

KASVATUS

KASVATUSTEADUSLIK AJAKIRI
EESTI ÕPETAJATE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Nr. 8

11. AASTAKÄIK. — OKTOOBER 1929.

„Lootusringi Juht“

ilmub E. Õ. Liidu väljaandel karskuskasvatustöö häälekandjana 1929./30. õppeaastal 6 numbrit.

„Lootusringi Juht“

tahab pöörduda tähelepanu karskuskasvatustöö põhimõtteliste küsimuste selgitamisele ja pakkuda õpetajaile ja lootusringide tege-
likkudele juhatajatele mitmesuguseid tegevus-
juhiseid, kavu, näiteid, teateid ja materjale.

„Lootusringi Juhi“

kaastöolisteks on meie paremad koolikarskustöö tundjad ja sõbrad.

„Lootusringi Juht“

maksab ainult 50 senti aastas, üksiknumber 10 senti. Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised.

Toimetuse ja talituse aadress:

Tallinna, Rataskaevu tän. nr. 22. Tel. 14-63

Esimest (1928./29) aastakäiku on veel saada. Hind 50 senti.

KASVATUS

EESTI ÕPETAJATE LIIDU HÄÄLEKANDJA

Nr. 8

Oktoober 1929.

11. aastakäik.

SISU: Individuaalne tööviis — uus tähtis probleem koolitöös — *Joh. Käis*. Kolmas rahvusvaheline pedagoogiliste ühingute kongress Genfis — *Joh. Kiiwet*. Genfi kongress — *Jul. Grüntal*. Ühis- või lahus-õpetamine keskkoolis — *P. Truusmann*. Kirjanduse arvustusi — *J. Väinaste*. Jahnis Rainis † — *A. Janson*. Organisatsioonide teateid ja kroonika. Välismaalt. Karskus. Uusi raamatuid.

Individuaalne tööviis — uus tähtis probleem koolitöös.

Joh. Käis.

Eesti kooli kasvatusideaal, nagu see väljendatud sissejuhatuses algkooli õpekavadele, on tuletatud moodsest kasvatussteadusest ja näitab meile kõrgeid sihte — arendada lapses tema väärtuslikke individuaalseid omadusi isiksuseks ja kasvatada igast noorest teovõimas ühiskonna liige ning väärtuslik kodanik, varustades teda ka püsivate, elus tarvilikkude teadmuste ja oskustega. Järelkult kasvatussteadus nõuab kaasaegselt koolilt kasvatuses eesmärkide saavutamiseks *individuaalsete* ja *sotsiaalsete* väärtuste hindamist koolitöös. Oleksid need väärtused teineteisest täiesti lahutatud, tekiks kahtlus, kas on võimalik üldse saavutada püstitatud eesmärki, nagu seda arvaski *J. J. Rousseau*, lähtudes oma kultuurielu eitamise teooriast*). Kuid inimene on siiski

sotsiaalne olend. Individuaalsed ja sotsiaalsed väärtused ning vourused on selle olendi omadused, tema kaks külge, mis teineteist täiendavad. Ainult isiksusena saab inimene ka väärtuslikuks ühiskonna liikmeks.

Seepärast ei ole meil põhjust kahelda, et kool võib täita temale näidatud uusi kasvatuslikke ülesandeid. Õpetajate-kasvatajate ja kõigi koolitegelaste kõrgeimaks kohuseks on kasutada kõiki olemasolevaid kasvatuslikke abinõusid ja otsida uusi teid, mis paremini ja kindlamini viiksid püstitatud eesmärgile, sest muidu jääksid kõik uued ideed ainult paberile. Seda aga ei tohiks olla,

*) „Kes kodanlikes korras annab eesõigust loodusetungidele, see ei tea, mis ta tahab. Ikka enesega vastolus, ikka oma himude ja

kohuste vahel kõikides, ei saa ta kunagi täis-inimene ega täiskodanik olla. Et midagi olla, et endas kindel olla, selleks peab inimene kindla seisukoha valima ja sellele truuks jääma. Tuleb valida, kas tahetakse kasvatada inimest või kodanikku, sest mõlemaid korraga kasvatada ei ole võimalik“. (*Rousseau, Emil I*).

kuna kasvatustöö on kindlamaid aluseid meie rahva kultuurielu arenemisele.

Siin tekibki küsimus: kas suudame täita uusi kasvatuslikke ülesandeid vanade, seni veel laialt tarvitataivate õpetus- ja kasvatusviisidega? Vastus sellele küsimusele on eitav. Peame kahjuks tunnustama, et meie kasvatus- ja õppetöö pole kaugeltki vaba halvast pärandusest, mida oleme saanud elukorralt, kus käputäis võimukandjaid valitses rahvamiljoneid. See riiklik kord ei vajanud isiksusi rahva hulkades, vaid ainult iseseisvusetut, halli rahvamassi; ei vajanud ka kodanikke vaid sõnakuulelikke alamaid. Valitsevate kihtide huvisid pidi teenima ka kool, nivelleerides oma kasvandikke ühtlasele nivolele. Ühtlane keskpärasus, ühesugused nõuded, ühesugused teadmused jne. iseloomustavadki kõige paremini endist kooli. Sellele keskpärasusele ohverdati paremaid vaimujõude, sest ainult erakordselt suured vaimuannid suutsid püsida siiski kõrgemal keskpärasuse mõjust ja pääsesid lõppeks vabale arenemisteele. Teiselt poolt surus ja lämmatas keskpärasus nõrgemaid, kes ei jõudnud ühes sammuda. Nii pidi heidetama ja heidetigi üle parda koolis arvamatu hulk vaimseid jõude. Niisugust pillamist ei või aga lubada endale meie väike rahvas, sest see viiks meid paratamatult kultuurilisele kadumisele. Meie kasvatussüsteem peab võimaldama täielikku arenemist igaihele tema võimete kohaselt, et ei läheks kaotsi kõige vähematki meie rahva vaimujõududest. Ainult sellega kindlustame oma kultuurilise tuleviku.

Ka teadmuste omandamisega — endise kooli peaülesandega — oli lugu hoopis kurb. Õpilaste ülekoormamine ainega, aine rohkus, õpetuse passiivsus — kõik see võis tuua ainult näivat edu, sest tegelikult olid kõik kooli-teadmused ühekülgised, pealiskaudsed ja püsimatud. *G. Kerschensteiner* tabavalt hindab niisugust koolitarkust oma raamat "Grundfragen der Schulorganisation":

„Ainult vähestel inimestel on selge pilt arvamatu hulga õpetaja vaeva ja murega tehtud haridustöö saavutistest. Meil, Baieris, kus 7-aastasele sundusli-

kule algkoolile järgneb 3-aastane sunduslik täienduskool, kus katseile algkooli lõpetamisel järgnevad katsed täienduskoolis, — on sellest ülevaade. See on otse masendav, vähemalt selles osas, mis teadmustesse puutub. Teadusainetega laetud 13-aastaste laste pead osutusid katsumisel 16. a. lõpul tühjadeks poleeritud vaskkateldeks: patina (roostekord) ei olnud eht ja kolme aastat tegeliku elu tuult ja vihma oli küllalt, et seda hävitada. Kui ma esimest kord lõpueksameil märkasin seda kohutavat vahet mõlemate koolide saavutistes, kui ma nägin, kuidas isegi parimad õppejõud valu ja murega otisisid oma elutöö kadumaläinud vilja, siis oli minule selge, et meie koolitöö, mis püüab anda võimalikult mitmekülgset haridust, õigemini rikkalike teadmusi, — on otstarbetu, mõttetu“.

Arvame, et *Kerschensteiner*'i sõnad pole mitte liialdus, sest ka teised kasvatuseteadlased, kes on uurinud ligemalt koolis õpitud teadmuste väärtust ja püsivust, on jõudnud samale otsusele. (Nimetame siin näiteks teost: *Müller, Schulmäßiges Wissen u. Können.*)

Kui koolitöö seniseks puuduseks peame peamiselt õpilaste individualiteedi ignoreerimist, siis jõuame mõttele, et meie kooli kasvatus- ja õppetöö tuleb ümber korraldada, nii et see võimaldaks õpilastele rohkem nende võimete ja huvide kohast iseseisvat, individuaalset tööd, sest nii kehaliste kui vaimsete jõudude arendamine on võimalik ainult siis, kui need jõud leiavad tegevust, harjutamist ja tarvitamist. Sellest näeme põhimõttelikku vajadust individuaalses tööviisis, mille oluline mõte on — vabastada õpilane klassi keskmise nivoo tasandavast mõjust ja võimaldada talle rohkem isetegevat tööd.

Individuaalne tööviis ei ole meie koolis praegugi hoopis tundmatu. Suuremalt jaolt töötatakse individuaalselt *tööõpetuses*, eriti seal, kus koolil *kehvad* ruumid ja sisseseaded. Õpilased toovad ise kodust töömaterjali, lihtsamaid tööriistu ja valivad ka selle järgi töö, mis neid huvitab. Nii võib kujuneda, et iga õpilane töötab täiesti isesugusel tööülesandel, s. t. töö on korraldatud

individuaalselt. Ka *joonistamises* almal astmel on laialt kasutamist leidnud vaba tööviis: töö sisu valik ja selle läbiviimine jäetakse täiesti laste eneste hooleks, piirates valikut üldõpetuse põhimõttel vast ainult teatava koduloolise vaatlusalaga. Individaalsete tööde hulka kuuluvad ka *kirjandid vabateemadele*. Iga õpetaja, kes on niisuguseid töid lasknud teha, teab, kuidas väljendub neis laste omapärane mõtlemis- ja väljendusviis, tundeelu ja huvid. Meeleldi teevad lapsed vabatöid ka teistes ainetes, näiteks matemaatikas, liisaks nõutud tööle, kui õpetaja on suutnud lastes äratada huvi töö vastu. Otse imestuda tuleb, missuguse huvi ja hooliga lapsed võivad töötada kodus oma vabal soovil ja valikul. Samuti kuulub *kodune lugemine* vaba, individaalse töö hulka. Leidub veelgi töid, mida õpilased valivad ja täidavad oma algatusel, näit. töötamine ringides. Kuid seda kõike on siiski liiga vähe: vabatöö on enamasti juhuline, selle tulemused jäävad kasutamata, mille tõttu ka tööväärtus on väike. Uus õpetus vajab rohkem kavakindlat individaalset tööd.

Kõige kaugemale ulatub individaalse töö põhimõtte *rühmatöodes* õpetajate-seminarides, kus tunnikavas on jäetud 2 tundi nädalas valitavaiks töödeks, alates 3-dast klassist. Nende eesmärk on võimaldada õpilastele süvendavat töötamist oma huvialal. Rühmad on moodustatud õpilaste soovide kohaselt. Võrus, näiteks, töötavad õpilased järgmistes rühmades: 1) kirjandus ja ajalugu; 2) maa- ja looduseteadus; 3) saksa keel; 4) inglise keel ja 5) muusika. Ühe rühma valik on õpilasele kohustav. Igas rühmas töötavad koos õpilased 3.—6. kl. Juba niisugune rühmade koosseis näitab, et siin ei ole mõeldavad hariliku klassitöö meetodid. Nende asemele peab astuma individaalne tööviis.

Rühmatööd ei ole seotud ametliku kavaga. Tööteemad valitakse õpilaste eneste poolt, kusjuures õpetaja on vaid abiks käsiraamatute, allikate, õppeabinõude valikul j. m. Edasi annab õpetaja juhatus valitud aine läbitöötamiseks. See kõik tehtud, algabki klassis iseseisev töö, mis kestab 2 t. järgimöö-

da. Õpilased loevad omaette vaikselt, koguvad ainet mitmesugustest allikatest, vaatlevad jooniseid, pilte, skeeme, mudelid, kasutavad arvulisi andmeid, katsetavad jne., igauks vastavalt oma teemale. Õpetajalt saavad nad juhatusi, kui nad seisatuvad mõne raskuse ees. Töötulemuseks peab olema kirjalik kokkuvõte, mis on ka varustatud tarvilikkude seletustega, joonistega, diagrammidega, kaartidega jne. Paremaid ja huvitavamaid töid kuulatakse ka ühiselt. Nende ettekanne peab aga sündima vabalt, peast, et arendada õpilastes elus tähtsat refereerimisoskust ja -võimet.

Kuna rühmatöodes üksikud klassid sulavad ühiseks tööühiskonnaks ja klassi ruumid muutuvad „laboratooriumideks“, siis ligineb see töökorraldus Daltoni-kavale (Sellest vt. kirjutus „Kasvatustest“ 1928., nr. 2.). Vahe on peamiselt selles, et õpilane töötab ainult ühes „laboratooriumis“.

Arusaadavalt peavad olema rühmatunnid kõigis klassides ühel ja samal ajal, muidu poleks kõigil õpilastel võimalust töötada oma rühmas.

Nimetame siin mõningaid teemasid, mis käesoleval aastal rühmade töökavva võetud:

- Jahnis Rainis'e elu ja looming.
- Magatma Gandhi' 60-a. sünnipäeva puhul.
- Eesti-Läti suhted vabadus-võitluste ajal.
- Linn ja küla Eestis okupatsiooni-ajal.
- Haagi konverents.
- Rahvasteliit ja rahupolitika.
- Noorsoo- ja karskusliikumine 20. sajandil.
- Naisküsimus 20. sajandil.
- Fr. Nansen'i polaarmaade ekspeditsioonid.
- Einstein'i teooria kokkuvõte.
- Munamägi ja tema ümbrus.
- Miks me sureme? jne.
- Iga õpilane on kohustatud töötama läbi aastas vähemalt 3—4 teemat.
- Kuid ka niisugused valitavad rühmatööd ei lahenda veel individaalse töö probleemi rahuldavalt. Arvame, et individaalne tööviis tuleks võtta tarvitusele kõigis koolides ja kõigil vanadu-

se-astmeil. See on ligema tuleviku ülesanne meie koolitöös, kui tahame tõsiselt püüda uutele kasvatuslikkudele eesmärkidele.

Möödunud suvel oli mul võimalus tutvuda koolitööga Londoni koolides, kus individuaalne tööviis leiab kasutamist peaaegu kõigis koolides. Individuaalse tööviisiga ei tule siingi mõista mitte Daltoni-plaani, mis puhtal kujul on leidnud teostamist ainult vähestes Londoni koolides, näiteks *Lynchi* koolis.

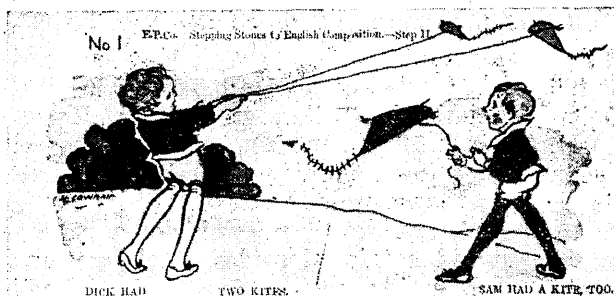
Selgitame individuaalset tööviisi ligemalt mõne tegeliku näitega Londoni koolidest.

Emakeele tund 1. õppeaastal. Tarvitusel on liikuv lugemik, kus lugemisa ja kirjutusaine on trükitud üksikuile kaartidele. Kaarte valivad õpilased omal soovil, nii et peaaegu kõigil õpilastel on lugemiseks isesugune pala. Kõik palakesed on siiski ühelt ja samalt ainealalt, seekord nimelt laste kodusest elust. Lugemine sünnib vaikselt, ja sellele järgnevad kirjalikud harjutused, mis iga pala juures kaardil juhatatud. Õpetaja ülesandeks on tunnil ainult järele vaadata, kas loetust on aru saadud ja kas harjutused on tehtud õieti. Aabitsa õppimine sünnib


Londonis lasteaedades, mis kuuluvad sundusliku õppimise ajasse, nii et algkooli tulles kõik lapsed oskavad juba lugeda, muidugi ühed vähem teised rohkem. See pärast on ka lugemiskaardid mitmeastmelised. Nooremate kaardid lühikese lapsepäraste tekstiga. Tekstis aga on jäetud vahele mõned sõnad, mille hääldamine nõuab erilist tähelepanu. Need sõnad on trükitud eraldi väikestel kaardikestel, mida võib asetada otse vastavale kohale. (Vt. kõrvalolev kaart).

Järgmisele astmele antakse kaardid lugemisa ja harjutusainega mõlemal külgedel. Õpilase ülesandeks on tekst ära kirjutada ja täita lahtised kohad. Sissekirjutatavad sõnad on kaardi ülemisel äärel. (Vt. kaarte järgmise lk. I veerul).

Võib kergesti kujutella, et niisugusel töökorraldusel on klass (umbes 30—35 õpilast) hoogsas töös, ei ole aega vallatuseks ega korralikkumiseks. Kaartide vahetamine sünnib ilma

		to
		too
		two
		to
lads went to fly kites.		two
The wind was not strong.		too
Soon the kites were up.		two
"This is the kite fly."		to
Said Sam. He said it		too
soon for it began fall.		to
"It is bad," said Sam.		too
Dick had kites so he		two
gave one of them Sam		to

Lugemiskaart alamal astmel. Äärel trükitud sõnad lõigatakse kaardikese tarvitamisel lahti, mille tõttu see abinõu täidab teataval määral meil läikva aabitsa aset. Kaardi suurus on 19 × 25 sm.



This little boy is rowing all by himself. I think he is very clever

Charles & Son Ltd London & Glasgow

Lugemiskaardi esikülg. Kaardi suurus 11 × 15 sm.

boat water
row still upset
Bob will take us in
a b — on the
w — for a r —
We must sit —
or the boat will
—

Sama kaardi teine külg.

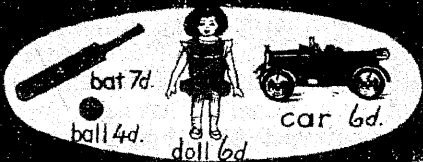
ühegi segaduseta. Töö ise kestab harilikult terve õppetund (umbes 40 min.).

Ka valjult-lugemist ei unustata selle töökorraldusega. Aegajalt loetakse ette hästi õpitud lookesi kas õpetajale või kogu klassile. Olime veendunud juba varemgi, et õige lugema-õppimine, kui aabits juba läbi, peabki rohkem tarvitama vaikset lugemist, mis ongi elus tarvilikuim lugemisviis. Valjult-lugemine on *ettekanne*, mis vajab hoolsat

ettevalmistust, kui tahame et lugemine ei muutuks inetuks, ühetooniliseks („koolitoon“).

Arvutamise tunnis on töö korraldatud samal viisil. Õpilased arvutavad täiesti iseseisvalt ülesannete-kaartide abil.

Set 3. The Oval Pictorial Arithmetic Tests. N° 22.



bat 7d.
ball 4d.
doll 6d.
car 6d.

Look at the toys. How much will they cost?

How much will the bat and ball cost?

Sis got the doll and car. How much did she spend?

If you buy the doll and ball, how much will you have left out of 1s 0d?

Charles & Son Ltd London & Glasgow.

Arvutamiskaart. Kaardi suurus 11 × 15 sm.

Nende valik on õige suur, nii asi-ülesannetega, kui ka abstraktsete arvudega. Vastuseid üksikuil kaartidel ei ole; need on kogu ülesannete seeria jaoks lisakaardil, mille järgi õpilased ise võivad kontrollida oma tööd. Õpilased, kes arvutavad ainult 20-ne piires, kasutavad ka mitmesuguseid „masinaid“, peamiselt puu-pärleid või kuu-likesi traadil, kui arvutuses raskusi ette tuleb. Laste võimed arvutusoskuses on klassis väga mitmekesised, aga üldiselt palju suuremad, kui meie koolides. Osa *esimese* õppeaasta lapsi arvutab õige vabalt 100-ja piires.

Arvame, et tööedu on siin saavutatud sellega, et õpilasi ei peeta asjata kinni 10-ne või 20-ne piires, ja igatüki läheb edasi nii kaugele kui suudab. Tähtis ei ole mitte *arvumõiste* vaid *arvutus-*

oskus, ja viimane edeneb jõudsasti, nagu töö ise näitab, kui aga lastele võimaldada edasiminekut jõukasvamisega. Selge on ka, et nende lihtsate operatsioonide juures, mis 1.—2. õppeaastal ette tulevad, ei ole kuigi suurt vajadust õpetaja seletustes ja ettenäitamises. Seda võib ta teha vajaduse korral töö juures igale õpilasele üksikult. N.n. peastarvutamisele kogu-klassiga suurt rõhku siin ei panda, kuna niisugune töövõte tegelikult on võrdlemisi vähese tähtsusega. Ühed õpilased on küll peastarvutamisel aktiivsed ja arvutavad iseseisvalt, teised aga ootavad, millal kaasõpilased ülesande lahendavad ja kordavad siis ainult nende vastust. Ja mis ongi arvutamine kaartide järgi muud kui peast-arvutamine? Kirjutada tulevad ainult antud arvud ja saadud tulemused, kuna arvutamisprotsess sünnib täiesti peast.

Nendes meie koolides, kus õpetajad töötavad kahe-kolme jaoskonnaga, tarvitataksegi olude sunnil rohkem iseseisvat arvutamist ja seda ei tule võtta sugugi hädaabinõuna, vaid täiesti õige meetodilise teena, mida peaksime rohkem kasutama ka lahutatud klassides.

Maateaduse tunnis juhatas õpetaja õpilastele kätte õpperaamatust ja atlasest töö-aine ja andis neile ka tööksava lühikeste juhataste ja küsimustena, mille järele õpilased asusid iseseisvalt tööle, kasutades ka seinakaarte ja tabeleid. Vastused kirjutati töövihku, kuhu tehti ka kaardi-viskeid, diagramme j. m. Selleks on olemas trükitud töövihke, kuid neid ei tarvitata igalpool, kuna nad vähendavad õpilaste iseseisvat tööd. Suuline kokkuvõte kogu klassiga tehakse teatava tööüksuse lõpetamisel. Peale selle kontrollib õpetaja tunnis ka üksikuid õpilasi suuliselt. Pikema ajaüksuse möödumisel korraldatakse kontrolliks üldine test kogu klassile.

*Ajaloo*s nägime sama tööviisi. Kasutada oli õpperaamat, pilte, tabeleid-skeeme ja ka saateaineid klassiraamatukogust. Antud tööjuhataste-küsimuste abil (need olid kirjutatud masinal) õpilased lugesid, vaatlesid pilte ja kirjutasi vastused töövihku. Ja kui pärast niisugust iseseisvat tööd nägime

ühes koolis meile kõigile tuttavat ajaloo käsitusviisi — õpetaja jutustas (ja pealegi õige viletsasti) sama ainet, mis leidub õpperaamatus; õpilased kuulasid seda ainult välise tähelepanuga, sest tegelikult olid neil ees palju tähtsamad asjad (spordilehed), — siis tekkiski tahtmatult küsimus: millega õigustada niisugust õpetaja jutustust, kui õpilane jutustatud ainet raamatust isegi võib lugeda? Ja kas ei ole harilikult õpetaja jutustust õpitud aine ümberjutustust, mis loomulikult jätab õpilasi külmaks, ükskõikseks, seda enam, et jutustatud aine antakse pärast raamatust õppida? Õpetaja jutustus on õigustatud ainult siis, kui tal tõesti on jutustada midagi, mis ta ise on läbi elanud, või kui ta jutustab ainet, mida õpilased ise ei saa lugeda. Õpperaamatu sisu ümberjutustamine õpetajalt on igatahes mõttetu töö.

Nagu neist näiteist võib mõista, on individaalses töös esikohal kirjalik töö, kuna suuline väljendus jääb teisele kohale. Suulise väljenduse eest aga peab kool tõsiselt hoolitsema, ja seda ei unustata ka individaalse tööviisi juures Londoni koolides. Pearõhk pannakse siin kõnele loomulikult kujul, nii nagu seda eluski kuuleme. Võrdlemisi vähe on elus juhtumeid, kus on vaja ümberjutustust loetu sisust (referaadid). Veelgi vähem on vajadust niisuguse aine ümberjutustamises, nagu seda pakub tüübiline õpperaamat oma kehva, üldlausetest kubiseva keelega. Vaadatagu ainult ligemalt meie õpperaamatute keelt ükskõik missuguses aines, et näha kui vilets see on. Elulise tähtsusega on väljendus siis, kui meie tahame edasi anda omi elamusi jutus, vestluses sõpradega, kaitsta oma mõtteid, näiteks, koosolekuil küsimuste harutamisel jne. Selleks teenivad Londoni koolides individaalse tööviisi juures erilised kõneharjutuse ehk vaidlustunnid (1 tund nädalas). Aine nendeks tundideks valitakse õpilaste poolt, ja harutus toimub koosolekute korra järgi. Klassivanem (prefekt) on vaidluste juhataja. Kõnelejad peavad väljendama omi mõtteid kokkuvõtlikult, selgesti, asjalikult. Venitamist, kordamist ei lubata. Võib rääkida kas täiesti vabalt või kasutades

konspekti, kuid ei lubata referaati pa-berilt ette lugeda. Kõigist mõtteaval-dustest teeb juhataja kokkuvõtte ja pa-neb lõppeks hääletusele teemas esitatud küsimuse, et jõuda selgusele, kuidas kõik vaidlustest osavõtjad suhtuvad kü-simusse.

Sel vaidlustunnil (7. õppeaastal), mida kuulasime pealt, oli harutusel ak-tuaalne küsimus: kas on õigustatud auhindade jagamine võistlustel? Hää-letamisel pooldas enamus tüdrukuist auhindade jagamist, kuna poisid olid selle vastu. Peale niisuguste vaidlus-tundide, võetakse mõnikord küsimus har-utusel ka ilma ettevalmistuseta, nagu seda eluski sageli ette tuleb. Ei ole kahtlust, et niiviisi korraldatud kõne-harjutused on väärtuslikud ja palju rohkem saavutavad, kui meil harrasta-tavad ümberjutustused igat liiki.

Ei või jätta tähele panemata, et meie-gi koolides kasutatakse vabakõne har-jutusi väljenduse arendamiseks. Alg-kooli alamais klassides on leidnud üldist tunnustamist *vaba õppejutt* kodu-loomalisel ainel: õppejutt õpilased rää-givad tõesti vabalt oma elamustest, tä-helepanekuist, rõõmudest ja muredest. Algkooli vanemais klassides kahjuks kaob vaba õppejutt ja ei tule selle ase-mele ka teisi vabakõne harjutusi. Kesk-koolis on õpilased leidnud ise abinõu vaba väljenduse arendamiseks vaidlus-õhtutel oma ringides. Kuid siin puu-dub sageli aitav ja juhtiv käsi, mille tõttu vaidlustel tulevad ilmsiks kõik need puudused, mida näeme ka meie seltskonnaelus: räägitakse venitavalt-pikalt, korratakse asjata mõtteid, ei suudeta käsitleda teemat selgelt ja asja-likult. Vaidlustes tahab igaüks oma mõtet viimasena ütelda jne. Järelikult ka meie koolid peaksid kõigil astmeil rohkem hoolt kandma kõneoskuse arendamise eest, kõrvale heites või vähemalt tublisti piirates raamatu teksti ümber-jutustusi.

Tagasi vaadates individuaalsele töö-le Londoni koolides, leiame ka selle olu-lised tunnused: õpetaja astub klassi-töös kõrvale, jättes rohkem vabadust õpilastele iseseisvaks töötamiseks ja olles neile juhatajaks siis, kui töös ras-

kused tekivad. Õpetaja tähtsam ja vastutavaim töö on tööülesannete ja tööjuhataste ettevalmistamine, mida õpilased ise võiksid valida ja iseseisvalt täita. Isesuguseid tööjuhatusi ei ole vaja tingimata niipalju, kui klassis on õpilasi. Võib piirduda 4—5-e, või kogu-ni 2—3-me teemaga klassi kohta. On isegi mõeldav üks ja sama teema kogu klassile, kui ei ole ühendatud mitu õp-peaastat, kuid siis peetagu silmas töö-ülesannetes ka nõrgemaid ja tugeva-maid õpilasi klassis; viimastele määra-tagu täiendavaid küsimusi, mille lahendamine ei ole sunduslik kõigile.

Tähelepanekuile Londoni koolides lisame juurde ka töönaiteid Võru õpe-tajateseminari ja harjutuskooli tööst individuaalse töö põhimõttel.

Emakeel. Esimesel ja teisel õppe-aastal kasutame liikuvat lugemikku (ta on praegu trükis), kus lugemispalad on trükitud üksikuil lehtedel. Nad on ja-gatud tükkiide sisu järgi kolme astmesse, palad ise aga koondatud tähtsamate vaatlus-alade järgi: laste kodune elu; kool; sügis tuleb; loomad—laste män-guseltsilised; muinasjutud loomadest; jõulud jne. Nii on võimaldatud igale õpilasele jõu- ja huvikohaste palade valik ja nende läbitöötamine tööjuhataste abil lehtede teisel küljel. Muidugi kõl-bab liikuv lugemik ka ühis- ja rühma-tööks. Laste käes on ainult need lehed, mis läbi loetud, kuna teised kõik on õpetaja käes. Sellega saavutame luge-misaine uususe ja värskuse, mis pole sugugi tähtsusetu lugema-õppimisel.

Siin paar väljavõtet meie liikuvast lugemikust küsimuste ligemaks selgitu-seks.

A. Aineala: *Laste kodune elu*. 1. aste nr. 5.
Vallatus.

Ema läks lauda juurde vasikat jootma ja lehmale heinu andma. Oma voki peenikese ketrusega ta jättis tuppa. Siis tuli väike val-latu Salme tuppa jne.

Teisel küljel: *Harjutuseks.*

Kirjuta tükk vihku ja kriipsuta alla sõ-nad, mis on-inimeste ja loomade nimed.

B. Aineala: *Sügis tuleb*. 2. aste nr. 20.
Tuul.

Tuul oli maganud rahulikult kogu öö. Ärgates vaatas ta kohe ringi, et tööd leida.

Ta kõndis natuke maad ja jõudis tänavale. Väike poiss kõndis mööda tänavat jne.

Lehe teisel küljel: *Harjutuseks.*

1. Kirjuta sellest tükist vihku ainult see, mis tuul *tegi* või *rääkis*.
2. Kriipsuta alla kirjutises need sõnad, mille lõpus seisab *t* või *d*.

D. Aineala: *Sügis tuleb.* 3. aste nr. 19.

Vares ja koer.

Vares: Vaak, va-vaak,
Kuhu kadus mu saak —
Kuhu viidi rukkiahk?

Koer: Sellest tehti kena kakk.
Sain isegi selle koorukest närida jne.

Teisel küljel: *Harjutuseks.*

1. Kirjuta kõik varese küsimused. Mida vares küsis korduvalt, kirjuta see ainult üks kord.
2. Kirjuta igast koera vastusest ainult esimene rida. Kus koer ütles: „sellest“, sina kirjuta teine kohane sõna. Niisuguse sõna leiad varese küsimusest.
3. Kriipsuta kirjutises alla kõigis sõnades kaks ühesugust kõrvuti seisvat tähte.

Arvutusaine antakse õpilastele kaardikestel, mis modustavad liikuva ülesannete kogu ja jagunevad samuti astmeisse ülesannete raskuse poolest igas harjutustüübis. Kaardid on esialgselt paljundatud kirjutusmasinal.

Looduseõpetuses 4. õppeaastal vaatlevad lapsed oma valikul aiast toodud lilli. Selleks õpetaja annab neile tööjuhatused, mille abil õpilased võivad iseseisvalt, igaüks oma lille vaadelda ja kirjeldada. Üks nendest tööjuhatusetest on järgmine:

Mo on.

1. Kirjuta vihku see, mis õige mooni kohta, ja täida tühjad kohad:
Moonil on üksik õis-õisik. Õie all on rohelised tupelehed — tupelehti ei ole, nad on õie puhkemisel maha langenud. Õie lehti on, tolmukaid umbes tükki.
2. Lõika emakas risti läbi, vaatle lõiget *luubiga* ja joonista vihku läbilõik. Joonise kõrvale kirjuta ka lühidalt, mis oled joonistanud.
3. Too aiast küps moonivili (õpilane võibki kooliaeda minna). Joonista see

vili vihku. Kirjuta joonise alla: Moonivili on *kupar*. Selles *kupras* on ligikaudu seemet.

4. Vasta küsimusele: Kuidas pääsevad mooni seemned kuprast välja?
5. Kui moonil on ainult 4 õielehte, siis on see *lihtõis*; on õielehti rohkem, siis on *täisõis*. Minu moonil on õis.
6. Võta väike klaasike (see on laual), raputa sinna õietolmu ja vaata seda *mikroskoobis*. Mikroskoobis vaadates näed tolmutterakesi suurendatult 100 korda. Joonista vihku, mis nägid mikroskoobis. Kirjuta joonisele juurde lühike seletus.

Töö kestvus 2 tundi Vastused kirjutatakse töövihku kas otsekohe või plokkehtedelt pärast läbivaatamist õpetaja poolt.

Ajaloo tunnis 4. õppeaastal on aineks: „*Vaiehitised*“. Õppeabinõudeks on vaiehitise mudel ja vaiküla pilt. Vaatluseks antakse õpilastele kätte kava: Kuidas on tehtud hoonet kandev alus? Missugust materjali on tarvitatud maja ehitamiseks? Kuidas elanikud pääsevad kaldale? Millest võib ära tunda, et need ehitised kuuluvad ürgaega? Jutusta ka vaiküla elanikude tööst. Kui aega jätkub, joonista vaiehitis. Vastuste kirjutamiseks võib lugeda ka õpperaamatust. Aega: 2 tundi. Kirjutised lõpetatud, loetakse, harutatakse neid ühiselt ja täiendatakse vajaduse järgi. Siis õpetaja vaatab üksikult kõik tööd kodus läbi, mille järel õpilased kirjutavad töövihku. Kava on ühine kogu klassile, kuid viimased küsimused ei kuulu nõutavasse töömiinimumi.

5. õppeaastal vaatlevad õpilased looduseõpetuse tunnis pilte: „*Aia vaenlased ja sõbrad*“. See toimub iseseisvalt järgmise vaatluskava abil:

1. Vaadelda piltidel-tabelitel aiaviljade või viljapuude kahjureid.
Joonista nendest 2—3 vihku ja seleta lühidalt, kuidas nad rikuvad aia taimi.
2. Nimeta 2—3 inimese abilist aiavaenlastega võitlemisel. Kuidas nad hävitavad kahjureid?
3. Kuidas vihmuss on abiks aednikule maaharimisel?

4. Mis juhtub, kui vihmuss labidaga pooliks lõigatakse? (1½ tunni töö).

Töö areneb täiesti rahulikult ja asjalikult, ühed õpilased on piltide juures, teised kirjutavad oma tähelepanekuid vihku. Õpetaja annab seletusi, kui õpilased küsivad, ja jälgib kirjutamist, püüdes ära hoida vigu ja ebatäpsusi: vastused antakse siingi kirjalikult.

6. õppeaastal lähevad õpilased *õppekäigule jõe*le, millest nad peavad tegema pärast kokkuvõtte. Selle töökava on järgmine:

1. Joonistada õppekäigu koha plaan.
2. Üles märkida taimed, mis kasvavad kaldaääres ja kraavis.
3. Kuhupoole on pöördunud roo lehed?
4. Leida 3—4 taimet, mis kasvavad hoopis vee all. Missugused on nad veest väljavõetuna?
5. Kuidas veealused taimed saavad hingata ja toitu võtta?
6. Miks vesikatk on saanud niisuguse nimetuse?
7. Panna tähele rohelist lima vee all. Mis see on? (Pärast vaatame mikroskoobis).
8. Niidult otsida taimi, mis on nüüd veel päris värsked ja rohelised. Mis taimet kevadel nendest? (Õppekäik 1 tund; kokkuvõtte 2 tundi).

Seletusi saavad õpilased õppekäigul ja pärast klassis, kus ühiselt vaadatakse veel kord läbi ka kõik kogutud materjal.

Didaktika tunnis seminari 5. klassis on käsitlusaineks teema: „Missuguseid töövõtteid kasutame õpetuses vaatluse, läbitöötamise, väljenduse ja harjutamise astmel? (Nende õppeaste bioloogilis-psühholoogiline külg on juba läbi harutatud). Õpilased märgivad plokk-vihku lühidalt üksikud töövõtted oma tähelepanekute põhjal (aega selleks umbes 30 min). Nad peavad töötama seejuures täiesti iseseisvalt, kuna kaasõpilaste mõtteid nad ei tea.

Siis harutame üksikuid vastuseid. Nad on puudulikud, kuid täiendavad üksteist, ja lõppeks saame ühisel läbitöötamisel küllalt selge ja täieliku vastuse teemale. Õpilased parandavad ja täiendavad oma tööd ja kannavad siis kodus töövihku.

Teine teema: „Õpetus kunstilise, teadusliku ja kõlbla tegevusena“ käsitatakse raamatu järgi („Teel töökoolile“ III). Õpilased asuvad klassis kohe iseseisvale lugemisele. Ülesandeks on: koostada kava-konspekt, mis sisaldaks loogilises järjekorras kõik tähtsamad mõisted ja mõtted sellest tükist. Aega selleks 30 min. Ülejäänud 15 min. kulub töö harutamiseks. Pärast parandamist ja silumist kantakse kava töövihku.

Viimase töövõtte tähtsus on ka selles, et ta harjutab õpilasi lugema mõtteliselt ja täie tähelepanuga, sest ainult siis suudab ta leida loetust loogiliselt selge kava, kui on aru saanud kõigist mõtetest. Kui õpilane loeb kodus ülesantud pala selleks, et järgmisel tunnil jutustada loetust, ei pinguta ta kunagi oma mõtet niipalju, kui niisuguses iseseisvas töös klassis. Õpetaja seletust on siin vaja ainult niipalju, kui õpilased seda ise küsivad.

Pedagoogikas 6. klassis on aineks: „Lapse kehalise arenemise võnkumised“. Töö on korraldatud rühmatöö põhimõttel: 2 õpilast leiavad kokkuvõtlikud andmed raamatust: La y. *Eksperimentaalne pedagoogika*, lhk. 36—43. 8-le rühmale on ülesandeks koguda õpilaste tervisolehtedest andmed kehakaalu ja kasvu kohta üksikuil õppeaastail ja kujutada need andmed diagrammina (igale õpilasele ühe tunni töö). Klassis tehakse üldine kokkuvõtte, mis lõplikul kujul paljundatakse masinal.

Juba nendest töönaidetest selgub, et õpilaste isetegevust võib kasutada väga mitmel viisil: täiesti *individuaalne töö*, kui õpilased valivad endile töö ülesandeid, *töö rühmades* ja *ühise töökava täitmine*, mis võimaldab siiski täielikku iseseisvust töös ja individuaalset töökäiku. Töövõtete mitmekesistamine on ka siin kasulik. Samuti selgub töönaidetest, et kirjalikkude tööjuhataste abil on võimalik töötada väga mitmesugustel aladel: lugemisel (kui ei ole ka liikuvat lugemikku, võib piirduda harilikude lugemikkudega mitmelt autorilt), arvutamisel, vaatlustöös, piltide kasutamisel, kaardilugemisel, õppimisel raa-

matust, ka katsetel, kui sisseseaded seda vähegi võimaldavad.

Individuaalne tööviis tahab arenada täielikumalt õpilase vaimseid võimeid. Püüdes täita neid ülesandeid, ei tohi unustada ka sotsiaalse kasvatuses sihte. See tähendab, et põhimõttelikult ei või kogu koolitööd korraldada individuaalse tööna. Isegi Daltoni-kavas tema puhtal kujul on jäetud aega ühiseks töötamiseks kogu klassiga. See on tarvilik kõige pealt siis, kui tahame liigutada tundeid, äratada ühistunnet, luua vastavat meeleolu (kõlblusõpetus, usuõpetus, laulmine). Ühiselt käsitelakse aegajalt ka kirjanduslikke küsimusi, vaadeldakse ühisele nähteid, tehakse kokkuvõtteid oma tööst. Kuid mida rohkem on aines oskuste elemente, seda rohkem on vaja individuaalset ja iseseisvat tööd: ei saa ju omandada ühtki oskust teisel teel kui iseseisvalt harjutamisel (lugemine, kirjutamine, arvutamine, joonistamine, muusika jne.). Võimlemine pakub häid võimalusi tööühmades. Londoni koolides ongi spordiharjutusteks iga klass jaotatud nelja rühma. Ei arvestata mitte üksiku õpilase saavutisi võimlemise (spordi) alal, vaid rühma saavutisi üksikute liikmete saavutiste summana. See on õige tee ühistunde kasvatamiseks ja mõistlikuks võistluseks õpilaste vahel.

Ühiskondliku kasvatuses eesmärkides on suure väärtusega ka rühmatöö klassis niisugusel alusel, nagu see ülalpool näidatud pedagoogika tunnis. Suurem teema jaotatakse kitsamateks ülesanneteks, mis jagatakse üksikule väiksemaile rühmadele. Kui kõik rühmad on oma ülesande täitnud, asutakse ühisele läbitöötamisele. Kuna siin üldine töö tulemus on ühise rühmade tööst, siis kasvatab see töövõtte tõsisest vastutustunnet ja kuulub väärtuslike töö-võtete hulka, iseäranis vanemal astmel. Niisugusel alusel korraldatud töö on võimalik igas aines, kui aga tööjuhatused ja ülesanded on õpetajalt hästi läbi mõeldud ja ette valmistatud.

Töö kontrollimine individuaalsel tööviisil sünnib, nagu juba varemgi tähendatud, kas töö kestel klassis või ko-

mus, kui vastused on pikemad, mida ei saa kiiresti läbi vaadata.

Tööd jäädvustatakse õpilaste töövihkkudes või brošüür-töödena. Viimased on väga soovitatavad harilikkude vihkkude asemel, kui teema on iseseisev ja tarvilise ulatusega. (Brošüüridest vt. „Kasvatus“ 1928, nr. 6 ja „Teel töökoolile V.“).

Niikaua, kui õpilaste kirjalik väljendus ja õigekiri on veel puudulikud, tuleb esialgselt kirjutada plokki-lehtedele. Need tööd vaadatakse läbi õpetaja poolt ja alles pärast parandamist õpilane kannab töö oma töövihku puhtalt, korralikult. Kui õpilased saavad hakkama ülesandega kohe, siis muidugi ümberkirjutamist tarvis ei ole (näit. matemaatika ülesanded ja teised lihtsad harjutused).

Tööde hindamise aluseks on kõige pealt tehtud tööde registreerimine: on teatav töö lõpetatud, märgib õpetaja selle omas töölehes, mis võib sarnaneda harilikule „numbri“-raamatule. Igalt õpilaselt on nõutav töömiinimum; on see täidetud, võib õpetaja õpilase tööga rahulduda. Muidugi võib lihtsa registreerimise kõrval tarvitada ka hindamist punktides, iseäranis siis kui üksikud tööülesanded ei ole ühesuurse ulatusega: raskemaid, suuremaid töid hinnatakse suurema punktide arvuga. Üldpildi õpilase tööst saame, kui liidame kõik üksikud hinnangud. Niisugusel hindamisel kaob tegelikult „keskmise“ õpilase mõiste. Iga õpilane töötab niipalju kui suudab, täites sundusliku töömiinimumi. Kui õpetaja tahaks leida ka keskmist saavutist klassi töös, siis näitaks seda hindamispunktide keskmine suurus. Kuid see pole mitte õpetajalt püstitatud keskmine nõue, vaid tegelikust tööst leitud mõõt, mis igas töös isesugune.

Suurim väärtus aga niisuguses hindamissüsteemis on selle objektiivsus, sest õpetaja isiklik mulje töö headusest kuigi ei kao lõplikult, siis ometi ei seisa esikohal.

Edasi peame hindama individuaalset tööviisi ühendatud klassides. Individuaalses töös ei ole sugugi tähtis, kas kõik õpilased kuuluvad ühte ja samasse või 2—3-sse õppeaastasse. Oluli-

sem on küll õpilaste üldarv klassis. Tähelepanekud Londoni koolides tõendavad, et individuaalne tööviis on läbiviidav igas koolis normaalse õpilaste arvuga (30—35 õpil. klassis).

Kui õpetaja kasutab tööjuhatusi ja valmistab neid õpilaste arenemise kohaselt, siis ei võiks tal olla raskusi tegelikus klassitöös, kuigi tal oleksid käes korraga 2—3-me õppeaasta lapsed. Järelikult individuaalne tööviis lahendab väga hästi ühendatud klassidega töötamise probleemi. Ainult ühise töötamise võimalused on ühendatud klassides kitsamad, kui töös ühe õppeaasta lastega. Siin olgu tuletatud meelde, et individuaalne tööviis ja selle äärmine kuju — Daltoni-kava — ongi sündinud kõige raskemais oludes: Helen Parkhurst, Daltoni-kava rajaja, pidi töötama ühes ruumis 8 õppeaasta lastega. Et saavutada niisuguses olukorras minisuguseid tagajärgi, tuligi ta individuaalse töö mõttele.

Olulise tähtsusega individuaalse tööviisi juures on mõningad *õppevahendid*, mida õpilane võiks kasutada, eriti aga õppe- ja käsiraamatud, pildid, kaardid, atlased j. m. Katse- ja tööriistu ei ole siiski rohkem vaja, kui hariliku tööviisi juures. Täheandasime juba, et nimelt tööriistade ja materjalide puudusel ongi tööõpetuses praegugi tarvitusel individuaalne tööviis. Raamatuid peaks ole-

ma mitmes eksemplaris, kuid mõeldav on ka töö ilma suuremate raskusteta, kui on küllalt mitmesuguseid raamatuid üheski eksemplaris. Suurt abi võime leida ka ajalehe-löigetest, piltajakirjadest, kogudes nendest järjekindlalt kõike, mis sisult kõlblik.

Lõppeks paar sõna individuaalse tööviisi ja *üldõpetuse* vahekorra kohta. Üldõpetuse põhimõte puudutab peamiselt aine sisulist külge, aine valikut, selle korraldust, seestmist sidumist jne., kuna individuaalne tööviis juhatab uut läbitöötamise meetodit. Arusaadavalt ei tee individuaalne tööviis vähematki taktistust üldõpetuse teostamisele ja, ümberpöörduvalt, üldõpetuse alusel on võimalik valida igasuguseid tööülesandeid ja juhatusi individuaalse töö jaoks. Mõlemad koos aga tahavad juhtida koolitööd teele, mis paremini kindlustaks meile kasvatus eesmärkidele jõudmist.

Lõpetades arvame, et *individuaalne tööviis on tähtsamad probleeme kaas-aegses kasvatustöös*. Ta on meile veel üsna uudne, võõras, nagu seda oli aastat viis tagasi üldõpetuse põhimõtegi, mis nüüd juba leidnud üldist tunnustamist. Kuid individuaalse töö tähtsus meie kasvatus eesmärkide saavutamiseks on nii suur, et tutvumine selle uue tööviisiga on sisemiseks kohustuseks kõigile koolitegelasile.

Kolmas rahvusvaheline pedagoogiliste ühingute kongress

Genfis 25. juulist kuni 4. augustini 1929. a.

Joh. Kiiwet.

Üldmuljeid.

Rahvusvaheline koostöö on kõigil aladel omandanud suure intensiivsuse. Koostöö tundus eriti tarvilisena pärast maailmasõda, mis rahvad seadis vaenulikkudena üksteise vastu ja näitas lõppeks, et selline vaen viib tsivilisatsiooni saavutised absurdini. Väikeste uute riikide tekkimine omalt poolt veel enam rõhutas koostöötamise vajadust. Juuli kuus 1923. a. San Franziscos peetud Põhja-Ameerika kasvatus kongressil,

millest võttis osa ka esindajaid teistest maadest, otsustati pidada iga kahe aasta järel rahvusvaheline kongress: esimene oli 1925. a. Edinburg'is, teine 1927. a. Torontos, kolmas Genfis 1929. aastal.

Kongressil kohtuvad ja tutvuvad üksteisega väga mitmesuguste maade esindajad: Hiina, India, Põhja-Ameerika, Lõuna-Ameerika, Aafrika, Albaania j. t. Kongressi ajal korraldatud pidulikud vastuvõtu-õhtud ja koosviibi-

mised, ühised ekskursioonid ja ettekannete vaheaajad, rääkimata tööst sektsioonides, pakuvad tutvumiseks ja kõnelemiseks vastastikuse informatsiooni otstarbel rikkalikke võimalusi. Kõnelesin Hiina professoriga, kes kirjeldas oma kodumaa uuenduspuudeid kirja keele lihtsustamise suunas ja koolikorraldust, mille järgi otsustades, Hiinas algkool on kuue-, keskkool kahe- ja ülikool nelja-aastase kursusega. Albaania esindaja kõneles muuseas kutsehariduse korraldamisest omal maal ja märkis oma arvamuseks, et õppinud tööliste küldesse jäämise huvides ei ole otstarbekohane tööstuskoolides õpetada masinatega töötamist, kuna kooli lõpetaja viimasel puhul kergesti leiaks tööd linnas ja kipuks sellepärast linna ja isegi välismaale. India esindajad kaebasid endi olude üle, kuna neil haridustöö olukorda üldse ei saa võrrelda muude rahvaste omadega, sest rahval on alalisi võitlusi igasuguste hädadega.

Kongressi 19-ne sektsiooni hulgas oli kaks, kus käsitleti rahvusvahelise koostöö küsimusi, kuid rahvaste lähenemine ja üldine rahumõtte levitamine ning süvendamine koolitöö, üldse kasvatustöö kaudu oli nii üldkoosolekuil kui sektsioonide töös ühiseks põhitööks. Kongressist osavõtjad kindlasti viisid kaasa ergutust ja veendumuse selles, et kasvatustöö on see, mis peab andma uue põlve, kellele mõte sõjast ja sõja kaudu tülide lahendamisest tundub absurdne.

Kongressil, nagu seda võis arvata, oli raskusi keelte küsimuses. Ametlikud keeled olid prantsuse (selles kõnelejad said rinda kinnitamiseks sinise lindi), inglise (punane), saksa (kollane) ja esperanto (roheline). Ootas, et esperanto mõistjaid on palju ja selles läbirääkimised rohkearvulised, ei olnud aga midagi sarnast — esperantot ei olnud peale paari erandi üldse kuulda. Ettekannete ja läbirääkimiste keeltest olid esimesel kohal inglise ja prantsuse (esimest vist siiski rohkem), kuna saksa keele tarvitamist oli tunduvalt vähem. Oli sektsioone, kus ettekanded ja isegi läbirääkimised tõlgiti kahte teise keelde (prantsuse, inglise, saksa), mis muidugi võttis palju aega, kuid tegi

siiski töö tagajärjekamaks. Teistes aga üldse ei tõlgitud ja nii jäi töö jälgimine paljudel tükatlaseks ning poolikuks. Keele küsimus jääb komistuskiiviks ka edaspidiseks. Kõige lihtsam oleks, kui juba aasta ette oleks teada, keda kongressile saadetakse, mis puhul siis ühiseks, sunduslikult äraõpitavaks keeleks võiks olla esperanto, millesse siis kongressil tõlgitakse kõik ettekanded ja läbirääkimised, kui neid ei olnud peetud esperanto keeles. See moodus vajaks aga kõigi osavõtjate ühtlast tunnustamist. Muidugi, võiks ju kongressile saadetakse valida nii, et nad tunneksid kõiki maksvaid keeli, kuid sel puhul, kui kongress tuleb mõnele maale, kus valitsemas keel, mis ei kuulu nimetatute hulka siis tuleb ka selle maa keel kahtlemata hulka, mis lahendamise jällegi teeb raskemaks.

Kongressi üldkoosolekuil oli ettekandeid tuntud kasvatustegelasi ja õpetlasi, nagu prof. Gilbert Murray, Albert Thomas, Paul Monroe, Gertrud Bäumer j. t. Avamiskoosolek ja mitmed teised üldkoosolekud peeti suures näituse saalis, mis oli kuulamiseks õige ebasoodus; ka häälekõvendaja, mis sellele ruumile ei olnud kohandatud, ei toonud abi. Iga päev ilmuvast kongressi ajakirjast „L'Ère de l'Éducation“ võis siis lugeda ettekannet, millistest mõni täielikumalt, teine lühemalt oli ära trükitud. Neis oli toodud palju ilusaid ja tähelepanu väärivaid mõtteid. Üldkoosolekuil ettekantud referaatidele ei järgnenud läbirääkimisi.

Tuleb veel märkida seda, et meie vähemusrahvaste kultuur-autonoomia küsimus äratas suurt tähelepanu ja lutsus esile heakskiitmist nende poolt, kellega omavahel kõneldes sellest küsimusest tuli anda informatsiooni. Keskkooli sektsiooni koosolekul märkis üks väikeriigi esindaja, et maal, kus vähemusrahvaid olemas, rahvusvahelise lähenemise mõtte levitamisel isegi raskusi võib tulla ette, millist väidet meie maa kohta küll õigeks ei saa pidada.

Töö sektsioonides.

Kongressi peatöö teostus sektsioonides. Osavõtt sektsioonide tööst oli arvult mitmesugune: oli väga arvurik-

kaid, kuid ka ainult mõneliikmelisi seksioone. Seksioonides olid ettekanded ja läbirääkimised. Resolutsioonid, mis sageli üldist laadi, ei kutsunud esile palju vastuvaidlemisi. Mõnikord olid resolutsioonid trükitud lehele, mis kinnitatud koosoleku ruumi uksele ja mil-lele nõusolijaid paluti kirjutada alla.

Kuna seksioonide arv oli 19 ja töö väga paljudel tuli möödapääsmatult pida ühel ja samal ajal, siis ei olnud meie kahel esindajal võimalust osa võtta viimase-kui-ühe seksiooni tööst, kuigi püüti tööd jaotada. Kongressi aruanne, mis hiljem saadetakse kätte kõigile osavõtjale, annab, muidugi, täielise ülevaate kõigi seksioonide tööst.

Õige elavalt võeti osa tööst ühek-sandas seksioonis „*Maaelu ja maa-olude kohane kasvatuse*“. Toon mõned mõtted seksiooni abiesimehe Mr. P. de Vuyst'i (Belgia) ettekandest.

„Tuleb jõuda selgusele, kas kool maal vastab küllaldaselt maaelu nõue-tele ja mis võiks siin võtta ette tulevi-ku huvides. Paljudes riikides on põl-lutöö peategevuse alaks, 60% kogu maailma produktsioonist langeb põllu-majandusele. Põllumajanduslik tege-vus on terve vaimset ja kehaliselt, te-ma on ka perekonnaelule soodustav.

Maaelust vähese lugupidamise taga-järjeks võib olla maaelanikkude arvu vähenemine, siis põllumajandusliku pro-duktsiooni vähenemine, vähem kindel perekonnaelu jne. Alghariduse andmi-sel maa-koolides on siin täita suured ülesanded. Maa-kool peab olema ko-handatud maaoludele. Põhjalik an-keet, mis ette võeti seitsme aasta eest (1922) üle maailma, annab rikkalikku materjali selle kohta, kas on maa-kool kohandatud maaoludele. On häid ja kiiduväärt erandeid, kuid üldine pilt on selline, et maa-koolis on liiga palju raamatulikku õppust ja see õppus ei pea silmas kohalise elu nõudeid, aren-dab kõige pealt mälu ja mitte isetege-vust. Kool ei valmista küllaldaselt reaalsele elule, ei too esile küllaldaselt põllumajandusliku elukutse rõhutamist. Tütarlapsed ei saa küllaldast etteval-mistust majapidamise ja perekonnaelu alal.

Kui maal ongi lapsi, kes vastavad oma võimeilt tegevusele väljaspool maaolusid, siis on need üksikud ja nende järgi ei saa korraldada kooli põ-hitooni.

Et maa-kooli võiks kohandada maa-oludele, peab õpetaja saama ettevalmis-tust ka põllumajanduse alal vastavas õpetajate ettevalmistusasutises. Kõi-gis maa-kooli ainetes peavad peegeldu-ma maaolud. Aritmeetika ülesanded, näiteks, valitakse sellised, mis on ka-sulikud sisult tulevasele põllumajandu-ses töötajale, mis näitaksid maaelu eelistuse võimalusi, elukallidust ja suur-te kulude tegemise võimalust linnas, võimalikku tööpuudust tööstuses jne. Põllumajanduse õpetus esitagu andmeid uutest edusammudest ja viisidest põllu-majanduse alal, töö organiseerimist, et viia miinimumini kehaliselt raske väsi-tav töötamine. Tervishoiu ja kõlblus-õpetus toogu esile maaelu hüved ter-viselt ja perekonnaelult.

Käsitöö andku kasulikke oskusi ko-dutööks, sest kui noored inimesed roh-kem tunnevad huvitavat tegevust kodu tarvis, siis vähem kipuvad kodust välja.

Samad nõuded on vastavalt maks-vad ka tütarlaste ettevalmistuses maa-koolides, kusjuures naisõppejõud pea-vad omandama ettevalmistuse majapi-damises, koduhoidus ja muus kodustes töödes. Väljaspool kooli võib õpetaja õige head mõju avaldada oma ümbrus-konnas õpilaste vanematele ja endistele õpilastele. Et seda oleks võimalik teha maaolude huvides, tuleb ikkagi rõhu-tada jälle vastava-sisulist ettevalmistust õpetajate ettevalmistus-õppeasutistes kui ka täienduskursustel.

Mis puutub põllumajanduslikku et-tevalmistust pärast algkooli lõpetamist, siis on ankeedi järgi saadud andmeil see õpetus üldiselt nõrgal alusel. Selle juures on õpetus ka sageli raamatuline, maa-meelsus ja oskuslikud harjumused on tihti jäänud tahaplaanile“.

Toodud mõtted ja andmed ei ole uued ja meil tundmata — ongi meie õpetajate kongressidel esile toodud mit-med samasisulised mõtted. Nad näita-vad aga siiski, kuidas on lugu mujal maailmas neis küsimustes.

Keskkooli sektsioonis (16. sektsioon), milles osavõtt oli õige elav ja läbirääkimised kandsid õige intensiivset laadi, oli peateemaks keskkooli õpetuse ja õpetaja ülesanded ja tegevusvõimalused rahvaste lähendamise ja rahvusvahelise rahumõtte arendamise alal. Sektsiooni esimees Mr. R. F. Myers (U. S. A.) seadis oma sissejuhatavas kõnes üles järgmised küsimused harutamise alusena sektsioonis:

1) mis määral võib praegusaja kooliõpilast kasvatada rahvusvahelisele mõtlemisviisile;

2) mis põhjused võiksid tulevikus olla mõeldavad sõja esile kutsumiseks ja kui kaugele võib sellesse küsimusse pühendada kooliõpilasi;

3) kas põhjused, mis praegusel ajal on sõja esile kutsumiseks küllaldased, erinevad sellistest endistel aegadel.

Ühtlasi seadis esimees üles küsimised rahu ja sõja küsimuse harutamiseks koolides, nimelt:

1) kas peab keskkoolis õpetama, et isiklikud tülid tulevad lahendada rahulisel teel;

2) kas võime õpilasi äratada tundmisele, et ka teistele peab jätma isikliku arenemise võimalusi;

3) kas võime õpilastele teha selgeks, et esimeses kahes punktis toodud seisukohad on maksvad ka rahvastevahelistes suhetes.

Viimased küsimused leidsid sektsioonis jaatava vastuse, kuna esimestele püüdsid anda vastuse järgnevad ettekanded ja läbirääkimised. Sektsioon oli kindlal veendumusel, et õpetaja ülesanne on kasvatada tulevast põlve rahu vaimus ja rahvusvahelise arusaamise ning rahvaste üksteist mõistmise suunas.

Kongressil oli saada J. Prudhommeaux raamat „Pour la Paix par l'Ecole“ — ülevaade sellest, mis on tehtud Prantsusmaal võitluseks selliste kooliraamatute vastu, mis on koostatud rahvaste lähenemise mõtte vastases vaimus. Raamat annab huvitava pildi Prantsusmaa õpi- ja käsiraamatuist ülalnimetatud seisukohast vaadatult.

11-das sektsioonis — *kool ja ühiskond* — oli suur osa tööst pühendatud kaubandushariduse küsimustele. Osa-

võtt selle sektsiooni tööst ei olnud rohkem arvuline, kuigi päevakorras olid mitmed ettekanded, peaaesjalikult Põhja-Ameerika Ühendriikidest päritolevate kongressi liikmete poolt. Ettekandeid oli veel Šveitsist (kaks), Hollandist, Hiinast.

14-ndas sektsioonis — *koolist töökotta* — oli eriti laiaulatuslik töökava ja elav osavõtt.

Harutusel oli küsimus, kuidas teostada üleminekut koolist, eriti algkoolist tegelikku ellu. Siin juures kerkis koolikohustuse küsimus, nii alg- kui sellele järgnevas täienduskoolis, mille kohta esines Mr. D. Christie Tait (Rahvusvaheline Tööstööbüroo) põhjaliku ettekandega. Sektsioonis leidis sunduslikule algkoolile järgnev täienduskool (kutselise laadiga) kindlat poolehoidu. Samas sektsioonis käsitleti ka kutsevaliku ning kutsevaliku nõuande küsimust kooli kaudu ja väljaspool kooli — pr. L. Schmidt'i ettekanne (Poola). Rõhutati kutsevaliku nõuande tarvidust, kusjuures leitakse, et kool ei saa olla otseseks (absoluutseks) nõuandekohaks, on aga möödapääsmatult abiks kutsevaliku nõuandjale. Mõlema poole alaline ja meetodiliselt korraldatud koostöö on tarvilik.

Kool paneb aluse õpilase edaspidisele kutse-etikale, arendab kutsetöö mõistet ja annab kutsevaliku-nõuandjale laialised ja igakülgsed andmed katsetatava kohta.

Põhimõtted, mis võimaldaksid kooli ja kutsevaliku-nõuande koostööd: õpetuse seadmine töökooli põhimõttele, käsitööde õppus, õpetuse näitlikkus, õpilaste vaatluse vihud, hariduse jätkamise nõuanne, amdekuse katse, koolikohustuse pikendamise küsimus.

Õppejõude tuleb valmistada ette koostööks kutsevaliku nõuande alal.

Kool ja kutsevaliku nõuanne peavad valmistama noorsugu kutse-elule — sellele vaatamata, kas õpilase tulevane tegevus oleks käsitöö ja tööstuse või puht-vaimse või segategevuse alal.

14-nda sektsiooni päevakorras olnud koolikohustuse küsimus, mis ülalpool nimetatud, tuleb loodetavasti meil harutusele omaette — väljaspool käesolevat ülevaadet.

Teiste sektiioonide tööst on otstarbekohane refereerida pärast kongressi töö üldaruande ilmumist, mis saadetakse kongressist osavõtjaile.

Tulevasest kongressist osavõtmine.

Kongressist osavõtmine on üldse ja ka meie kui noore ja väikese riigi seisukohalt tarvilik. Meie tunneme end rahvaste peres üheõigusliku liikmena ja meid õpitakse tundma. Võib väita esindajate tervituste toomise puhul kongressile, et väikeste ja noorte riikide esindajaid võeti eriti soojalt vastu. Meie saame kõige kergemini teateid ja kasulikke näpunäiteid teistelt maadelt hariduse alal sellistel kongressidel üksikute liikmete kaudu ja see informatsioon jätkub pärast kongressi kirjadele. Saame andmeid pedagoogilise kirjanuduse alal, näeme üksikute maade erilisi

saavutisi kongressi juures korraldatud näituse kaudu.

Näitusest osavõtt oleks meil täiesti võimalik ja meil oleks näidata mõndagi huvitavat oma kaasvõitlejaile teistest maadest — kongressist osavõtt otsustatagu aga siis varem ja ka osavõtjad olgu määratud, kes siis võiksid teha ja juhtida eeltöid. Eesti Õpetajate Liidu poolt kavatsetava koolinäituse (1930. a. kevadel) korraldamise juures oleks soovitatav eraldada selles teatud osa, mis võiks minna 1931. aasta kongressi juures korraldatavale näitusele (peaks olema väikeseulatuslik, kuid iseloomustav).

Lõppeks, iga rahvusvaheline kongress, eriti hariduskongress, viib meid hea sammu edasi rahvaste vastastikuse lähenemise ja mõistmise ning rahu mõtte süvendamise teel.

Genfi kongress.

Jul. Griental.

Käesoleva aasta suvi oli pedagoogiliste kongresside hooaeg: tervelt neli rahvusvahelist pedagoogilist kongressi peeti möödunud suvel: 1) juulikuul keskel Haagis 1 nädal keskkooli-õpetajate kongress; 2) juuli lõpul Genfis (Genève'is) Üleilmalise Kasvatustühingute Liidu (World Federation of Education Associations — WFEA) kongress, 10 päeva; 3) augustis Helsingöris (Taanis) „Uue Kasvatuse“ (New Education Fellowship — NEF) kongress, 13 päeva; 4) septembris Amsterdamis kaubanduslike õppeasutiste kongress, üks nädal. Eestist puudusid osavõtjad ainult esimesel kongressil: teadaanne temast jõudis haridusministeeriumi alles pärast 15. juunit, kui ülesandmine oli juba lõppenud. Kõik need kongressid on suursündmused ja tohiks huvitav olla koolitegelasil olla kursis nendega. Aidata kaasa viimasele on „Kasvatuse“ toimetus teinud endale tänuväärseks ülesandeks. Järgnevad read on pühendatud Genfi kongressile, millest osavõtmine EÕL esindajana või-

maldu minule EÕL juhatuse austava usalduse ja paljukaaluva rahalise toetuse tõttu. Ka Tallinna Linnavalitsus andis täiendava toetuse. Kasutan juhus t öelda siin EÕL juhatusele ja Tallinna Linnavalitsusele südamlük tänu.

Genfi kongressi organiseerijaks oli World Federation of Education Associations. Viimane on asutatud 1923. a. Californias; enne kongressi oli tema liikmeteks 52 organisatsiooni (nendest 24 Ameerikast, 18 Euroopast ja 10 mujalt), viimaste teadete põhjal liikmete arv on tõusnud 67-me organisatsioonini. Laadilt on liikmed üleilmalised, üleriigilised ja kohalikud kutseühingud, pedagoogilised ja haridusseltsid ja isegi üksikud koolid ja ülikoolid. Aastane liikmemaks on üks tsent (3,72 senti) igalt isiklikult liikmelt. W. F. E. A. seab oma tegevuse eesmärgiks:

1. Edendada kasvatust ja tõsta õpetamise tasapinda kogu maailmas.
2. Kindlustada rahvusvahelist koostööd kasvatuslikes ettevõtteis.

3. Levitada rahvaste ja riikide vahel informatsiooni kõikide kasvatusvormide edu kohta.

4. Uurida ja edendada kohaseid ja mõjuvaid abinõusid, et koordineerida igas tsiviliseeritud riigis mitmesuguseid tegevusi, millel on tegemist kasvatussega.

5. Kultiveerida rahvusvahelist heatahet (Good-will) ja edendada huvi üleilmalise rahu vastu.

Praegu on W. F. E. A. presidendiks tema asutaja dr. A. O. Thomas, mida-agi haridusministri taolist Maine'i osariigis U. S. A. Seni on peetud 3 kaheaastast üleilmalist kongressi: 1925-dal Edinburgis, 1927-dal Torontos*) ja 1929-dal Genfis. Tänavuse Genfi kongressi korraldajaks oli „Kasvatuse Rahvusvaheline Büroo“ (Bureau International d'Education, 44 rue des Maraîchers, Genève) oma direktor, prof. P. Bovet'iga eesotsas. Kongressist võttis osa ligi 2000 inimest umbes 60-nest rahvusest. Aruanne pole veel ilmutatud ja kongressi tööst võin jutustada ainult isiklike muljete põhjal ja korjatud trükitud materjali abil, mida kongressil oli saada väga rikkalikult.

Olgu kongressi tulemustega kuidas tahes, ühest küljest on temast osavõtjail hindamatu suur võit: see on isiklik kontakt mitmesuguste maade kolleegidega: sõlmitud tutvuste kaudu tead, kust leida resonantsis sinuga mõtlejat ja tundvat sõpra. Tahaks võrrelda säärast kongressi elektri jaamaga, kus laetakse akkumulaatoreid, ainult selle vahega, et selles jaamas ei ole kõrvalise energiaga ennast toitvat dünamo-masinaid, vaid viimase osa täidab kõikide laadimiseks kokkutulnud akkumulaatorite kogu eo ipso. Usun, et iga kongressi liige lahkus hästi laetult uue, tema tööle tarviliku energia-tagavaraga. Selle energia edaspidine saatus oleneb muidugi sisemisest omadusest (akkumulaatori ehitus) ja välisest töötingimusest: üks akkumulaator kasutab tühja töö

peale kaua oma energia-tagavara, raisates teda ainult kella kõlistamiseks; teine tühjeneb varsti, andes oma energia heledalt põlevale lambile; kolmas tühjeneb järsku, sattudes lühiühendusse, ja neljandal kaob energia kasutamata — halva kontakti tõttu juhtmete kinnituskohetadel...

Liikmete omavahelise kokkupuutumise võimaluse eest oli kongressil hästi hoolitsetud. Kogu esimene päev, 25. juuli, oli kohe selleks: k. 5 „Plenary Session for Delegates“, aga mingit organiseeritud koosolekut ei olnud. Kongressi liikmed, asemikud ja külalised, tulid hulgalt kokku, ja varsti hiigla hoone (päris uus betoonist näituse hoone-koda, suure sisemise rõduga ümberringi) aina sumises. Vanad tuttavad leidsid üksteist, sõlmiti — ei, tekkisid uued tutvused. Igatühel oli üks või mitu värvilist linti rinnas, mis teatasid, milliseid keeli ta kõneleb. Ei hoolitud keele salonglikkuse eest: oldi rõõmus, kui saadi öelda-küside kes ja kust oled oma juhuliselt lauanaabrit einelauas või kolleegilt, kes tõmbas sind sümpaatia või huvi niidi kaudu. Ja siis oli jutt joones. Sääraselt sõlmitud tutvus (ja neid tekkis kogu kongressi ajal) arenes siis mitmel viisil: kordkorralt muutudes südamlikumaks ja lõppes sooja jumalagajätuga, kestes edasi kirjavahetuses, või jäi kohtamisel ainult tervitava käeviipega ja mingi hüüdega märgitavaks. Juba esimesel liikumisel kongressistide hulgas oli selge, et punane lint (inglise keel) on rõhuv ülekaalus sinise — prantsuse, kollase — saksa ja roheline — esperanto hulgas. Ja selleks ta ka jäi nende rõõmuks, kes kasutasid juhust, et oma inglise keele embrüooni veidi kasutada ja kasvatada. Ka teine samas tehtud vist kellegile mitte rõõmustav tähelepanek jäi püsima: ühe soo tugev ülekaal, naised oli rõhuv enamus. Sama päeva õhtul k. 8 oli nähtud ette kongressist osavõtjate „mitteametlik“ kohtamine ühes palais's. Rahvast, rietatud spordi-ülikonnast kuni frakini — kõikisugustes dressides ja tualettides, — oli palju. Lühike lihtne, südamluk huumoririkas tervitus mitmes keeles prof. Bovet poolt — ja kõik olid vabad, isegi maits-

*) Toronto kongressi aruannet, Report of the Toronto Meeting of the W. F. E. A., 834 lhek., võib saada 2,50 dollari eest järgm. aadressil: W. F. E. A. State House, Augusta, Maine U. S. A.

ma head ja küllaldast kosti (võileivad, koogid, maiustus, puuvili, kohvi, tee, limonad, vein) keegi ei sundinud. Igaüks oli justkui omas alalises klubis, ei mingit pealesunnitud etiketti. Minul oli kohe esimese päevaga loodud kontakt Rootsi, Jaapani, Saksa, Soome, U. S. A.-ga. Kongressil haridusministeeriumi esindajana viibival peainsp. hra Kiivet'il oli kontakt veelgi laiem. Järgmisel õhtul oli ametlik vastuvõtt Genfi Linnavalitsuse ja Šveitsi Valitsuse esindajate poolt ühes raekojas (neid on nimelt mitu). Ka siin oli õhkkond vaba ja lihtne, ainult osa tualette oli „peenem“. Sääraseid „kontaktiks“ mõeldud üldisi koosviibimisi oli mitu ja peale selle veel mitu maksulist banketti, millest igamees ei võtnud osa, näit. mina — isu puudumise tõttu... Tööpäev oli jaotatud umbes nõnda: k. 9 homm. sektiioonide koosolekud, kell 5 üldkoosolek kõige rohkem kahetunnilise kestvusega, õhtu k. 8½ teater, kultuurfilm, üldkoosolek üksikute rahvuste esindajate tervitusteks-aruanneteks või koosviibimine, mõnikord tantsuga. Pühapäev oli tööst vaba kõigile peale nende, kes pühapäeva ei pea endile kuuluvaks: kõigis kirikuis olid pidulikud jumalateenistused igasugusest leerist. Üks päev oli pühendatud sõidule Genfi järve mööda Montreux'sse ja Chillon'i. Nagu näete, vaba aega oli nähtud ette küllalt, aga siiski 10-ne päeva jooksul ei suutnud mina, näit., vaadata Tallinna suuruse Genfi kõike nägemisväärset, ja logelemise etteheidet ma vist ka pole teeninud: tööd oli palju minu sõidu otseisel eesmärgil, kongressil.

Genfi kongressi taolise korraldamine pidi olema raske ülesanne, mis sel korral sooritati päris rahuldavalt. Kutsed ja osavõtmiseks ülesandmislehed olid saadetud laiali juba veebruaris, märtsis. Seal oli ka kahe osaga liikmekaart: ise täitsid mõlemad osad, ühe saatsid koos liikmemaksuga (10 krooni) kongressi büroole, sealt saadeti kviitungi mark, mille kleepisid kätte jäänud liikmekaardi osale, ja harilikult tüütav registreerimise protseduur oli valmis. Ülesandmislehel oli ka järelepärimine Genfis viibimise ajaks elamistingimuste pretensioonide ja lubata-

vate kulude suuruse kohta. Genfi jõudnud, sain jaamas asuva kongressi büroo poolt valmiskirjutatud kaardi minule määratud korteriaadressiga, linna plaani ja tarvilikud marsruudi juhatused. Korter osutus kenaks puhtaks toaks ühes pansionis, toit kolm korda päevas sealsamas suurepäraseks kvali- ja kvantitatiivselt. Maksta tuli mul mõlema eest kokku 6½ Šv. franki (umbes 5½ krooni) päevas. Genfi kohta äärmiselt odav hind*). Mõned maksid 12, 15 isegi 20 franki päevas ja nurisesid kalliduse üle: tahtsid elada I klassi hotellis aga maksta oleksid eelistanud minu moodi. Kongressi peahooneks oli valitud n.n. näituse palee (Palais des Expositions), see ei olnud õnnelik: hiigla hoone ei kõlba koosolekuteks; kõige tugevam hääldustub kuulajateni jõudmata, ja valjuhääldajad olid nii viletsad, et kõned muutusid melodeklamatsiooniks vilistamise saatel. Juba teisel päeval koliti üldkoosolekutega teise küll väiksemasse aga paremasse ruumi (Salle communale'i), kus oli mugavam, hea akustika ja peaaegu küllalt ruumi. Sektsioonide koosolekud peeti kolmes kohas ja ühel ajal. See oli halb, iseäranis meile 2-le Eesti esindajale: kuidagi ei suutnud isegi kursis olla sellega, mis kõikides sektsioonides tehti. Hra Kiivet ilmutas siin suurt osavust, mõistes olla mitmes kohas korraga; mina aga jäin harilikult ikka ühte kohta kinni. Ikka jäi midagi huvitavat tegemata. Üldse peeti umbes 120 ettekannet läbirääkimistega (ainult üldkoosolekutel ei olnud läbirääkimisi) ja suur hulk kümmeminutilisi teadaandeid. Peale selle oli uurida hiigla suur näitus. Et aimu oleks kongressi töö sisust, nimetan sektsioonid ja refereerin minule kättesaadavalt mõnd ettekannet. Asjast huvitatud võivad siis leida üksikas-

*) Soovitan igatihele tagasihoidlikult Genfi sõitjale seda pansioni: Genève 15 Grand rue (teisel korral; asub ajaloolises majas, kus on säilinud rooma kindral Pliiniuse poolt kinnitatud tahvel; nikerdatud välisuks on miljonite eest kindlustatud ja muinsuskaitse all. Köögi „šeff“ H. Beyeler on kunstnik omal alal ja kõneleb 8-sat keelt. Sõidu puhul ette teatada.

ju varsti ilmuvast kongressi üldaruandest, mis pidi ilmuma peale inglise keele ka saksa keeles." Sektsioone oli 19, nimelt:

1. *Vanemad, õpetaja, kodu ja kool.* Üks istung oli pühendatud lapsele kodu, teine — lapsele koolis ja kolmas (koos 2-se sektsiooniga) — lapse tervisele.

2. *Tervise edendamine kooli kaudu.* Suuremad ja väiksemad aruanded mitmesugustest maadest, lahendatud probleemide kirjeldusega ja tekkinud probleemide seadmisega.

3. *Praktiline kasvatus* (lahus kutselisest tööst). Palju ettekandeid põhimõttelise ja erialalise käsitlusega.

4. *Õpetajate ühingud ja kooli administratiivne juhtimine.* Õpetaja teenistustingimused, ühingute funktsioonid, hariduslikud finantsid.

5. *Rahvusvaheline koostöö (cooperation) ja heatahe (good-will).* Üldised küsimused, nagu intellektuaalne koostöö ja Rahvasteliit.

6. *Sama* — erilised küsimused, nagu õpetajate sellekohane ettevalmistus ja rahvusvaheline vaim koolides.

7. *Sama* — koolides. Abinõud ja teed rahvusvahelisele arusaamisele. Noorte Punane Rist, usu- ja moraaliõpetus — õpilasvaheline kirjavahetus.

8. *Raskelt-kasvatatav laps.* Ala- ja ülenormaalsed lapsed, narkootiliste ainete mõju noortesse.

9. *Maaelu ja maa-kasvatus.* Tervelt 13 ettekannet sellele teemale.

10. *Ennekooliaegne laps.* Selle sektsiooni töö ei olnud üksikasjus ette nähtud; sektsioon aga näis olevat agaramaid.

11. *Kool ja ühiskond.* 14 väga mitmesugust ettekannet.

12. *Kasvatus ja ajakirjandus* — ajakirjanduse koostöö vajadus ja võimalus kasvatusliikus tegevuses.

13. *Raamatukogude töö.*

14. *Koolist töökotta (tööle).* Muu seas ka kooliaja kestvusest.

15. *Algharidus.* Mõned algkooli didaktilised küsimused, näit. ajalugu algkoolis.

16. *Keskhariidus.* Kasvatamine rahu huvides, sõjavastaselt.

17. *Kolledžid ja ülikoolid.* Üliõpilastüüpidest, eksamitest, kõrgemast naisharidusest Indias; osa tööd — koos 5-da ja 7-da sektsiooniga.

18. *Täiskasvanute kasvatamine.*

19. *Kirjaoskamatus* (analfabetism).

Nagu näete, terve kasvatus-entsüklopeedia. Lasteaiast kuni ülikoolini, ka välis haridus. Kõik rahuaate propageerimise vaatevinklist. Pedagoogika kõige laiemas mõttes, hulk sotsiaal-politilisi probleeme ja peaaegu sugugi mitte didaktilisi-metoodilisi küsimusi. Need oleksid niigi liiga laia kava teinud põhjatumaks.

20. Peale selle töötas veel üks komitee, n.n. Herman-Jordani komitee (mõnda nim. ühe 25000 dollariga auhinnatud rahuplaani kokkuseadja järel) viie osakonnaga: 1) Kasvatus rahule; 2) Ajaloo õpetamine; 3) Üleilmalise sõpruse harimine noorsoos; 4) Sõjaline kasvatus ja sõjaettevalmistus; 5) Meetodid ja abinõud tüliküsimuste lahendamiseks ilma sõjata. Selle komitee töödest jäin eemale, ei või temast ka öelda lähemalt.

Et selgem pilt oleks kongressi tööst, refereerin mõned ettekanded, mis minu arvates kuidagi iseloomulikud ja mis võivad pakkuda palju materjali diskussiooniks.

„Kasvatuse rahvusvaheline seisukoht“. Prof. Gilbert Murray, Oxford. (Ettekantud kongressi I üldkoosolekul 26. VIII. 29.)

Kord keegi Aafrika neeger kirjutas mulle palve, muretseda talle pill, mis võimaldaks temale sooritada mingisuguse eksami. Säärast pilli muidugi ei ole olemas: ei ole olemas välist meetodit, mille abil üks inimene võiks teist kasvatada. Kõige paremal juhul võib anda teisele ergutust ja võimalust enesekasvatamiseks. Kasvatus seisab selles, et midagi õppida. Aga mis peaksime meie õppima?: 1) Elus hästi edasijõudmist? Muidugi mitte: õige kasvatus on küll ennem abi kui takistus võitluses elu pärast, aga selles võitluses ainult isiklikudele saavutistele kontsentreerumine tähendab kõrgemate elusihptide puudust. 2) Kas peame õppima kasulik olema? Ei; muidugi teeb kasvatus inimese kõige pealt kasulikuks, aga ainult seda

silmas pidada, tähendab kõrgemate sih-tide hooletusse jätmist.

Arvan, meie peaksime õppima tu-gevamate veenete ja paremate, kõrge-mate soovide omamist. Meie peame õp-pima, et meie „mina“ ei mängi peaosa universumis, vaid et ta on subordinee-ritud; et mitte meie vaated ja soovid ei tohi olla mõõduandvad, vaid et me peame alluma teistele eeskujudele, mille väärtust meie võib-olla ei taipa täiesti antud silmapilgul, aga ainult püüame aru saada. Inimene asub antud tõsias-jana maailmas, mis täidetud suuruse ja iluga. Kasvatus õpetab meile arusaam-ist sellest, mis on üle meie.

Palju moodsed kasvatusüsteeme on väärtusetud ühe põhjapaneva vea tõttu. Lähtudes soovist kõrvaldada sunni ja autoriteedi element, mis mõnes vane-mas süsteemis oli liiga tugev, nad on sattunud hädaohtu tunnustada silma-pillkne isiklik soov tolleks mõõduks, mil-lega tuleb hinnata kõiki väärtusi. Sää-rane süsteem viib moraalsele ja intel-lektuaalsele kaosele. Ta on kõige hal-vem süsteem; halvem kui vananenud süsteem õppida pähe mõnd pühakirja — Piiblit, Kooranit või Konfutsiuse teoseid. Viimase süsteemi juures õpi-lane õppis vähemalt subordineeruma millegile kõrgemale ja võis üldise idea-lisatsiooni protsessi kaudu avastada uusi ja suursuguseid tõdesid vanas, te-ma poolt austatud kirjas. Ta õppis vähe, aga ei langenud ohvriks kaosele.

Kuidas õppida „nägema ja aru saa-ma“? Kui tohin kõnelda oma koge-muste põhjal, omades ainult puuduliku kasvatus, olen õppinud kõigepealt kol-mel viisil:

1) suhete kaudu minust üleolevate vaimudega, näit. suhete kaudu vanema-te sugulastega, õpetajatega koolis, kel-lega ma olin väga sõbralikul jalal, mõne kooli- ja ülikoolisõbraga ja kõige pealt sõbralikkude suhete kaudu oma kahe või kolme õpetajaga Oxfordis. Üldi-selt sugugi mitte täiusliku Oxfordi üli-kooli suurimaks paremuseks on, iseära-nis filosoofia teaduskonnas, intiimne vahekord õpetaja ja õpilase vahel. Tihe kontakt on ilmtingimata tarvilik kasva-tamisel; sellepärast olen arvamusel, et sellelt vaatekohalt hinnatuna massili-

sel õpetamisel pole mingit või on ainult väike väärtus. Parimal juhul ta võib ainult juhutada, ja see juhatus võib anda võimaluse enesekasvatamiseks, see on kõik*).

2) Olen õppinud samalaadilise tihe-da kontakti kaudu suurte vaimudega raamatuist ja kunstist. Tõesti, suure raamatu arusaamine ja rõõmuga ikka ja uuesti lugemine on imeküllane kas-vatus. Ainult siis, kui mõnd raamatut väga hästi tunneme, avab ta meile kõik oma saladused. Oxfordis teadsid mõ-ned meie hulgast päris täpsalt Plaato' „Vabariiki“, ja Aristoteles'i „Eetikat“, teised Aishilos'i „Orest'i“. Paljud tea-vad kõikide üksikasjadeni Šekspiir'i 4 suurt tragöödiat või Gööte, Heegel'i, Rassiin'i või Paskaal'i peateoseid.

3) Õppisin ma: samase kontakti kaudu mingisuguse asjaga, kestvate suurte jõupingutuste kaudu, olles tiivustatud armastusest asja vastu või uudishimust. Tunnen matemaatikuid ja loodusteadlasi kes, nagu mulle näib, puhta anduvuse kaudu oma asjale olid omandanud võime *näha ja mõista* maa-ilma suurust ja ilu.

Aga minu ülesandeks ei ole mitte kõnelda kasvatuses üldse, vaid kasva-tusest internatsionaalsest vaatekohast. Ühel Rahvasteliidu komiteedest on eri-line ülesanne tutvustada kogu maailma noorust Rahvasteliidu põhimõtetega ja töödega ja kasvatada noorpõlve nõnda, et ta näeks rahvusvahelises koostöös ainult võimalust maailmaasjade mõist-likuks juhtimiseks. See komitee on meid informeerinud mitmes keeles

*) Meil vajaks see mõte erilist tähele-panu: ühelt poolt seame kasvatuses kooli täht-saimaks ülesandeks, teiselt poolt oleme muut-nud normaalseks alg- ja keskkooli seaduses erakorralistel asjaoludel *lubatud* õpilasarvu maksimumi (50) klassis. Roterdami kogene-nud koolinõunik jutuaJamisel arvas, et isegi meie klassi-õpilasarvu seadusliku normi (40) juures ei või õpetada; ta küsis minult „kas Teie tõesti usute, et Teie midagi suudate õpe-tada?“ „Püüame igatahes“, oli minu vastus. Neil Roterdamis on keskkooli (7.—11. õppe-aasta) klassides esimeses klassis 30, viimases 26 õpilast lubatud. Nad tahavad aga neid arve vähendada kuni 26—22-ni. J. G.

omast tööst ja põhimõtetest. Viimased kiideti Rahvasteliidu täiskogu poolt heaks ja on väga hästi formuleeritud Jules Destrée poolt.

Tahan öelda neist põhimõtetest ainult paar sõna, kõige pealt tahan juhtida tähelepanu ühele otsusele, mille Rahvasteliit k. a. Madridis vastu võttis. Rahvasteliit palub meie kongressi kaaluda küsimust, kas võiksid kogu maailma õpetajate ühingud võtta vastu deklaratsiooni sama sisuga, nagu selle on juba vastu võtnud Suur-Britania õpetajad. Kuid mina hoiatan kõiksuguste meetodite rakendamise eest internatsionalismi õpetamiseks. Esiteks olen selle vastu, et õpilasele *surutakse peale* „internatsionalism“, „hea kodanik“ või veel mõni teine voores. Igasugune katse midagi peale suruda tekitab õpilasis vastupanu. Mäletan üht klassi õigusteaduse koolis, kus käsitleti teemat „hea kodanik“. Sellest tööst oodati väga palju, aga tulemus oli see, et õpilased joonistasid karikatuure „heast kodanikust“, kes täidab kõik oma kohused. Kahtlemata satume nooremate õpilaste klasses samasse hädaohtu. Laste hulgas, kes on liiga noored enese kaitsmiseks, võib küll toimetada tagajärgedega püüdnud propagandat. Kuid peab tähendama, et see toiming ei ole korrektne, ja et sama meetodit võib tarvitada heade ja halbade eesmärkidega. Täiesti hea propaganda on teadvusetu eeskuju ja kaudne mõju.

Teiseks kõneldakse reisidest teistesse maadesse. Ärge oodake liiga palju neist reisidest! Muidugi kõneleb palju selle poolt, et noorsugu rändaks võõrastes maades ja õpiks tundma reaalseid eluviise. Aga ärge unustage, et just reisid mõnikord Teis mõjutasid vastumeelt maa vastu, mille vastu olite enne ükskõiksed. Ärge samuti unustage, et viimase põlve riigimeeste hulgas just need, kes kõige rohkem kurja sünnitasid, olid kuulsad oma võõraste maade tundmisega. Sellevastu, rahuarmastajad riigitegelased — eriti Inglismaalt ja Ameerikast — ei teadnud mitte midagi võõrastest maadest. Tol ajal rahu parimateks sõpradeks olid need, kes astusid välja isolatsiooni eest, kes ei tahtnud läbikäimist riikide vahel.

Olen nõus, et siin on palju muutunud; vanasti isolatsioon oli parim abinõu rahu alalhoiduks — täna, pärast sõda, nähakse ainukest rahu võimalust koostöös. Mina näen ainukest kasu hulgalistest õpilaste ja teistest rahvusvahelistest kongressidest selles, et nad annavad rahu kasuks töötajatele võimaluse astuda ühendusse nendega, kes teistes maades taotlevad samu sihte. Kui mõelda nendele paljudele jõududele, mis põhjustavad rahvusvahelisi hõõrumisi, siis on muidugi äärmiselt tähtis, et rahu ja üksmeele sõbrad mitmesugustest rahvustest tunnevad üksteist ja võivad ühiselt välja astuda.

Kolmandaks on jutt võõraste keelte õppimisest. Muidugi, on hea mõista moodseid keeli; kasvatus ilma säärase teadmuseteta on võimatu. Aga ma ei ole arvamusel, et võõraste keelte mõistmine viib ilmtingimata üksmeelele. Kõige hullemad kurjaseptised välisministriumides ikka mõistsid tolle maa keelt, mille vastu nad töötasid. See võib tunduda paradoksinä, aga mina näen kindlat teed rahvusvahelisele üksmeelele ühiste mälestuste, sidemete ja sihtide harrastamises, s. o. teiste sõnadega, selles, et pidada suureks väärtuseks vana ajalugu, ladina keelt ja looduse teadust. Sel alal on olemas suur ja südamluk sõprus, mida isegi hirmus sõda ei suutnud kustutada. Kui me uurime ladina keelt, ükskõik kus Euroopas, siis on meil kõikide Euroopa maadega ühiste mälestuste ja sidemete soliidne alus. Ükskõik kellega on tegelemist, kas haritud prantslase, sakslase või inglasega, igatiüks neist näeb Virgii liuses ja Horaatsiuses oma kaasmaalast ja omab samasuguse õiguse nende vaimsele pärandusele nagu itaallanegi. Kogu Euroopa juurdub Rooma maailmariigist. See, tähendab, on mälestus, mis ühendab. Moodne kirjandus, olgugi ilus ja huvitav, põlvneb üksmeelsetuse ja rahvaste vahelise vaenulikkuse ajast; sellepärast ta lahutab, ja ei ühenda.

Lõppeks julgen avaldada arvamust, et meie komitee plaanis õpetada noorsoole Rahvasteliidu tööd ja internatsionaalse koostöö vaimu ei tohi sugugi näha kogu kasvatusel. Ta on ainult

kaunistus, küll väga kohane ühele kindlale eesmärgile; see eesmärk aga ei või teha üleliigseiks soliidseid teadmusi. Me ei tohi pühendada suurimat tähelepanu kõrvalasjadele (Wilson'i sõnade järgi „let the side-shows run the circus“).

Kreeklased tegid vahet *kosmose*, maailma korra, ja *kaose*, korra puuduse, vahel. Hiigla muudatused viimase 50-ne aasta jooksul, maailmasõda muidugi kaasa arvatud, on hävitanud terve olemasoleva korra ja tekitanud hädaohtliku laiaulatusliku kaose. Meie aja tähtsaim ülesanne on, minu arvates, seesmiselt ja väliselt seada uuesti jalule *kord* — kunstis, kirjanduses, filosoofias ja politikas. Ja mina pean sellest kinni, et kindlaim tee heale kasvatusesele ja maailmakodansusele on — koondada uurimist (study) ühe peahuvi ümber, juhtida kõik pingutused ühele peasihile. Et suuta rahuldada ja olla kestva mõjuga, peab säärane siht kaasa aitama *terviku* hüvele, või vähemalt ei tohi olla sellega vastolus. Kõige üle on *kosmose* printsiip, kõrgemal silmapilksete soovide vaheldusest ja egoismist.

Kõrvu eelmise referaadiga tohiks pakkuda huvi Frederick J. Gould'i kava, mida harutati algkooli sektsioonis ja mis on heas kooskõlas terve kongressi vaimuga, kuid tarvitab palju julgemaid väljendusi, kui seda kongressil harrastati. F. J. Gould on sündinud 1855. (ei ole seega nooruke) Inglismaal. 25. a. oli algkooli-õpetaja, siis pühendas ennast kõlbluse propagandale sõna ja kirjaga noorsoo keskel Inglismaal, U. S. A-s ja Indias; on tuline Rahvasteliidu jünger, kahe rahvusvahelise moraalse kasvatusese kongressi auliige ja Rahvusvahelise Kasvatusbüroo (I. B. E.) liige. Tema kava on järgmine:

Maailma ühinemisele ajaloo kaudu (käsitlemiseks kuni 14—15 a. lastega).

Inimespõlv on at heart üks ühik. Kui inimkond seda ei ole, siis kuulutagem, et sõda on loomulik kokkupõrge ühe ja teise tõu vahel, ja et orjus pole kuritöö. Inimene on ühest verest. Nii kaua kui kasvatajad ei kuuluta seda tõde entusiasmiga ja luulega, inimene ei suuda kasutada oma täielist võimet koostöös, teaduses ja ilu ning rõõmu loomi-

ses. Sajandid olid rasked selle ilmutusega. Inimhing on piinarikkalt oodanud teda. Meieaja lasteaedade, koolide, kolledžite ja ülikoolide areng on pettus ja tühjus, kui meie ei suuda panna leegitsema selle ideaali maailma noorsoo silme ees, nagu seda võis teha uut kuningriiki kuulutatav Messias, või uut mandrit avastav Kolumbus. Teadus, kui ta ei abiellu selle tõega, on hiilgav vane. Kuldne tee ühinemisele tõkestub halastamatus, sõja, orjuse, vaesuse, haiguse ja teadmatusega. Ajalugu avaldab inimessoo sammumist puhastustulle koos nende pahedega. Meie kuulutusendest pattudest noorsoole olgu sõnas ja pildis seotud ülesehitavate motiividega: kuulutus toorusest lugudega ühistööst ja halastusest loomade vastu; kuulutus sõjast seotud kiitusega sõduri teenistusele ja kangelaslikkusele; kuulutus orjusest — lugupidamisega vabaduse pioneeride vastu; kuulutus vaesusest — kiitusega vaese rahva jõule ja reformaatorite julgusele; kuulutus haigustest olgu seotud hiilgesaavutistega tervishoiu alal; lood pimedusest (teadmatusest) olgu seotud võidukäiguga looduse vallutamises ja teaduses; kuulutus värvi-eelarvamusest seotud tänutundega vastastikuse arusaamise ja sõpruse apostleile musta, pruuni, kollase ja valge raassi vahel.

Jätke maha enamik aastaarve. Jätke maha aastaarvud niihästi kuninglikudel dünastiatel kui ka vabariiklikudel perioodidel. Siduge-ühendage selgesti ja dramaatiliselt jutustatud kodumaa ajalugu maailma-ajalooaga. Jagage maailma-ajalugu kolme suurde astmesse: 1) varane — lugu eelajaloolisest inimesest, Aasiast, Egiptusest, Kreekast, Roomast, umbes kuni 400 a. p. Kr.; 2) katoliiklik-feodaalne — kuni 1300 a. p. Kr.: lood mõisnikkude-soost, pärisorjusest, kirikust, islamist, ristisõdadest, rahvaste parlamentide, ülikoolide algusest; 3) kaasaegne — rahvaste demokraatia, kaubanduse, kolonisatsiooni, teaduse ja maakeratundmise areng ning ühendatud pealetung vaesusele ja monopolisele rahandusele. Pilg eelajaloolisele inimesele võib olla hästi seotud Darwiniga ja evolutsiooni teooriaga. Viimased noodid selles ajaloolises muu-

sikas helisevad Rahvasteliidus, Pariisi paktis ja World Court'is.

Ma märkisin kolm astet kuldsel teel, teel, millel kuuleme inimese marssimise kasvavat mürinat. Igal astmel õpetaja peab valgustama inimessoo tegu ja mõtet kõikides kihtides, rohkem ja vähem tsiviliseerituis, Aasias, Euroopas ja mujal. (Kas me ei peaks jätma nime-tusi „barbar“ ja „metslane“? On meil, maailmasõja traagilisel tegelasil, õigus kõnelda pilkavalt „metslasist“?) Ma kinnitan, et me inimessoo igas osas ja igal arenemisastmel võime jälgida armastuse, korra ja harmoonia tunge — füüsilisi, mõttelisi, esteetilisi ja sotsiaalseid. Need suursugused normid või kosmilised pingutused hingelise korra poole ja korra poole ühiselus moodustavad ajaloo lakkamatu muusika. Koolis noorsugu võib, õppides õpetajalt, jälgida neid eeskujusid joonistamise, modellimise, laulude, mängude, lavastamise, etümoloogiliste uuringute, looduse uurimise, koolipühade ja teiste tegevuste kaudu.

1) Iga arenemisastme uurimisel nende kolme hulgast õpetaja peab valgustama inimese, kas enam või vähem tsiviliseeritu, korraldavat tööd — geograafias, võitluses loodusega ja tema vallutamises, küttimises, põllumajanduses, loomade kodustamises; kivi, puu ja metalli kasutamises, rändamises paremate elutingimuste järel, teede ja sildade ehitamises, kunstniisutamises, julges võitluses maa, õhu ja veega. Lugu areneb tule avastamisest ja kivivasara tarvitamisest kuni aeroplani lennuni, lihtsast keerulisele. Kuid inimese julgus, ühistöö ja mõistus avalduvad sama imestamisväärselt primitiivseis võitluses ümbrusega kui tänapäeva kõige kõmulisemais looduse vallutamise saavutis. Eepos algas enne eepiliste luuletajate sündimist.

2) Iga arenemisastme uurimise puhul õpetaja peab valgustama inimese korraldavat energiat tööstuses: vokid, paadid, käsi-, tuule- ja vesiveskid; ehitamine, kudumine, värvimine; majapidamis-savitöö, sõjariistad (kiites võitlust metsloomadega ja sõda vaenlasega, aga mitte sõda inim-olendite kui niisugustega); mehhaniseerimise evolutsi-

oon töökokkuhoju huvides. Kasvatus, mis püüab alati avastada, levitada ja luua tõe, ilu, headust ja rõõmu, tingimata mõjutab noorsugu vihkama viletsust, mis nii sagedasti on seotud praegusaja tööstusega. Sama kasvatus paljastab ka tööstuse olu kui õilsat pingutust viia korramuusika tooresse ainesse inimese ümbruses. Seda muusikat võib leida Aafrika küla ehitamisel ja mõne Euroopa vabriku väsitavas töös.

3) Iga arenguastme uurimisel õpetaja peab valgustama inimese harmoonilist püüdmist kunstis: luules, üldises kujutavas kirjanduses, kaasa arvatud müüdid ja legendid (esitatud müütide ja legendidena, kui arenev mõistus teeb juba vahet muinasjutu ja reaalsuse vahel), muusikas, draamas, tantsus, riietuses; maalimises, raiumises (voolimises) ehituskunstis; kaunistamises, aiapidamises. Siin tahaksin kinnitada koos Auguste Comte'iga, et kasvatus peab olema kõige pealt kõlblas, siis esteetiline ja siis intellektuaalne, s. t. rõõm ilust peab käima eel rõõmule teadusest. Tervitada seda ilugeeniust, mis valgustab üheltääralt suguharu ja elanikurikka linna elu on nooruse suursugusemaid kogemusi koolis. Ilu naeratab surmani.

4) Iga arenemisastme uurimisel õpetaja peab valgustama inimese korraldavat energiat või loogilist geeniust teaduses — teaduses, mis on sündinud alginimese terves mõistuses, lihtsais arvu, kaalu ja mõõdu arvutis, planeetide, tähtede ja aastaaegade vaatlusis, esimeses väljatöötamata kalendris, ja on jõudnud hiilgavale kõrgusele loogikas(matemaatikas), täheteaduses, füüsikas, keemias, bioloogias; s. o. hiilgab seaduse ideena inimese ümbruses ja inimese enda loomuses. Ma tahaksin paluda läheneda aukartusega isegi primitiivsele maagiale, mis võib-olla sisaldab meieaja jõu vallutamise (Conquest of Power“) idu. Ma kordan, seadus on hiilgav vanne, kui ta ei toeta universaalset ühistööd ja rõõmu.

5) Iga arenemisastme uurimisel õpetaja peab valgustama inimese loomuse korraldavat väljendust (normative expression) ühiskondlikus elus ja kombeis: tervendamine, perekond (mida Comte' nimetab „sotsiaalelu igave-

seks kooliks“), seadus ja riigivalitsemine ja rahvusvahelised suhtumised; ka usulisel alal (sotsiaalne korraldus, pühad jne.); keelte sotsiaalne tähendus lihtsate näidetega etimoloogias; pikk arenemiskäik orjusest kuni meieaja võitlusteni töö emantsipeerimise eest; majapidamine ja tema loomulikud vormid (põllumajandus jne.), nende väljendus sotsiaal-rahanduses. Neis kõrgetes sfäärides, mis väliselt on tumestatud kurbmängude ja mõistatustega, inimesele omane püüe korra ja harmoonia poole on sama tõeliselt väljendatud, nagu mõne eepose loomisel või templi ehitamisel.

See arusaamine ajalooõpetamisest on väga noor, nagu on noor ja ebaküps kasvatus ise. Sellepärast meie illustratiivne materjal on seni liiga piiratud. On's see utopia unistada, et tuhanded uurijad kord ühinevad illustratsioonide otsingus? Otsingus anekdootlikkude ja biograafiliste illustratsioonide järgi kõikidest rahvastest, kaasa arvatud rahuarmastaja Islandi elanik ja aafriklane, nad leiavad küttide, asunikkude, loomaltalutajate, karjaste, mäetöölise, meremeeste, rändurite, jõumeeste, ehitajate, inseneride, leidurite, kodu ilu ja ühisel kaunistuste loojate, teaduslikkude avastajate, viletsuse vastu võitlejate, sanitaride, sotsiaalsete paranduste kangelaste juures inimeshinge kõige paremate avaldajate tegevuse, vahvuse ja tarkuse sära. Need tunnistused inimese loomlikest püüdmisist korra ja harmoonia poole tõlkige paljudesse keeltesse ja koguge ühisesse maailma kasvatuses varakambris inimliku „usutunnistuse“ selle sõna parimas mõttes.

Selle ajalooõpetamise eesmärgiks ei ole mitte kuhjata nooruse mällu hiigla hulk fakte. See tekitaks ainult haiglase intellektuaalse paise. Eesmärgiks on luua ajaloo-tunne: rõõmutunne liikmeks-oleku üle suures ühiskonnas, mis on nüüd juba poolmiljonit aastat vana ja, vaatamata traagilistele takistusele, püüab alati koostöö, ilu ja ühenduse poole. Homme, kui mitte täna, kasvatus muudab ajalooõpetamise tõeliseks luuleks, s. o. meetodiks, mille võtavad kasutamisele maailma suurimad luuletajad, et luua rikkaliku ja kujuta-

va kogu maale, kujusid, draamasid, muusikalisi palasid ja sääraseid „jumalateenistusi“ nagu neid Inglismaal dr. Hayword on esitanud hulkadele kuulajaile. Las' nüri ajalooõpetamine läheb giljotiinile!

Kõik maailma õpetajad kisendavad hulga „ainete“ koorma vastu. Kasvatus vajab üht ühendavat ideed. Milline rohkem ühendav idee võib tal olla peale laia, vaba, luulelise ajalooõpetamise, mis püüab kaasa aidata maailma ühendamisele? Ajalooõpetamist selles kõrges ja rikkas mõttes võiks nimetada inimsuse piiblikuks. Miks õpime teadust inimkonna teenimise vahendina. Miks kunsti inimese kodu ilustamise vahendina. Miks õpime lugemist, kirjutamist, arendame sisemisi ja väliseid andeid ja muud sotsiaalse korra ja progressi vahenditena? Igauhel neist „ainetest“ on oma ajalugu; igauks tekkis lihtsatest katsetest ja arenes siis laiaks kasulikuks koguks. Kõik on üheainsa suure ajaloo-piibli osad. Homsepäeva kasvatuses see ajaloo-piibel seisab mitte ainea ainete nimestikus, vaid ülimalt, kõiki valitseva uuringu ja inspiratsioonina. Püha Paulus hüüdis Ateenas: „Üks veri! kõik rahvad!“ Ateen pole kunagi kuulnud sellest kõrgemat kuulutust. See on politika, majanduse, teaduse, kunsti, kasvatus, usu ühenduse kuulutus. Ta ei hävita rahvust. Ilmutagu iga rahvas rohkem geeniusi, rohkem kohalikku ilu. Ajalooõpetaja lasku hiilgada iga isamaa erilisi teeneid. Kõikide maade õpetajad, ühinege! Kuna sotsiaal-pioneerid püüavad vabastada meid kõiki vanast orjusest ja vanast raha võimust, las' ajalooõpetajad valmistavad kõikide rahvaste mõistuses ja hinges sügavama hinnangu tolele imeküllasele, normaalsele ja loovale energiale, mis saavutas mineviku tsivilisatsiooni ja on saavutamata aeglaselt kuid paratamatult inimkonna ühinemist.

*

Andsin selle kava sisu nii lähedalt algtekstile kui suutsin, kõige tema lapseliku naiivsuse, raugalise elutarkuse ja täismeheliku tahte avaldistega: 1) arvan, et see kava on omast kohast huvitav ajalooline dokument; 2) arvan,

et ta kujutab hästi anglosaksi vaimu, mis üldse valitses kongressil; 3) arvan, et ta selgesti ilmutab uue eera sünnitamisvalusid; 4) arvan, et meie praeguse huvi puhul üldõpetuse vastu algkoolis tegevad kolleegid võivad leida temas palju kasulikke mõtteid.

Mitte vähem huvitav võiks olla ka järgmine ettekanne.

Mida võib õppida Lääs oma ammust ajast rakendatud pedagoogiliste süsteemidega uuesti organiseeritud Ida süsteemidelt. Dr. Paul Monroe, New-York (Ettekantud 6. üldkoosolekul 2. VIII. 29. a.).

Lääne pedagoogid juhivad oma tähelepanu tehniliste probleemidele, küsimustele, mis seotud õpetamise üksikajadega. Sel ajal kauge ja lähedane Ida proovib tähtsate printsiipide rakendamist muudatuste kaudu sotsiaal- ja pedagoogilisel alal.

Hiina on meile tõestanud, et Lääne süsteemide ülevõtmine ei lahenda tema probleeme. Ta on veel laastatud kodusõjaga ja piinatud omakasupüüdjate võimuaahnete sõjaliste ja poliitiliste juhtide poolt. Peale selle valmistab talle kannatusi grupp Lääne haridusega üliõpilasi, kes aga vähe või sugugi ei püüa kohandada omi erilisi teadmisi maa aktuaalsetele vajadustele. Samal ajal teine, arvult suurem grupp üliõpilasi, kes on saanud kasvatuses kodumaa õppeasutis, omab otse hõõguva patriotismi, kuid ei suuda moondata seda tunnet tõsiseks natsionaalseks patriotismiks, mis võimaldaks neile lahendada Hiina küsimusi. Imestuda tuleb, et Hiina veel hindab õhtumaa kasvatust ja meilt nõu küsib.

Filippiinid on loobunud meie kasvatussüsteemist, mis neil oli kohandatud nende omadele erilistele reaalistele tarvidustele. Nüüd nad teevad katseid akadeemilis-bürokraatliku süsteemiga, mis võimaldab akadeemilist haridust palju suuremale noorte arvule, kui seda troopikamaa põllumajandus suudab kasutada. Jaapanis on tekkinud demokraatia tänu Lääne avalikule pedagoogilisele süsteemile. Selle süsteemi osava kohandamisega omaenda tarvidustele Jaapan on saavutanud vähemalt ühesuguseid tagajärgi Läänega. Jaapan on küll

koordineerinud koolitöö aktuaalsete sotsiaalvajadustega tihedamalt kui enamik teisi maid, kuid akadeemilise hariduse „privilegeeritute“ poliitiline ja sotsiaalne eksploateerimine on liiga suur selleks, et teda saaks mõistlikult kasutada. Selle tagajärjel on tekkinud suur klass nurisejaid arvustajaid, kes ähvardavad purustada maksva sotsiaalse struktuuri. Valitsus on määranud inspektorid kõikidesse koolidesse, et olla informeeritud hädaohtlikust meelsusest. Säärane olukord seab küsimuse, kas niisuguseid demokraatlikke süsteeme, mis põhjenevad universaalsel kasvatussüsteemil, ei võiks hävitada sama võim, mis nad esile kutsus, lihtsalt sellepärast, et nad ei ole kohandatud oleviku tarvidustele kasvatuslikkude meetodite ja tagajärgede suhtes. India, Hiina ja Filippiinid — kõik seavad sama küsimuse.

Türgis nõnda nimetatud euroopa-haige inimene Aasias kosub vähehaaval. Rida reforme kultuurialal on teostatud energilise, julge ja selgelt-nägija valitsuse poolt. Tõuseb küsimus, kas säärane valitsus 6—8 aastaga ei suuda rohkem teostada, kui käidavad pedagoogilised süsteemid terve sajandi vältel. On viidud läbi reformid kalendris, aja-jaotuses, keeles, tähestikus, riietuses, usulistes kommetes, peale selle võideldakse laialt levinud ebausuga, korraldatakse seaduskogusid ja formeeritakse era-, nuhtlus- ja majandusõiguse norme. Kõik need muudatised tungivad iga üksiku kodaniku elu üksikasjusse. Nad olid ammu nähtud ette reformaatorite poolt. Aga nüüd on nad teostatud lõplikult, võiks öelda, ühe päeva jooksul. Uuesti visati kasvatusese võitluskinnas.

Kõige väljakutsuvam ja tähtsam katse on tehtud Venemaal. Selle maa pedagoogilised katsed on küll tihedalt seotud tema poliitiliste ja majanduslikkude katsetega, aga maksab siiski vaeva uurida ja hinnata neid olenemata viimastest.

Esimene pedagoogiline printsiip Venemaal on kategooriline nõue, et kõik institutsioonid peavad kasvatamisel kaasa aitama: muuseumid, teatrid, kinod, vabrikud, meiereid, valitsusasuti-

sed, ärid — kõik nad vahenditult aita-
vad kasvatamisele kaasa, ja igalpool
leidub lapsi, kes hoogsaimalt õpivad.
Venes on organiseeritud kõik rahvale
kui ühikule. Analoogiliselt sellele aru-
saamisele kasvatus alla käivad kõik
isikud, s. o. lapsepõlv, koolipõlv ja noor-
sugu. Sel ajal, kui meie universitaarse
ulatusega süsteemid, Lääne kutsekoolid
ja rahvaülikoolid kasvatavad ainult
mõnndsada, olgu mõndtuhat isikut, on
Venemaa eesmärk haarata kogu rah-
vamass. Sellekohaste püüdmiste arene-
misel on läbi viidud mitu asjalikku
uendist kasvatuslikkude meetodite
alal. Mingisugune sotsiaalsest seisuko-
hast kasulik töö nõutakse igalt koolilt,
igalt klassilt, igalt õpilaselt tihedalt seotuna
koolikavaga. Nii õpetavad ühe
kooli õpilased aianduse-asunduse lastele
ja noorsoole puhtust, hügieeni, õmble-
mist — näitavad neile mängu, tantse ja
tervisele kasulikke harjutusi. Nad ja-
gavad nendega teadmisi, mis neil on
võõrastest rahvastest, geograafiast, lin-
nuasjandusest, võitlusest tiisikusega,
alkoholismiga, ebausuga, ja levitavad
nende hulgas kommunistlike doktriine.
Ühesainsas koolis leidsin tervelt 15
mitmesugust organiseeritud, sotsiaal-
selt kasulikke tegevustüüpi.

Need moodsed süsteemid näitavad
meile palju selgemini kui Ida omad,
kuivõrt puudulik ja kitsarinnaline on
meie kasvatus. Need süsteemid osutu-
vad probleemidele, mis veel vajavad la-
hendust, ja näitavad meile, milliste uute
abinõudega tuleb teostada kultuurilisi
muudatusi, ja näitavad meile ka selgesti
uusi arusaamisi pedagoogilisest evolutsioonist.
Suur küsimus on ainult, kas
on meil võimalik hankida kasu nende
õpetamissüsteemist...

*

Monroe' ettekande puhul tekib minul
üks küsimus, millele ma ei leia lahendust.
U. S. A. ametlikult ei tunnusta
praegust Venemaad, neil ei ole ametlikult
Venemaaga ei diplomaatilist, ei
kaubanduslikku läbikäimist. Meie tun-
nustame, meil on diplomaatilised ja
kaubanduslikud sidemed Venemaaga.
Ameeriklased tulevad ookeani tagant,
õpivad võõrast rasket keelt, uurivad

külma teadlase pilguga ja püüavad
orienteeruda selles, mis üldinimlik
väärtus on Venemaal paljudel aladel
teostuvatel muudatustel, muuseas ka
pedagoogikas. Meie elame naabruses,
tunneme keelt ja ei ole isegi kursis sel-
lega, mis kõik sünnib meie oma piiri
taga kooli alal. Ei ükski eesti teadlane,
õpetaja ega haridustegelane pole käi-
nud uues Venes hariduslikku tööd uurimas.
Miks? Kas meie ei usalda iseennast?
Kas meie kardame, et uurides seal
meile hakkab külge midagi halba?..

*

Toon siin veel ühe ettekande, mis
käsitab kooli ja ajakirjanduse vahekor-
da ja võiks meile pakkuda mõndagi ka-
sulikku. Meie, Eesti õpetajad, olime sa-
gedasti pahased oma ajakirjanduse
peale: kahjuks on ju tõsi, et ta eelista-
b kooli torgata ja ei aita palju kaasa
meie kooli arenemisele ja tema ideaali
kristalliseerimisele; kuid on ka tõsi, et
me ise vähe püüame võita ajakirjan-
duse koostööd, liiga vähe võtame osa
tema tegevusest. Ja alguse peaksime
tegema ikka meie.

Kasvatus ja ajakir- jandus.

XII sektsiooni esimehe *Don Antonio Michavila y Vila* (Hispaania) sissejuhatav kõne 29. VII. 29. a.).

Genfi kongressi korraldav komitee
määras mind XII sektsiooni esimeheks
ekslüütsustuse põhjal. Olles teadlik
minu nõrkadest pedagoogilistest ja sot-
siaalsetest võimetest, ma siiski võtan
vastu selle ülesande. Oleks olnud kerge
ja tark öelda ära, kuid, kuna minu tahe
ei olnud kindel, üks sisemine hääl ütles
mulle: „See ettepanek on väljakutse
pedagoogilisele vaimule, mis ikka on
ohvrimeelne vaim. Kongress apelleeris
traditsioonilisele hispaania rüütlilikku-
sele, nõudes tema suuremeelsust suur-
suguste inimlike ideaalide kasuks.
Samal ajal kongress austab Hispaaniat,
kui ta austab mind selle eesistumise-
ga“*).

*) Eks see kõne kõla hoopis isemoodi: ei
kõnele harilik surelik, vaid Hispaania grand.

Tulin kongressile olles valmis ohvriks. Mitte naeruväärne teenimata au hankimine ei tõmmanud mind siia. Ennem oli see otsus hispaanlasena teha kaasa ühingu (W. F. E. A.) vabastavat tööd. Tulen, et näidata, et minu maa haridusajandus omab jõulise sotsiaalse ja pedagoogilise dünamismi ja kindla soovi viia meie koolide tegevusse käesoleva koosolemise kõrged õpetused.

Tulen ka ajakirjanikuna, kes veendunud ajakirjanduse suures õpetavas ja kasvatavas võimes. Ja peale kõige tulen hispaanlasena, kes tunneb end tugevalt seotuna inimkonnaga universaalse kasvatusideaali kaudu, mis teeb vaenulikke rahvaid vendadeks ja meid kõiki suure rahuväe sõduriteks.

(Pärast säärast sissejuhatust asus Don Michavila y Vila sektsioonitöö ettevalmistavale ülevaatele).

Praegune kasvatuslik liikumine on kindlasti kasvamas laiuses ja sügavuses. Teoreetiline periood õpetamises, abstraktse ja kirjandusliku koolitegevuse faas on möödunud. Kasvatus, mis kord kuulus ainult rikastele ja haritud klassidele, kes moodustasid intellektuaalse aristokraatia moodse mõtlemise alguses, on saanud demokraatlikuks ja rahvalikuks. Kasvatus sotsiaalse jõuna esineb igas moodses poliitilises programmis, ja on ideaal, mis hakkab hiilgama ka rahva meeles. Pedagoogika kui sotsiaalne teadus on omas täiuses loonud tiheda ja alalise kontakti rahva hingega ja nende sotsiaalsete oludega, mida ta peab valitsema.

Me vaatame ühele ajaloo perioodile, mille tunnustavaks märgiks on kooli ideaal: Rahvad tahavad rahu.

Nad värisevad juba mõttel apokaliptiliste sõjaratsanikkude uuest lähemisest, ja kuna neil on suured vaurikkad kogemused seaduste, uskude ja poliitiliste ideaalide ja korralduste võimetusest inimkonna sõjaliste instinktide taltsutamiseks, nad on pöördunud aralt kooli poole, paludes teda anda inimesele moraalselt paranemist, mis saaks olla aluseks üleilmalisele armastusele ja üleilmalisele rahule. Näib, et maailm on jõudnud otsusele, et rahu ja rahuga ka kõlblat progressi võib tagada ainult uus kasvatus, mille ideaalid osutavad

inimsusele sama palju kui natsionalismile, — kasvatus, mille vaimne sisu ei tunne piire, mis võitleb iga imperialismiga, mis on vastu igasugusele vaenulikkusele rahvaste vahel, mis täidab hinge puhta ristiusuliku vendluse tundega.

Rahvasteliit ise kinnitab seda arvamust ja seda tervet tendentsi, usaldades kasvatajatele oma ideaalide levitamise ja kindlustamise. Ja selle hiigla ettevõtte võit saabub siis, kui kõik õpetajad, seotud üksiteisega ühises soovis, — mis ei eelda sugugi eriliste rahvuslike huvide hooletussejätmist —, loob maailma uue kodanikutüübi, mis täna näib võimaliku, kuigi kauge reaalsusena.

See töö nõuab rahvusvahelist kasvatusprogrammi ja koguni uut õpetamisorganisatsiooni tüüpi. See programm austab iga rahvuse tundmusi, usku, ajaloolisi õigusi (?!), sotsiaalseid ja geograafilisi olusid, kuid selle sügava austusega on ühendatud püüe universaliseerida vaimu, siduda rahvusi üksiteisega vendlussidemetega, mis põhjenevad sama palju inimlikul ja ristiusulisel tundmusel kui vastastikusel tundmisel, sest armastus võidab kindlust ja jäädvust armastatu tundmise kaudu, sallivus ja andeksand on ainult siis võimalikud, kui armastusele seltsib otsuse tegemine, mis põhjeneb poolte vastastikkusele tundmisele.

Pole meie eesmärk seada niisugust programmi. Säärane internatsionaalse kasvatus küsimustik võib tekkida kõikide sektsioonide ühisest tegevusest; tema lõplik formulatsioon võiks olla Rahvasteliidu tähtsaks ülesandeks, kui see kogu tahaks kindlustada tema täitmise mõju.

Selles seisab selle kongressi tähtsus. Ükski õpetaja ei või olla vastu W. F. E. A-i eesmärkidele. Omalt poolt võin kinnitada Teile, et W. F. E. A. leiab Hispaania õpetajais oma vaimustatud propagandiste. Quijote'i (Kihoti) rüütliku rahva keskel sellele suursugusele rahuseemnele on kindlustatud suur viljakus.

Jääb öelda, et sotsiaalse ja internatsionaalse rahu tingimuseks on temale eelkäiv kooli ideaalide võit, ja et säärane võit on võimalik ainult südamliku

rahva koostöö kaudu kooliga. Kodanikud ja õpetajad peavad olema kindlasti vallutatud kasvatused edu terava soovi ja võitlusvalmi usu poolt kasvatused lõplikku võitu.

Säärane solidaarsus ja säärane ühtesulamine võib saada tõsiasjaks ainult üleilmalise ja püsiva propaganda kaudu.

Ideed ei võida mitte ainult oma mõtelise võimsuse hooga. Ideede tõelik võim jõuab täiusele, kui nad on emotsionaalselt valgustatud, s. o., kui vaimustus annab neile kaugeleulatuvat jõu ja viib neid võitlusse. Ja see võib õnnestuda ainult apostliku propaganda puhul. Küllaldane on tuletada meelde psühholoogilist protsessi kõigil suuril ideelisel liikumisel — revolutsioonidel, usu-uuendusil, sotsiaalseil muudatusil jne. Ja meie juhul ükski ei või teostada seda propagandat säärase kindla resultaadiga, nagu seda võib teha ajakirjandus. Mitte et ta oleks ainuke koostööabinõu — seda on ka raamatud, teatrid, loengud, isegi kunst, kongressid, õppeasutised, ringhäälingud jne. Kuid ajakirjandus on kõige mõjuvam, kõige jõulisem ja tegelikult alistab kõiki teisi propaganda abinõusid, sest nad kõik kasutavad teda.

Ajakirjandus — mõtlen oma kõrge sotsiaalse ülesande tähtsust tundvat ajakirjandust — keerutab üles ja väljendab kogu maailmale mõtte igapäevast vibratsiooni ja sotsiaalse vitaliteedi avaldisi, kõigi nende lootuste ja kartustega. Ta loob tugeva sideme rahvaste vahel, alalise kiire ühenduse igasuguste laiuste inimeste vahel, mis suurepäraselt kergendab ideevahetust ja loob põhja üldinimlikule vendlusele.

Tänu ajakirjandusele ideed on tänapäev omandanud säärase levimiskiiruse ja mõju, millel on oma füüsiline vastavus — uute ühendusvahendite kiirus. Suurte ajalehtede ja perioodilise ajakirjanduse tegevus on oluliselt kasvav, teda peab siduma koolitööga.

Niikaua kui koolil puudus sotsiaalne tähtsus ja kõik õpetamine piirdus rudimentaarse kultuuri edasiandmisega, ei olnud kuritegu hoida teda klassitoa nelja seina vahel, ilma elava kontaktita sotsiaalsete tõsiasjadega. Oli küllalt,

kui kool harrastas omi kohuseid lapse mõtlemise ja tahtmise suhtes, kooskõlas valitsevate võimude poolt dikteeritud vormiga.

See tähendab — koolil puudus autonoomne liikumine. Ta teenis sagedasti ideoloogiat, mis oli otse vastupidine kasvatused reaalsele eesmärgile. Sellepärast koolitöö oli mõnikord negatiivne, mõnikord isegi rikkuv. Õnnelikult on temal tänapäev autonoomne elu ilma teiste seaduslike takistusteta peale nende, mis seatud õigluse, õige rahvustluse ja ristiusu tunde poolt. Igapäevaga selgemini põhjustub tema iseloomustus universaalse asutisena, mille ülesandeks on hea kodaniku ja kõlbla inimliku südametunnistuse kujundamine.

Säärase vaate tekkimisele suur ajakirjandus on eriliselt kaasa aidanud oma arvustava sõjaka vaimuga, mis teeb võimatumaks vanade ja lagunevate teooriate üleelamise ja mõjutab poliitilist mõtlemist usuga progressi ja edusse.

Kõikide kasvatuslike kongresside ja kõikide õpetajate eesmärgiks peaks olema püüdmine võita ajakirjanduse kaastöö. Säärase eesmärgiga asutasin ühes suures Hispaania ajalehes, *El dia Grafico* Barcelonas, igapäevase koolilehekülje ja kaheandalase õpetajate-lisa 8 lehekülge suur, rikkalikkude illustatsioonidega. Sellega saavutatakse solidaarsus kooli ja rahva vahel. Meie lisades arendasime universaalse kasvatused võimalikkuse mõtet, ühenduses käesoleva kongressi ja Rahvasteliidu eesmärkidega. Õnneks on meil Hispaanias ajalehetegevus elav. Võin kinnitada, et kõik meie suured ajalehed annavad heameelega ruumi uute kasvatused-ideede õhutamiseks.

Lühidalt öelda, minu seisukoht meie sektsiooni töö kohta on kokkuvõttes järgmine:

A. Kasvatus on sotsiaalne kohus, mis olgu igatühe kanda kui põhjapaneev orgaaniline vajadus.

B. Koolil peab olema autonoomne elu, rippumatu poliitilistest ja sektantlikekudest tujudest, ja õpetajail olgu

kindlustatud kõrgema sotsiaalse kutse eesõigused*).

D. Peab koostama minimaalse, rahvusvahelise, kõikidele rahvastele vastuvõetava kava, mille abil tekiks võimalus luua uus inimkond, millele oleks vastik sõda ja igasugune sotsiaalne õiglusetus. See kava võiks olla rahvusvaheliseks pedagoogiliseks katekismiks, ei tohiks olla vastolus üksikute maade eriliste huvidega ja peaks sihtima kõikide riikide föderatsiooni poole.

E. Rööbiti selle vaimse koolide ja rahvastevahelise föderatsiooniga peab tegutsema üleilmaline õpetajate ühing, seotud mõttes ja tegevuses, varustatud propaganda võimalustega.

G. Suured ajalehed ja ajakirjad peavad aktiivse rahvusvahelise propaganda näol kaitsma ja levitama neid põhimõtteid ja saavutama sügava ühenduse rahva ja kooli-vaimu vahel.

(Neile teesidele järgnesid veel üksikasjalikumad ettepanekud diskussiooniks.)

*

Mujal tehakse tugevasti siin vajalikeks tunnustatud propagandat. Otses määratu hulk sellekohast materjali, peamiselt inglise keeles, oli saadav kongressil. Asjast huvitatud võivad leida näiteid ja bibliograafilist materjali Tallinna Ped. Muuseumi lugemislaua l. nov. 1. nov. s. a. Valisin meelega mitmesugusel viisil üht ja sama kongressi peateemat käsitlevaid ettekandeid edasi jutustamiseks: entusiastlikult lendlevaid ja külmalt-kaineid kahtlevaid. Tuleb pidada tõsiasjaks, et internatsionalismi idee ei ole enam „eluvõraste“ üksikute unistus, ta on tõsine lai liikumine, ta on vajadus. Ka meie peame valima seisukoha tema suhtes. Kool vajab kandvat, ühendavat üldist ideed — ainult teoreemide tõestamise, putukate jalgade loetlemise, grammatiliste reeglite erandite õppimise ja mineviku ülistamisega ta kaugele ei jõua. Meil veel

*) Ei tea, mis selle all mõelda. Arvan, et Eesti õpetaja lepiks juba sellega, kui seltskond tema tööd peaks tähtsamaks ja aitaks ideeliselt ja aineliselt kaasa haridustegevuse süvendamisele.

J. G.

puudub selline idee. Ja kas poleks aateline ja samuti praktiline valida meie kooli kandvaks ideeks internatsionalismi oma? Kuid vaevalt oleks tark tormata klassi ja hakata „propagandat tegema“. Esiteks ei ole klass üldse koht „propagandaks“. See oleks karm õppiva noorsoo vastu, sest siis lõhesime ainult tema hinge: meie ühes tunnis kuulutaksime inimesevahelist vendlust, kuna me teises õpetame ju legi artis, kõigi moodsete abinõudega, kuidas tabada kuuliga venna südant, kuidas julgelt torgata ta läbi täägiga. Ei, kui juba teha propagandat, siis tuleb alustada täiskasvanutega, valmistada atmosfääri ja koolis ainult hoiduda vastaspropagandast... Kuid — palun vabandust: tahtsin ainult jutustada Genfi kongressist ja pakkuda ainet kolleegidele mõttevahetuseks ja mõtte-tagumiseks, nüüd aga tikun oma arvamusega...

*

Ekslik oleks arvata, et Genfis tehti ainult internatsionalismi propagandat ja propaganda propagandat. Seda ja teist tehti palju ja tõsiselt. Kuid oli harutusel ka palju küsimusi, mis internatsionaalse tähtsusega ka meile. (Ainult kohaliku tähtsusega küsimusi üldse ei harutatud). Näitena luban endale refereerida 3-nda sektsiooni esimehe, C. F. Parker'i — Plymouth, sissejuhatavat ettekannet.

Kasvatuse tegevusele.

Kui oleks vajalik kaitsta erilise „Praktilise kasvatus“ sektsiooni moodustamist kongressil, siis jätkuks selleks mainida igalt poolt kostvat nõudmist praktilise seose järgi kasvatus, tööstuse ja kaubanduse vahel.

Säärast seost teostava kava ilmutaski Briti Board of Education 1926. aastal Hadow Report'i nime all, mis nüüd on hästi läbi harutatud ja leidnud laialist tunnustamist. Just niisuguse kava vajadusest aetuna mitme aasta eest Inglismaa praktilise kasvatus õpetajad tulid kokku eesmärgiga kaitsta ja vastu võtta seda kava; nad püüdsid veenda kasvatusilma puht-akadeemilisi vaimse selles, et on olemas traditsiooni-

listest paremad meetodid kooli lähendamiseks eluhuvidele, ilma et oleks vajadus pöörduda selg klassikalisele koolile.

Meie arvamusega ühinedes „Hadow Report“ väljendab soovi, et ema- ja võõras (elav) keel, ajalugu ja geograafia, matemaatika ja loodusteadus — kõik peavad rohkem kohandatud olema praegusaja tööstus-, kaubandus- ja maa-elu vajadustele; et ainete käsitlemine ärataks huvi poistes ja tüdrukuis, kes hakkavad mõtlema juba mõnele kutsele, et õppimine ergutaks neid tööle.

Edasi rõhutatakse, et head kasvatust ei anna raamatud üksi. Tuleb viia lapsed kokkupuutumisele kogu inimkonnaga. Kooli ülesanne on anda niisugust kasvatust kava abil, mis pakub rohkesti võimalusi praktilisele tegevusele.

Selliste nõudmiste leidmine nii tähtsas ja autoriteetsete isikute poolt ettevaatusega seatud aruandes on küllaldatakse õigustuseks meie poolt seni tehtud ja veel eelseisvale tööle, mis peab viima selle kava täie arenemiseni.

Praktiline tegevus võib omada väga mitmesuguseid vorme, et siiski lõppeks saavutada üht ja sama sihti. See asjaolu kohe alguses seab suuri raskusi õpetajale. Praktilise tegevuse vajadust koolis tunnustatakse põhimõtteliselt kõikjal. Board of Education, kohalikud kasvatuslikud ametiasutised, õpetajad, töösturid ja nüüd ka Ülemaailmeline Kasvatusühingute Liit (W. F. E. A.) — kõik on ühel arvamusel: praktiline kasvatus on vajalik. Kuid selle teooria teostamine on kohe esimene raskus, ja õpetajad küsivad: „Kuidas sellega peale hakata?“ Sellepärast on absoluutselt tarvilik hästi aru saada tegevusprintsiipidest. Nimetan siin tähtsaimad neist:

1. Õpetajad kogugu andmeid tegevusalade kohta, millele asunud nende õpilased hulga aastate jooksul, ja millele nad arvatavasti ka tulevikus asuvad.

2. Sellele järgnegu nende tegevusalade vajaduste üksikasjalik uuring, samuti ka ümbrusele tüüpilise töö ja endiste õpilaste poolt endi juures tähe-

lepanud puuduste tähelepanelik arvestamine.

3. Alles säärase uuringu põhjal võiks koostada õppekava. Ta peaks koosnema hoolsalt järjestatud aladest ja sisaldama ka täpsaid juhatusi nende käsitlemiseks.

4. Praktiline tegevus ärgu olgu omaette aine, vaid läbibistagu kuldse niidina kõik õppeained.

5. Ka õpetajate haridus, oskus ja kalduvus mõjutagu osalt tegevusele kasvatamise viisi. Vähe on lihtsalt järele teha teiste kavasad: mis õpilastele tõesti väärtuslik, see tekkigu tollest ümbrusest enesest, milles õpilased viibivad ja millesse nad arvatavasti jäävad. Meie peame kohanema meid ümbritsevaile tingimustele.

Tööandjate seisukoht. Majanduselu viimastel aastatel on tööstus- ja kaubandustegelaste vaateid sedavõrt muutnud, et nad nüüd väga soovivad olla ühenduses kooliga. Kui aga mõne aja eest tööandjad ja õpetajad astusid Birmingham'is kokku, et koolitööd selgitada, siis tuli ilmsiks vastastikuse töö tundmise puudus ja tihedama koostöötamise tungiv vajadus.

Sada aastat tagasi tööandja ei näinud sidet laste kasvatamise ja tööstuse vajaduste vahel. Ta nägi rahva kasvatamises tähtsusetust, millele end pühendasid mõned liigagarad inimesed, ja lohus mõttega, et kõigil sellel pole tema äri- ja midagi tegemist.

Kui viiskümmend aastat tagasi neilt, kes panid nurgakivi üldisele ja sunduslikule rahva kasvatusüsteemile, oleks küsitud, oleksid nad pahaselt vastanud, et tööstusel pole kasvatuslega tegemist, et tööstus on ainult alaliseks takistuseks tema edule.

Täna on seisukohad muutunud: need, kes organiseerivad kasvatust või tööstust hütüavad teineteisele: „mis tee te minu lastega?“

Ärge uskuge, et me jõuame välja puht-kutselisele haridusele koolides! Kui seda ka püüaksime, see osutuks teostamatuks.

Linnas, kust mina tulen, on umbes 800 isesugust tegevusala. Ülesanne kõigile neile erilisel ette valmistada on silmnähtavalt võimatu.

Prof. Lauri Edinburg'ist väidab julgesti, et ei ole olemas tööala, mis koolis ei võiks olla kasulikult rakendatud kasvatusvahendina; et järelkult kutseline haridus osutub rohkem meetodi kui ainete küsimuseks. Aga siin ei ole mõeldud kutseline haridus tolles mõttes, nagu seda teatud isikud tarvitavad.

Kuid tema vaated langevad ühte Hadow Report'is formuleeritudetega: õppeaine ei pea olema kutseline, aga tema käsitlemine olgu praktiline, kõige laiemas mõttes, ja vahenditult seotud igapäevaste kogemuste tõsiasjadega. Selle tõttu noored mitte ainult ei osutu paremini ettevalmistatuks oma igapäevase leiva teenimiseks, vaid — ja see on veel suurema väärtusega — nad õpivad ka kasutama paremini oma vaba aega.

Meie loodame sel viisil arendada laste mõistust, teha neile omaseks põhjalik ja täppis tegutsemine, valmistada neid ette igasugustele oludele, et siis anda neid üle tööandjaile, kes neid omal viisil harivad ärielu tehnikas.

Meie töö tuleval aastal.

Tahaksin teha mõne ettepaneku töö suhtes, mis otse meil ees seisab.

Terve kasvatajate vägi kontsentreerub praegu vast esimest korda õpetamisvormile, mille meie ikka oleme pidanud ainuõigeks meie koolilaste suhtes. Kasutades tõusu peame aitama ja juhtima nii palju kui suudame.

Praegu on hea võimalus, võib-olla suurim kõikidest varem oluist.

Demokraatia valitsus on käes, ja kes julgeb kahelda, et kolmekülgne kasvatus — ühel ajal mõistuse, käe ja silma võimeid arendav — ei saa üldiseks ja palju rohkem vastab rahvaste tarvidustele ja püüdmistele kui möödunud aja ühekskülgne akadeemiline kasvatus.

Mingil tingimusel ei tohi me ignoreerida praegust olukorda.

Peame mõtlema ka noortele töötuile, kes, nagu tuleb karta, hiljem on täiskasvanud töötatöölised. Praegused kasvatusolud ei ole pakkunud neile küllaldaselt väljavaateid; siit kurb tulemus, et palju meie noori on õppinud alahindama töö suursugusust ja ei mõista käsitada vägevamat riista kui mõnd vastikut sulge, teenides sellega viletsat ja sugugi mitte kindlustatud leiba.

Kätetööd põlatakse ja nähakse temas ainult viimast päästeabinõu, kui kõik muu läheb nurja.

Mitmesugused vaated on noorte väljarändamise toetamisele, et vähendada tööpuudust; kuid kõik ühinevad arvamusel, et uus tegevuslik kasvatus on palju parem ettevalmistus ka meretagusele elule, kui seni valitsenud akadeemiline kasvatus.

Üks, mille poole peame püüdma vaadatamata kõigile raskusile, on sundusliku kooliaja pikendus. Ta peab kestma viieteistkümnenda eluaastani (peab olema 9-aastane!) Kui meie ka rohkem sellega ei saavuta kui kooliaja ühe aasta võrra pikendamist, siis oleme vähemalt takistanud laste lahkumist koolist ilma tööväljavaateta ja andumist sihitule uulitsaelule.

Tahaksin Teile kõigile panna südamele nõudmise töötada igati omal maal kooliaja pikenduse kasuks — mitte ainult laste otse kaitse pärast, vaid ka praktilise kasvatusel huvides, mis tulemas on. Samuti peame meie kohalikkudelt haridust korraldavatel võimudelt nõudma eriliste klasside-kursuste korraldamist neile õpetajaile, kes vajavad abi ja juhatast praktiliste printsiipide kooli viimiseks. Siin on veel palju propagandat tarvis.

Peame veel kord rõhutama õpetajate ettevalmistusametite kavade täielise muutmise vajadust, sest oleks kahju panna ametisse õpetajaid, kes on diplomeeritud ainult praeguses akadeemilises hariduses. Nad ei teaks, mis teha. Loodetavasti ei ole kaugel päev, kus õpetajad on õppinud ka praktilisi aineid ja sooritanud neis eksami, mis tunnustatakse samaväärseks, B. A. ja B. S.-ga*). Kahtlemata peavad õpetajate ettevalmistusametite ained kooskõlas olema kooli õppeainetega, et õpetajad võiksid teha oma tööd eduga. Neil oleks ka õpetamises palju rohkem kogemusi tarvis, et nad ei tuleks kooli algajatena, kellel võib töö õnnestuda või ebaõnnestuda.

*) B. A. — bachelor of arts, B. S. — bachelor of sciences, inglise madalamad teaduslikud kraadid. J. G.

Mõnel maal valitseb arvamus, et praktilise õpetamise võib tuua kooli alles siis, kui kogu haridussüsteem, niihästi alg- kui keskkoolid, on uuesti organiseeritud; kuid see arvamus on ekslik ja ta peaks hävitama juurteni.

Ei ole olemas põhjust, miks koole ei võiks korruga vabastada akadeemilise hariduse orjusest ja kohe alata praktilise õpetamisega.

Kaitstes seda seisukohta, peame ikka silmas pidama praktilise õpetamise mitmekülgust.

Kooli õppekava iga üksikut ainet võib käsitleda praktiliselt: usuõpetust, keeli ja kirjandust, geograafiat, ajalugu, matemaatikat, looduseeadust ja muusikat, nagu varemgi juba majapidamist, käsitööd, joonistamist ja rakenduskunsti*).

Sir Ernest Gray ütles hiljuti „Schoolmaster’is“: „Rahvaid on hukkunud mitmeil põhjusil, aga ükski neist mitte sellepärast, et nad püüdsid täiuslikumaks teha oma kodanikkude elu“.

Julgen kinnitada, et me püüame täiustada meie kodanikkude elu, niipalju kui lihtsurelikkudele võimalik on teostada seda jumalikku ülesannet. Meie kõik loodame, et meie püüdmised kannavad sajakordselt vilja tugevate ja suursuguste iseloomude arenemises ja tahes lahendada eduga meie ees seisvat suurt ülesannet.

Tänapäev, nagu varemgi, on maksev tõde, et „ilma valguseta inimesed ei või elada“, ja meie kohus on neid valgustada, et kõik inimesed elaksid küluses.

(Edasi järgnesid mõned üksikasjad inglise õpetajate koolitööst.)

*

Võimatu on pikemalt peatuda veel üksikute ettekannete juures; lubatagu ainult esile tuua mõned üksikud momendid.

Sundusliku alghariduse pikendamise probleem oli peateemaks ka 14. sektioonis (koolist töökotta), kus toodi palju kaaluvaid argumente selle kasuks. Laialdast poolehoidu näib võitvat vä-

hemalt 8- (soovitav 9-) aastane sunduslik algkool ja 3-aastane kutselaadiline täienduskool.

Palju huvitavat leidis *pr. G. Bäumer’i*, (Saksamaa) ettekandes (üldkoosolekul 31. VII. 29.), mille peamõtteks oli kutsehariduse ja üldhariduse ühtesulamise vajadus: „mitte lame kutseharidus, vaid kogu elu haaramine, kutsest-keskkohast väljudes“.

Saksamaal (60 milj. elanikku) on 119.000 üliõpilast, ja seal kurdetakse viimaste üleproduktsooni. Ameerika Ühendriikides on 726.000*) üliõpilast 120 milj. elanikku kohta — ja keegi ei ole mures „intelligentsi üleproduktsooni“ pärast, vaid püütakse kõrgemat haridust veelgi levitada. Millega seletada seda vahet? —

Kaks õhtut kongressi ajast olid määratud n.n. Messages-ide, s. o. mitmesuguste maade esindajate informatsiooniteadaannete, deklaratsioonide, tervituste jaoks. Otsustasime hra Kiiwet’iga mõlemad võtta sõna, et vähemalt sagedamini kõlaks kongressi liikmete kõrvus sõna Eesti. Esimesel õhtul hra Kiiwet EVV esindajana tutvustas prantsuse keeles koosolijaid Eesti haridus- ja koolioludega. Teisel õhtul mina EÖL esindajana andsin edasi 4000-de Eesti organiseerunud õpetaja poolt kolleegidele-sõpradele tervitused ja avaldasin soovi, et igalpool ja alati rahutahe oleks sama tugev, kui ilusad on sõnad rahust kongressil. Kõnelesin saksa keeles, „sest oskan seda keelt vähem halvasti kui inglise keelt“. Nii mõnelgi kõnel neil õhtutel oli ka oma poliitiline maik juures: näit. Egiptuse esindaja kõneles prantsuse (ja sugugi mitte heas) keeles. Vana 71-aastane idulane (prof. D. K. Karve, Poona) kõneles ilmekalt, otse deklameeris, India karjuvast hariduslikust viletsusest. Publik oli väga heatahtlik *kõikide* kõnelejate vastu, tervitades ja saates neid elava aplausiga, vana indulane aga lõikas otse tormilisi kiiduavaldusi. See oli suurel määral tingitud kõneleja sügavast tundest ja kuulajate suurest sümpaatiast tema isiku vastu.

*) Kardan, et mitmel pool ka neid viimaseid aineid osatakse käsitleda akadeemiliselt. J. G.

*) E. Hylla. Die Schule der Demokratie 1928, lhk. 86.

Palju õpetlikku pakkus koosolekute juhatamise ja diskussiooni jälgimine. Inglise ja ameeriklased, mehed kui naised, kõnelevad vabalt, lihtsalt, asjalikult, lühidalt, sagedasti peaaegu külmalt, aga ikka mingi vaimuka naljavürtsiga; prantslane pimestab kuulajaid projektorlikult hiilgava välimuse ja reetorliku ettekandmisega; sakslane võtab asja sügavalt ja jääb sagedasti nii põhjalikult kinni, et ainult juhataja vahelesegamine päästab. Koosolekud on lühikesed, mitte üle 2-ke tunni.

Arvan, et palju võib õppida eht demokraatlikku vaimu ja asjalikku tööd koosolekuil just inglase ja ameeriklaste juures.

Võtsin osa ka ühest saksa delegaatide nõupidamisest, kus harutati saksa maade esindajate taktikat ja tervitust, mis pidid tulema ettekandmisele. Koos oli 15 meest ja 20 naist (üldse oli kongressil Saksa delegaate 70-ne ümber). Vaielus oli elav, lahkumineku suured. Märgiti saksa referaatide „uskumatut vähesust“ ja rõhutati vajadust, et vähemalt läbirääkimistes tuleks kuulda vale saksa hääl. (Minule näib, et neil ei õnnestunud teostada seda kavatsust: otse üllatavalt vähe oli kuulda seda häält, olgugi et saksa esindajad oskasid hästi keeli.). Edasi rõhutati vajadust demonstreerida üksmeelt: „iga kõneleja olgu kõige pealt Saksa ja siis alles selle või teise voolu või organisatsiooni esindaja“. Selle tulemusena oli ühine ja väga mõjuv sakslaste tervitus pr. Bäumer'i poolt. Kuid minul jäi mulje, et Saksamaal nagu keeva vee katlas vüliseb hirmus mõtete lahkuminek, et seal alles käiakse demokraatia lastekingades. See mulje veel tugevnes Helsingöris.

Inglane ja ameeriklane heameelega leiab head võõrsil, otse pildudes oma very fine ja very nice!-iga. Sakslane heameelega laidab võõrast, ja kui midagi laita pole, siis vaikib.

Palju kõneldi kongressil ka õpilasvahelisest kirjavahetusest. Asi on niivõrt väärtuslik, et sellele tuleks igapidi kaasa aidata: üksikud õpilased, klassid kollektiivselt, ka õpetajad peaksid astuma ja olema kirjavahetuses välismaa õpilaste ja õpetajatega. Osalt meil

seada juba tehakse, kuid seda tuleks veel palju rohkem harrastada. Sellekohaseid aadresse leidub palju mitmesugustes ajakirjades. Nimetan siin ka omalt poolt mõne õpetaja aadressi, kellega isiklikult ja kelle kaudu õpilastega võib (nende isiklikul soovil) astuda kirjavahetusse:

1. Mr. Wm. Mc Robinson, director of Rural Education, Western State College, Kalamuzoo, Muchigan U. S. A. Huvitatud meie koolioludest, eriti maa-koolidest. Inglise keeles.
2. Miss Genoveve Bowen, Smith College Day School, Northhampton Massachusetts, U. S. A. 15-aastase laia haridusliku ettevalmistusega algkooli-õpetaja. Ootab Eestist kirja oma klassile (8—12-aastased õpilased). Inglise keeles.
3. Mr. Elliott J. Taylor, College of Albania, Durazzo, Albania. Juhatas Ameerika kolledžit Albaanias; õpilased türkklased. Inglise või itaalia keeles.
4. George S. Phylactopolis Robert College, Constantinople, Turkey. Kreeklane; töötab Ameerika koolis türgi poistega. Inglise või prantsuse keeles.
5. Mr. E. Noguchi, 21 Hitotsubashitoricho Kanda Tokio, Jaapani Kasvatuseühingu peasekretär. Inglise keeles.
6. Prof. D. K. Karve, Women's University Poona 4 India ja tema poeg-abiline Bhaskar D. Karve (sama aadress). Inglise keeles.
7. Frederick A. Kluss 4321 — 4th St. Detroit Mich. U. S. A. Huvitatud usulistest küsimustest. Inglise ja saksa keeles.
8. Mr. R. Deman, Rue Devrière 15, Bruxelles II Belgique. Gümn.-õpetaja. Huvitatud rahvuslikkudest küsimustest, eriti vähemusrahvuslikkudest. Prantsuse, inglise, saksa keeles.
9. Mr. Frank Walser, Hôtel du Globe 4 rue Croix de Petits Champs, Paris. Praegu ei ole koolis tegev. Filosoofia, eriti kasvatuse filos. Inglise, prantsuse ja saksa keeles.
10. H. Schneller, Schulleiter, Leipzig W 35. Ajaloo õpetamisest huvita-

tud. Saksa, prantsuse keeles.

11. Gertrud Elß, Kalkberge bei Berlin, Landhof 1. Algkooli-õpet. Saksa ja prantsuse keeles.
12. Dr. Otto Tacke, Stettin, Steinstr. 6, ptr. Töötab algkoolis, energiline tegelane organisatsioonis „Bund Entschiedener Schulreformer“. Saksa, ingl. ja prant. keel.
13. Dr. Hans Zbinden, Zürich, Poststrasse 48, Šveits. Huvitatud hingeteadusest, andekatest lastest. Saksa ja prantsuse keeles.
14. Leonhard Borkowski, Poznan, ul. Dominikanska 4. „Przyjacieli Szkoły“ toimetaja. Tema kaudu võib saada ühendust Poola koolidega. Saksa, prantsuse keeles.
15. Walter Mechior, Kalkberge/Berlin, Bergstr. 21. Väga huvitatud kirjavahetusest, soovib vahetada koolidega kohalikke maadeteaduslikke ja folkloori esemeid. Saksa keeles.
16. Turc Eriesson Öllösa skola Skjärnhov, Rootsi. Laialdaste teadmus-tega algkooli-õpetaja; tunneb ja on huvitatud testidest. Rootsi, saksa, inglise keeles.
17. Chr. Winther, Rödning Danemark. (Nagu eelmine). Taani, inglise, saksa keeles.
18. Fr. Anna Kerschagl, Wien, 8, Buchfeldgasse 19. Saksa keeles.
19. Mr. John Ross, School-house Coaltown, Markineh, Scotland. Algkool. Inglise ja esperanto keeles.
20. Wilhelm Kircher, Haus in der Sonne, Isert, Post Eichelhardt, Westerwald, Deutschland. Katsekooli juhat., üldõpetuses kompetentne, soovib väga kirjavahetust oma algkooli lastele, kes olevat väga uudishimulised. Saksa keeles.

Palun koleege, kes neid aadresse kasutavad, tervitada adressaate ka minu poolt.

*

Kuna meil on päevakorras suure koolinäituse korraldamine, on ehk kohane lähemalt kirjeldada Genfis korraldatud näitust. Ta kandis nime „Kasvatuse eera“ (L'Ère de l'Éducation), oli korraldatud suure uue betoon-näitus-hoone (72.105 m²) sisemisel rõdul ja võttis oma alla 5400 m² põranda- ja

2800 m² seinapinda. Eksponentideks olid mitmesugused haridus-kasvatustilid organisatsioonid ja ainult vähesed koolid ja ärid. Püüan nimetada ja ise-loomustada mõlemaid, sest minule näib, et esimeste hulgas on palju sääraseid, mis meile võõrad isegi nime poolest, ja viimaste valik näitab, et ka üleilmalisel hariduslikul näitusel see ei saa olla suur: pildid, plakatid, tabelid, statistilised andmed. Nimetamise järjekord on tingitud ainult ruumilisest naabrusest näitusel, mitte mingisugusest süsteemist.

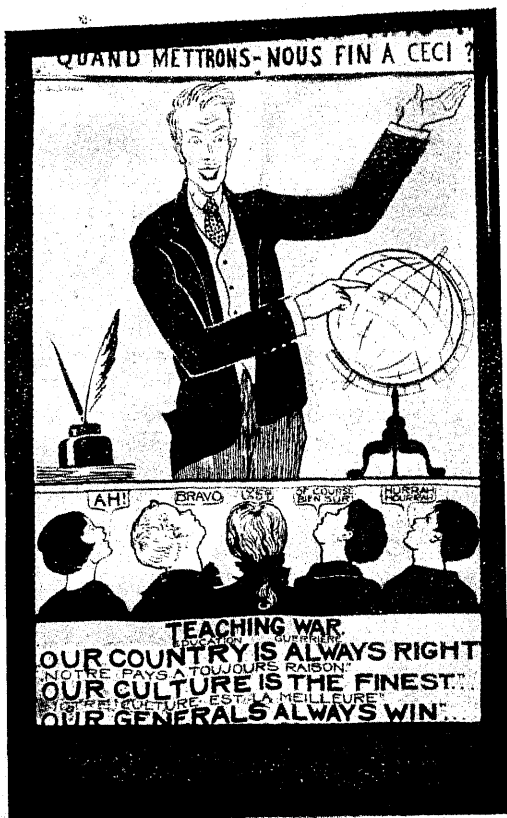
1. Rahvusvaheline Naiste Rahu ja Vabaduse Liit (Women's International League for Peace and Freedom). Asutatud 1915 U. S. A.; liikmeiks ühingud 26-st riigist, ka Soomest ja Ungarist; liikmeid-korrespondente 16-st riigist, ka Lätist. Siht: ühendada kõikide maade naisi, kes on sõja ja inimese ekspluuteerimise vastu; töötada relvastamise vastu. Peetud 7. üleilmalist kongressi, viimane k. a. 23.—29. VIII. Prahlas. Ilmutab kuukirja „Pax International“ ingl., prants. ja saksa keeles. Iga aasta korraldab kursusi ja konverentse oma sihi kohaselt, näit. 1930. a. Prantsus- või Inglismaal keemilise sõja kohta. Peakorter: 12, rue du Vieux-Collège, Genève.
2. Üleilmaline Naiste Rahvusvaheline Lepitusliit (Union mondiale de la Femme pour la Concorde internationale). Asut. 1915. Genfis. Sihtid — nagu eelmisel; tegevuses arvestab peamiselt sõja psühholoogilisi põhjusi, milliseid näeb hirmus, teadmatuses, ahnuses. Ilmutab aastaraamatuid kolmes keeles. Peakorter: 17, Boulevard Helvétique, Genève.
3. Noorte Punane Rist (Junior Red Cross, La Croix-Rouge de la Jeunesse). Loeb oma liikmeiks 11 miljonit õpilast 41-st riigist (ka Eestist).
4. Rahvusvaheline Laste Päästmise Liit (L'Union Internationale de Secours aux Enfants — The „Save the Children“ International Union). Asut. 1920. Ühendab umbes 40 rahvuslikku komiteed, kes

töötavad igauks omal maal ja peavad rahvusvahelist ühendust. Tihe kontakt Rahvasteliidu Lasteheakäigu Komiteega. 1924. a. läkitas kuulsat „Declaration de Genève“. Ilmutab kuukirja „La Revue Internationale de l'Enfant“. 1925. a. korraldas Genfis rahvusvahelise kongressi, 1928. a. — üleilmalise laste jooniste võistluse „Genfi deklaratsiooni“ teemale. Palju auhinnatud jooniseid oli ka näitusel. Peakorter: 31, Quaidu Mont-Blanc, Genève.

5. Intellektuaalse Koostöö Rahvusvaheline Instituut (L'Institut International de Cooperation Intellectuelle — International Institut of intellectual Cooperation). Asut. 1925 Pariisis, töötab Rahvasteliidu organina. Püüab edendada rahvusvahelist koostööd ja vahetust teaduse, kirjanduse ja kunsti alal; valmistab rahvusvahelisi leppeid vaimse töö tegijate kaitseks; levitab koolinoorsoo hulgas Rahvasteliidu põhimõtteid. Eksponeeris muu graafilise materjali hulgas häid suurendusi rahvusvahelistest paktidest (Kellog'i ja teistest).
6. Rahvasteliit eksponeeris tegelaste pilte ja kirjandust.
7. Rahvusvaheline Tööstööbüroo (L'organisation internationale du Travail) Rahvasteliidu organ. Samalaadilised eksponaadid.
8. Rahvusvaheline Teaduste-büroo Genfis (Bureau d'Études internationales de Genève).
9. Boiskoudid ja Görl-gaidid (Boys-Scouts, Girl-Guides).
10. Y. M. C. A. (Noortemeeste Kristlik Ühing). Asut. üle 50. a. eest. Tal on 56-es riigis 10.487 kohaliku osakonda ja 1.600.000 liiget. Juhatus, umbes 20 „sekretäri“ ja 120 esindajat kõikidest maadest, töötab mitmesuguste osakondadega (poiste, noorte meeste, informatsiooni, administratsiooni, töö emigrantide hulgas) ja komisjonidega (psühholoogia ja usk, seksuaalsed probleemid, kehakasvatuse, juhtide kasvatuse, rahvus- ja tõuvahelised probleemid). Korraldab iga 5-e

aasta tagant rahvusvahelise kongressi — 1926 Helsingis, 1931 — Põhja-Ameerikas ja igal suvel laagrid vanematele poistele 12—20 rahvusest, näit. tänavu Hollandis, Saksamaal ja Jaapanis. Ilmutab palju perioodilist kirjandust: kuukiri noorte juhtidele „The World's Youth“ (saksa väljaanne „Jugend in aller Welt“), „Article Service“ ja „Information Service“ (on ka saksa- ja prantsuskeelne väljaanne) — varustab kohalikke väljaandeid materjaliga. Peakorter: 2, Boulevard du Théâtre, Genève.

11. Austria Noorte Punane Rist. Võistlusjoonised ja näited töödest-piltidest, nagu meilgi neid näha võib. Tööd prof. Cizek'i joonistusklassist.
12. Rahvusvahelise Kasvatuse Liiga (Ligue pour l'éducation internationale).
Pildid, karikatuurid (v. joonis all), rahvusvaheline lipp.



13. Rahvusvaheline Loomakaitse Büroo (Bureau internationale humanitaire zoophile), asutatud „Loomakaitse ja Vivisektsioonivastase Ühingu“ (London W.I. 35, Old Bond Street) poolt. Peakorter: 4, Cour St. Pierre, Genève. Hulk propaganda materjali loomakaitse ja inimsuse kasvatusse kohta. Valitseb arvamine, et loomakaitse propaganda on tähtis tegur ka hea kodaniku kasvatamises.

14. The Christian Science Monitor — uus rahvusvaheline ajaleht, mis väljastatakse Bostonis mingisuguse Ameerika usulahu (kui ma ei eksi — tervise palvetajate) poolt. Kui see leht ajab oma erilist propagandat, siis igatahes väga osavasti — pole märgatav. Väga laialdane informatsioon. Ei avalda mitte midagi kuritegudest. Võib tellida üksiku nädala päeva nr. nr., näit. ainult reedeseid; esmaspäevane nr. on pühendatud väiksematele lastele, teisipäevane ja reedene nr. — 1 lehekülj kasvatusküsimustele, neljapäevane nr. — vanematele lastele. Üksiknr. hind 5 senti (19 senti). Lähemaid teateid ja maksuta proovinumbreid võib saada The Circulation Department. The Christian Science Monitor, 1 and 2 Adelphi Terrall, London W. C. 2. kaudu.

15. Rahvusvaheline Kasvatuse Büroo (Bureau International d'Education) asut. IV. 1926. Rahvasteliidu tehnilise organina, mis rippumata politilistest ja usulistest eelarvamustest uurib ja edendab kasvatuse arenemist. Ilmutab veerandaastalist ajakirja ja aegajalisi erilisi uurimusi. Aadress: 44, rue des Maraichers, Genève.

16. Kasvatusteaduse Instituut, tuntud veel J.-J. Rousseau instituudi nime all (Institut des Sciences de l'Education — Institut J.-J. Rousseau, Genève). Asutatud 1912. a. prof. Dr. E. Claparède'i poolt, praegu omab rahvusvahelise ilme: tema 500 õpilast on pärit 40-st riigist, Islandist Austraaliani. Paneb suurt rõhku õpilaste uurimi-

sele õpetaja poolt. Eksponeeris muuseas hea testidevaliku ja kõikide maade koolide skeemid.

17. 3 kontonit — Genève, Tessin ja Zürich — esitasid andmeid oma koolide kohta. Huvitavad olid mõningad Zürichi statistilised andmed, esitan siin neist kolm tabelit:

1. *Õpilaste arvu muutumine Zürichi koolides.*

	1. õ.-a.	5. õ.-a.	8. õ.-a.	9. õ.-a.
1905/6	3320	2560	1740	400
1915/16	3090	2950	2420	730
1925/26	1900	2390	2100	560

2. *Õpilaste arv klassis.*

	algk. 1.—6.	kesk. 1.—3.
1905/6	59	39
1915/16	49	37
1925/26	37	31

3. *Linna kulu ühe õpilase peale aastas. (Šveitsi frankides.)*

	Lasteaed.	Algkool.	Keskool.
1905/6	50.—	115.—	195.—
1915/16	95.—	190.—	270.—
1925/26	250.—	520.—	670.—

18. Isesiesvalt esines veel Écol International de Genève — erakeskkool, mis on tekkinud „internatsionalismi ajajärgus“ ja annab ka sellekohast kasvatust-õpetust kahes keeles (prantsuse ja inglise), valmistades ette Prantsuse ja Inglise ülikoolidesse astumiseks. Õppemaks on suur. Kuid on ka maksuta kohad. Üht neist pakuti tänavu ka Eestile. Sooviija oli leitud, kuid ülesandmisega jäädi hiljaks; lubati vastu võtta tuleval aastal.

19. Isesiesvalt demonstreeriti ka Šveitsi rahvusvahelist tähtsust: ühel kaardil oli näha, et 1928/29. kooliaastal Šveitsis õppis 6 õpilast Eestist, 1742 — Saksamaalt, 1208 — Inglismaalt, 1166 — U. S. A.-st.

20. Biblio psühholoogiline Rahvusvaheline Instituut eksponeeris palju lastekirjandust pea kõikidest maadest (Eesti ja Läti puudusid).

21. Mõningad vähesed ärid eksponee-

risid veel raamatuid ja õppeabinõusid (rohkesti filmiaparaate); paistis silma firma „Der praktische Schulmann“, Stuttgart, heade seinatabelitega.

22. Oli näha ka mõnd rahvuslikku osakonda — Läti, Soome, Ungari, Poola, Bulgaaria. Mõni neist oli väga vaene, näit. kaks esimest hiilgasid ainult oma lipu ja paari kaardi ja päevapildiga, kuna teised olid väga rikkad, näit. viimane nimetatuist, kus võis näha andmeid maa, looduse, rahva, tema hariduse ja töö kohta, oli palju esemeid (ka müügiks) rahva ja

kunstkäsitööst. Arvan, et ka kõige tagasihoidlikumalt seatud rahvuslikul osakonnal on tähtsus säärasel näitusel. Tulevikus ei tohiks puududa ka Eesti: informatsioon tema kohta on veel väga puudulik.

*

Lõppeks tahaksin märkida üht puudust Genfi kongressil: puudus noorõpetaja, esindatud oli vanem ja keskmise vanusega põlv. Kahju, et noori oli vähe — just neil oli sealt palju ammutada, just nende energiat oleks tarvis selleks, et käed külge panna kongressil igakülgset põhjendatud töösunas.

Ühis- või lahus-õpetamine keskkoolis?

P. Truusmann.

Meie oludes, kus tegemist mõlema koolitüübiga, kuna kindel keskkooli tüüp meil selles suhtes veel välja kujunenemata (algkooli suhtes kaotab see küsimus oma teravuse), peaks puudutatud teema, nimelt ühis- või lahus-õpetamine, väärima tõsist tähelepanu, seda enam, et temast ka lastevanemad on huvitatud rohkem kui puhtpedagoogilistest küsimustest, mis sageli väljaspoole laiemat publiku kompetentsi ulatuvad. Niipalju kui minul on olnud vestlemisi lastevanematega kooliasjade üle, kalduub jutt ikkagi ülaltoodud teemale. Pealegi õigustab selle küsimuse algatamist praegu teostamisel olev keskkoolidevõrgu kava.

Oma keerukuse tõttu võimaldab see küsimus väga mitmekesiste vaadete tekkimist, ilma et see või teine küsimuse lõplikult lahendaks. Kuid vaielust selgub tõde — sellepärast oleks soovitatav võimalikult elav mõtete avaldamine selle, tõepoolest, akuutse teema kohta. Minu teada, ei ole seda tänapäevani laiemas ulatuses tehtud*). Lastevane-

mate rõhuv enamik pooldab lahuskooli, harilikult ja peamiselt põhjendades oma arvamist kartusega liigse ja enneaegse seksuaalteedi äratamise ees ühis- kooli õhkkonnas. Minu arvates on aga see kartus liialdatud, koguni võib-olla, aluseta, tingimusel, mida eriti rõhutan, et ühisõppimine leiaks aset kooliaja algusest, s. o. 8—9. a. eas; vastasel korral on vanemate kartus täiesti õigustatud.

Selle argumendi populaarsuse tõttu peatun temal pikemalt. Kui ühis- kool oleks alaliseks seksuaaltunde ärritusallikaks, siis jääks arusaamatuks nii mõnedki üldiselt tuntud faktid. Näiteks, mispärast puudub vendade ja õdede vahel seksuaalne moment pea täiesti, vaatamata nende alalisele koosviibimisele kuni täiseani? Seletada seda ainult sugulusega, „vere häälega“ — ei kannata arvustust, sest on teada juhtumeid, kus suguline tung on venna ja õe vahel avaldunud täies ulatuses siis, kui mõlemad on üksteisest täiesti lahus kasvanud ning teineteist ei tunne; miks ei avaldu siin see „vere hää“? Just pikemaajaline alaline koosviibimine sumbutab, nürrib seksuaalset ligitõmbavust. Mispärast abielus olevate poolte vahel puhtfüüsiline moment iga aastaga kaotab osa oma esialgsest teravusest, kuna lahuskooli kaitsjate seisus-

*) 1923. a. „Kasvatuse“ 4. numbris on E. Martinson'i sulest ilmunud küsimuse kohta kirjutis, samuti on küsimust käsitletud mag. E. Ritso' kirjutises (1929. a. „Kasvatuse“ 6. numbris) ja varemaltki mõnes „Kasvatuse“ kirjutises. Toimetus.

kohast peaks ta alatasa kasvama. Samuti näeme tihti, et sagedane ja takistamata kokkupuutumine noorte vahel viib välja täiesti seltsimehelikkudele suhetele, kus erootiline element puudub. Otse vastupidiseid tagajärgi võib siin esile kutsuda just allakriipsutatud eraldamine, kokkupuutumise takistamine.

Minu isiklikud kogemused ja tähelepanekud ei tuleta meelde ühtki fakti, mille võiks otsekohe ja ainutiksi ühiskooli arvele kirjutada; julgen koguni tõendada, et poeg- ja tütarlaste vaherkord, vastastikune kohtlemine on säärares koolis märksa rahulikum ja vabam spetsiifilisest flirtimise ja koketeerimisest kõrvalmaigust, kui seal, kus mõlemast soost noored harvemini kokku saavad.

Edasi, liigselt süvendatud eraldamine (nagu seda teame XVIII ja XIX saj. esimese poole moodsete kinniste õppeasutuste ajaloost) peale teatavate väärnähtuste puht-seksuaalsel alal, loob tänuliku pinna mõlema soo hinges' eksliku, harilikult ebareaalse, idealiseeritud arvamuse kujunemiseks teisest soost isikute kohta, mis on sagedasti kibedate pettumuste ja paljude õnnetute abielude põhjuseks, peasjalikult õrnema soo juures. Olen ka veendunud, et ühesviibimine, mis täidetud tööga, ei anna palju mahti kõrvaliste, erootiliste tunnete tekkimiseks ning arenemiseks; teisest küljest, mõjub säärane koosviibimine positiivselt mõlema poole iseloomu teravuste tasandamise mõttes, peamiselt pehmendades poisilikku jämedust ja vähendades tüdrukute sagedasti edvistavat tagasihoidlikkust ning suurendades nende isiklikku algatusvõimet. Muidugi, ka siin on erandeid, kuid suurendatud erootilise ärritavuse korral ei aita ka mingisugune eraldamine, sest elusate olendite aset täidab sel juhul palju teravamal ja ärritavamal kujul haiglane fantaasia. Lõppeks on meie aja seltskondliku elu kombad ja vaated sääraresed, et üldse ei võimalda kuigi kaugele-ulatuvat eraldamist, ning nende kõrvaldamiseks väljaspool kooli pole mingisugust lootust.

Teine väide, mida rohkem pedagoogide poolt rõhutatakse, püüab rõhutada hingelist vahet poeg- ja tütarlaste va-

hel, nende huvide ja töövõime lahkuminekut. Kuid vaevalt võib ka seda tõsiselt arvestada, eriti ajal, kus mõlemale soole on ühesuguselt kõik teed ja ukсед avatud, ning sellega mõlemad vaimselt üheväärseiks tunnustatud. Teine küsimus, kuivõrt niisugune olukord on õige ja põhjendatud — kuid selle teema käsitlemine viiks meid liiga kaugele; peame ikkagi koolikorraldamises arvestama elulisi fakte ja nende kohaselt toimima, kui me ei taha teha kooli eluvõraks. Mis puutub huvide lahkuminekusse, siis ei saa siin midagi kindlat ära määrata, sest inimeste individualiteet, kõikudes naiseliku ja meheliku vahel, on väga laia amplituudiga: meie kõik tunneme väga naiselikke mehi ja ümberpöörult. Mehe ja naise ühetaolus eluvõitluses peaks koguni kõnelema ühiskooli kasuks või vähemalt tema kategoorilise eitamise vastu. Õeldes varem, et mina ei tea ühtki fakti, mis oleks ühiskoolile spetsiifiline, mõtlesin mina negatiivseid fakte. Kuid on olemas nähtus, mille peab tunnustama spetsiifiliseks ning mida ainult tervitada võib — see on võistlus poeg- ja tütarlaste vahel koolitöö alal; pean aga tähendama, et see nähtus leiab aset nooremates klassides; pubertediaeg toob endaga teatava suhete muutuse, mis on täiesti loomulik. Teatavasti on küpsuseeni poisid vihasemad naissoo põlgajad, pärast mitte vähem truualamlikud rüütliid, lõpuks saavad selleks, mis nad on — meesteks.

Peale selle võiks ühiskooli hädaohutude liialdajale tuletada meelde meie rahva võrdlemisi jahedat ja tagasihoidlikku temperamenti, mis suudab tekinud seksuaalsust alati piirides hoida. Muidugi, oleks naeruväärne eitada mõlema soo teatavaid iseärasusi, mis kasvatuslikus mõttes nõuavad vastavat reageerimist, kuid jäägu see ala perekonna ja seltskonna hooleks — kool saab siin vähe teha... Ja niipalju kui näen, seisabki tegelikult asi nii.

Lõppeks palun silmas pidada, et avaldades neid katkendlikke mõtteid ühiskooli kohta, olen kaugel tahtmisest teda ülistada või koguni lahuskoolile eelistada. Meie oludes on ühiskeskko-

lid paratamatud, ning võtsin sõna ainult selleks, et isiklikkude kogemuste varal püüda näidata, et kui mõne isiku silmis on ühiskool pahe, siis pole tema ikkagi nii suur, et väärriks kategoori-

list hukkamõistmist. Igal rahal on kaks külge, ning kahtlemata on ka ühiskoolil omad varjuküljed, ja kui teiste vaatljate poolt nad esile tuuakse, siis peab seda aina tervitama.

Kirjanduse arvustusi.

M. Meos. Vaatlusi ja harjutusi õigekirja õppimiseks. I ja II õppeaasta. Autori kirjastus. 1929. 102 lhk. Hind 80 s.

J. Väinaste.

Tegelikkude õpetajate poolt koostatud emakeele harjutustikkudele on ilmunud lisa veel koolinõunik M. Meos' e poolt.

Pealkiri ütleb, milline on raamatu meetod ja siht: vaatluste ja harjutuste abil tahetakse õpetada õigekirja, niipalju kui seda nõuab algkooli I ja II õppeaasta kava.

Lähtutakse valmina antud teksti vaatlusest ja püütakse mehaaniliselt mällu kulutada seal esinevad õigekirja nähted, — ilma mingi harutusega, *miks see nii on ja ei või teisiti olla*, rääkimata sellest, et õpilased ise leiutaksid vajaliku õigekirja juhised.

Alatakse teksti vaatlusega, millele järgneb mingisugune allakriipsutamine, siis väljakirjutamine ja lõppeks süntees, kokkuvõtte tähelepanust, pealkirja andmine sellele, sageli ka täiendavate näidete otsimine õpilase enda poolt. Nii on järjekindlalt läbi töötatud kõik raamatus puudutatud õigekirja küsimused, ja nimelt: lause ja suur algustäht, pikad ja lühikesed häälikud, silbid, j ja i tarvitamine, k, p, t sõna alul ja ühesilbiliste sõnade lõpul, kirjavahemärgid, asja, omaduse ja tegevuse nimed, pärisnimed ja mitmus. Suur osa neist küsimusist esineb isegi kontsentriselt, nii I kui II aasta osas.

See kavakindel ja piiratud ülesannetega harjutustik, kus nõutakse aina vaatlemist, allakriipsutamist ja väljakirjutamist, aina tähelepanu õigekirjale, — võib tunduda 8—9-aastastele lastele pisut igav ja eluvõõras. Raamat oleks olnud rõõmsama ilmega, kui sekka oleks antud midagi elulisemat, nii aga

tundub see liiga formaalne ja ühekülgne.

Mõningaid raamatu silmatorkavaid maid jooni:

Ärakirjutamiseks antud harjutused ei esine mitte tavalises kalligraafilises käekirjas, nagu seda oleme harjunud nägema varemais harjutustikes. Tähti on lihtsustatud: neis on jäetud ära osi, mis seotud sulle tõstmisega. Püütakse võimalikult palju kirjutada sulge tõstmata ja seetõttu on muutunud mitme kirjatähe ilme, nimelt: *a, d, g, p, s, t, A, E, P, R*. Kõiki raskeid kirjatähti ei ole siiski suudetud lihtsustada (näit. *J, K*).

Harjutused esinevad lugemispaladena, mis nii sisult kui keelelt tunduvad vastavana laste arusaamisele. Ainult mõni üksik pala äratav kahtlust. Eluvõõras tundub näit., lhk. 68—9 lugu puujalaga sõdurist ja korvitegija türest. Liiga kauge on lapsele moraal, mida sosistavad „õrnad õhud“ pajukelele kõrva: „looduse seadus on võidelda“... (lhk. 72.). Ka humoristlik poisist-täismehel Matsi kirjeldus (lhk. 72.) teeb vaevalt nalja lapsele.

Mitmedki palad ei moodusta sisulist tervikut, vaid jäävad kõige põnevamal kohal pooleli, mis jätab lugemisel rahuldamatuse tunde. Näit. palas „Laps ja madu“ (lhk. 33.): Väike Mari on üks kodus, istub põrandal ja sööb pütist piima. Seal roomab „põranda praost välja suur pikk madu“ ja hakkab piima lakkuma. Mari imestab, lööb maole mõne korra pähe, kuid madu lakub edasi. Ja sellega lõpeb pala. Ometi tahaks iga lugeja, olgu see noor või vana, teada, mis maost ja Marist sai. — Samuti lähevad palas „Imelik põder“ (lhk. 79.) lapsed metsa, näevad mingisugust muisasjutulist põtra ja järgivad sellele —

ja sellega lõpp. Või — metsa eksinud mees (lhk. 92.) näeb korraga maja ja astub sisse — ning jällegi jutt katki.

Tundub keeleõpetuslik väärsamm, kui (lhk. 28, 30, 82 jne.) tarvitatakse väljendit „ühelikordne, kahekordne häälik“. See on paha hääliku ja tähe mõiste segamine, millest tuleb hoiduda algusest peale, kõneldes ikka ühe- ja kahekordsetest *tähtedest* ja pikkadest ning lühikestest *häälikutest*. On küll harilik nähe, et need mõisted kipuvad segi isegi õpetajail, kuid lubatud see ei tohiks olla.

Tarbetu tundub vaatlus lhk. 61, kus sõnu *sa, su, ma, ta, ju, ja* püütakse esitada kui pikavältelisi. Selline hääldamine pole sugugi üldine ja sunduslik. Just sellevastu: antud värsitekstis esinevad need sõnad enamasti värsirõhutus kohis ja tulevad hääldada lühikestena. Samuti peavad need sõnakujud harilikus kõnekeeles esinema lauserõhutus asendeid (rõhulistest esinevad nende asemel *mina, sina, tema* jne.), järelikult jällegi lühivältelistena. Kuigi need sõnakujud *võivad* esineda ka pikas vältel ei tarvitseks seda küsimust üldse esile tõsta algastmel.

Selgusetu tundub ülesande sõnastus lhk. 21.: kästakse kirjutada pealkiri, kuid on arusaamatu, *kuhu* ja *millele*, sest ülesandeks on „kõikide eelmiste tükki pealkirjade ja tükki algustähtede“ allakriipsutamise, ja neid eelmisi tükke on ligi paarkümmend!

Võorastav tundub harjutuste määramise sageli esinev kindel kõneviis, kus koolitööle rohkem vastaks käskiv, näit. lhk. 21.: „Lause lõppu panem punkti ja punkti järele õige algustähe“. Osa harjutusi aga määratakse imperatiivis. Milleks selline vahe?

Keelelt on harjutustik korralik; laused on lühikesed, sisult konkreetset; rohkesti esineb alliteratsiooni ja assonantsi. Esineb isegi modernseid jooni, näit. sõnakujudes: *kummardus* (l. 31.), *rõõmustus* (76.), *riietub* (93.), *ehitis* (70.), mille kõrval tundub ilmse veana *ulatanud* (78.) pro *ulatumud*.

Keelevigadeks võiks märkida:

Asesõna *tema* pro *see*: „lause ja tema koosseis“ (lhk. 19.); „hakkas teda (savi) muljuma (lhk. 59.)“.

Sihitise viga: „...sellest, mida (pro *mis*) karjased siia maha pillanud“ (83.).

Liigne on sõna *kinni* väljendeis: „Il-li jooksis liblikat kinni püüdma“ (31.); „Laos katsus õues liblikat kinni püüda“ (58.).

Sõna *üks* tundub pahatihti germanismina, näit.: „...kummardus, et üht lille võtta“ (31.); „lähevad ühel talvehommikul aeda...“ (48.); „ühel hommikul tuli isa tuppa“ (63.); „...lamma ühte tühja küüni“... (69.).

Üldmulje: raamat tundub — niipalju kui küsimus puutub õigekirja ja mitte muid keeleõpetuse alasid — metoodiliselt hästi läbi töötatud ja õppekavadele kohandatud; seda võib eduga kasutada iseseisvate harjutuste andmiseks juhtudel, kui õpetaja peab töötama ühteaegu kahe klassiga ja soovib vabaneda harjutuste otsimise ja kättejhatamise tööst. Muidu aga võib selle aset täita harjutuspalade valik emakeelsest lugemikust, kusjuures tähtsaks abiks — nii palade valikul, kui vaatluste ja harjutuste juhtimisel — võib olla M. Meos'e raamat ja sellele lisaks lubatud metoodilised näpunäiteid (viimased pole kahjuks mitte ilmunud ühes raamatuga).

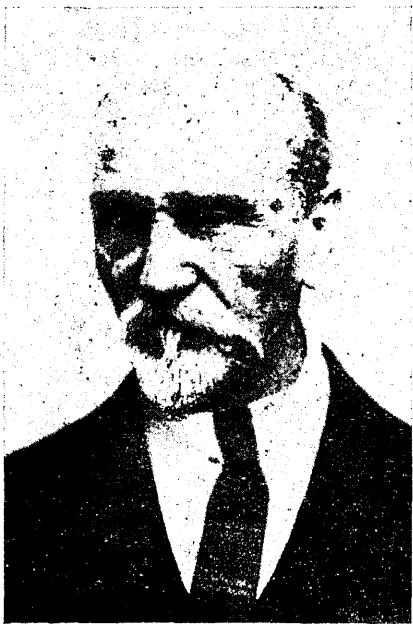
Jahnis Rainis †

Läti on kaotanud oma suure poeedi ja kodaniku, läti rahva rõhutatud klassid — oma murede lauliku ja tulise vabadusvõitleja, läti õpetajad — oma sõbra ja vaimustaja.

J. RAINIS on surnud.

Rainis'e kodanline nimi oli Jahnis Pliekšans. Ta sündis 11. sept. 1865. a. rentniku pojana Illukste maakonnas Tadenavi mõisas Kuramaal. Alul ta õppis algkoolis, pärast Riia gümnaasiumis, mille lõpetas 1883. aastal 17-ne-

aastase noormehena, ning astus poolteist aastat hiljem Peterburi ülikooli, asudes õppima õigusteadust. Juba koollipingil avaldus ta luuleanne; gümnaasiumi-ajajärgu esimestest töödest tuleb mainida Puškini „Boris Godunovi” ja



Jahnis Rainis.

„Mozart ja Salieri“ tõlkeid. Peterburis võttis ta aktiivselt osa läti põrandaluste ringide tegevusest, mis eriti selal tekkisid üliõpilas-ringkonnas.

1891. a. saab Rainis tuntud progressiivse ajalehe „Dienas Lapa“ toimetajaks Riias. Lehe juures sõlmuvad tal tihedad ja vennalikud suhted läti õpetajaskonnaga. Oma avameelse ja südamliku iseloomuga võidab ta kohe noorte seminaristide sümpaatiat; nendest saavad talle ustavad kaastöölised läti ärkamisajal.

1897. a. Rainis vangistati kui kahjulikkude poliitiliste ideede levitaja ja saadeti Vjätka kubermangu Slobodski linna asumisele. Selle ajajärgu tähelepanuväärivamaks teoseks on liüriliste teoste kogu „Kauged kajastused sinises õhus“, mis trükiti Peterburis tsensori tähelepanematuse tõttu. Seda teost läbistavad punase joonena sümbolised

kutsed vabadusvõitlusele ja kindel usk oma sugurahva helgesse tulevikku.

1903. a. pöördus ta koju, kuid kauaks ta sinna ei jäänud. Saabus 1905. a. Tuline Rainis täiesti andus revolutsioonilisele liikumisele, ja selle järeldusel pidi emigreeruma välismaale, elades Itaalias Saltagnola linnakeses kuni 1920. aastani. See vilets linnake muutus välismaale sõitvatele lätlastele palverännaku kohaks. Nende kaudu hoidis ta alal reaalsed sidemed oma rahvaga, istutades neisse leegitsevat usku vabaduse, õiguse ja headuse ideaalidesse. Ja see oli nii vajaline tol valitsuse reaktsiooni tumedal ajal.

Ilmasõja ja Läti võitluse aja enamlastega ja Bermondiga Rainis veetis välismaal, olles siiski kodumaaga ühenduses. Ta viimane luuletistekogu, mis on täis tuliseid võitlusse kutseid, tuli just ajajärgul, mil kestis Läti võitlus Bermondiga ja Raudse diviisiga. Noorsugu võttis ta luuletised vastu vaimustusega, need suurendasid mehisust ja vaimustasid võitlusele kodumaa vabaduse eest.

1920. aastal tuli Rainis ühes abikaasaga (Aspasiaga, kes samuti silmapaistev läti luuletaja), valitsuse ja rahva kutsel kodumaale. See tagasitulek kodumaale kujunes ennenägematuks rahvuslikuks juubelduseks. Viimse võimaluseni täidetud platsil rahvas võttis vastu oma uhkust, oma kuulsust, oma vaimustajat. Siis ta valiti parlamenti, oli rahvusteatri direktoriks ja lõppeks pähepoolse valitsuse ajal haridusministriks.

Viimasel ajal ta tervis halvenes, kuid ta ei omistanud sellele tähelepanu, hoolimata arstide manitsusist ja hoiautisist.

Ning k. a. septembrikuu 14-ndal päeval ta kustus, jättes vaeselapseks Läti-maa.

Tema teosteks on, nagu varem mainitud, terve rida liürilisi teoseid. Kuid peale selle on Rainis silmapaistev draamakirjanik. Tema rohkearvulistest draamateostest olgu nimetatud „Joosep ja tema vennad“*), „Tuli ja öö“,

*) Ilmunud eestikeelses tõlkes E. Kirjand. Seltsi kirjastusel. Hind 1 kr. 75 snt.

„Indul ja Aria“, „Kaarnakene“. Peale muu Rainis esineb silmapaistvana ja andekana võõrkirjanduse tõlkijana. Tema tõlgitud on Goethe' „Faust“, Shakespeare' „Kuningas Lear“, „Antonius ja Kleopatra“, „Kaksteistkümmes öö“, Schiller'i „Wilhelm Tell“, Ibsen'i „Peer Gynt“ ja palju teisi.

Veel üks erikül J. Rainis'e andekas isikus teeb ta sümpaatseks ja väärtuslikuks Läti ajaloos. See on ta eluline lähedus õpetajaskonnale. Tavalisest politilise ilma suurtegelased lausuvad kõlavaid sõnu rahva hariduse tähtsusest, teevad kummardusi õpetajaskonnale. Kuid... enamasti siis, kui see neile vajaline; kui aga siht saavutatud, siis... „mooramees on oma töö teinud; mooramees võib minna“! Rainis polnud selline: oma politilise tegevuse algupäevist peale kuni haridusministriks olekuni säilitas ta muutumatult tiheda ja intiimse ühenduse õpetajaskonnaga. See ongi loomulik suurele inimesele, tulisele patrioodile ja ausale politilisele tegelasele. Ta mõistis kogu oma olemusega, et ainult õpetajate abil rahva ridades kõveneb tung vabadusele, rippumatusse ja kultuurile; ainult nemad suudavad vajutada laste ja noorsoo südamesse need vabaduse ideaalid ja iha nende järele, millest hõõguvad Rainis'e tulised värsid; ainult õpetaja oma tööga laste hulgas teeb surematuks lätlastele tema ideed, tema nime. Ja kui riik kinkis talle suurepärase Durbe lossi Tukkumi lähedal ühes pargi ja põllumaaga, siis Rainis ei leidnud midagi paremat, kui anda see kingitus Läti Õpetajate Liidu valdamisele*). Viimane avas seal J. Rainis'e nimelise muuseumi ja koolitegelaste laste koloonia.

29. sept. k. a. teostus muuseumi pidulik avamine rohkearvulise õpetajatepere juuresolekul, kelle hulgas ei puudunud Baltiriikide Õpetajate Liidu konverentsi delegaadid Eestist ja Leedust.

Läti Õpetajate Liit korraldas selles lossis mugava suvikorteri Rainis'ele ja

*) Durbet peetakse Läti Kolgataks, sest seal sündis 1906. aastal metsik arvetegemine ühelt poolt mõisnikkude juhatusel teotsevate valitsusvägede ja teiselt poolt mässuliste lätlaste vahel.

tema abikaasale, kuid Rainis elas seal ainult kaks päeva. Muuseumi avamisel tema korteri seintele olid riputatud juba ta hauale pandud pärgade linnid.

Riias Läti Õpetajate Liidu majas korraldatud Liidu pedagoogilises muuseumis on samuti avatud Rainis'e osakond, kuhu on kogutud tema algupäraseid teosed läti ja teistes keeltes, käsikirjad, päevapildid ja mõned asjad tema majapidamisest. Muuseumi küllastajatel lastel on võimalus konkreetset ja ülevaatlikult tutvuda kirjanikuga, kelle luuletisi nad koolis õppisid.

Juba sellest võib otsustada, kuidas suhtuti Rainis'ele. Ta oli Läti Õpetajate Liidu auliikmeks, ning ainuski sündmus Liidu elus ei möödunud ilma tema osavõtuta.

Mulle isiklikult langes õnneks kaks korda olla temaga ühiselt õpetajate seltskonnas. Ja ma nägin, millised mõlemapoolsed soojad tundmused ühendasid Rainis't ja läti õpetajaid.

Ta üleni hiilgas, ta sinised silmad soojendasid igauht, kellega ta kõneles; teie tundsitate, et õpetajate keskel on omane ja kallis inimene. Selles armastuse ja sõpruse atmosfääris, mis tekkis Rainis'e ümber, igauks tundis end paremini.

Eesti Õpetajate Liit ei suutnud jätta ükskõikseks selle kaotuse puhul, mis tekitas Rainis'e surm vennalikule läti rahvale ja tema õpetajaskonnale. Liidu juhatus saatis Läti Õpetajate Liidule kaastundmust avaldava telegrammi ja tegi ülesandeks oma Baltiriikide Õpetajate Liidu konverentsi delegatsioonile panna tema hauale elavatest lilledest pärg, mille rahvusvärvidest koosneval lindil seisid sõnad: „Suurimale Läti kodanikule ja õpetajaskonna sõbrale J. Rainis'ele — Eesti Õpetajate Liit“.

Eesti keelde on tõlgitud Rainis'e draama „Joosep ja tema vennad“ ja mõned luuletised („Looming“ 1925. a. nr. 9.). Tema 60-a. sünnipäeva puhul ilmusid elulooliste andmetega kirjandus-arvustuslikud artiklid V. Dambergi sulest „Loomingus“ 1925. a. nr. 9. ja K. Abeni poolt „Eesti Kirjanduses“ 1925. a. nr. 7. ja 8.

A. Janson.

Kooli ja õpetajaskonna päevaküsimusi

Organisatsioonide teateid ja kroonika.

Koolitöö näitus tulemas.

Teatavasti täitub 7. mail 1930. aastal kümme aastat praegu maksva avalikkude algkoolide seaduse vastuvõtmisest Asutava Kogu poolt. Selle seaduse alusel on kümme aastat arendatud meie koolielu ja õnnelikult jõutud nõnda kaugele, et 1930. aastal peaaegu kogu Eestis teostub 6-aastane algkool.

Meie lühikeses kultuuriloos on see küllalt pikk ja sisukas periood. See on ajajärk täis edasirühkivat, otsivat ja loovat tööd, ajajärk täis pingutusi, ümberhindamisi ja julgustavaid saavutisi. Selle ajajärgu tööd iseloomustab elav püüe lähendada teineteisele kodu ja kool ning kooskõlastada õpetajaskonna ja haridustööd korraldavate asutiste tegevus.

Heatahtlik vaatleja peab tunnustama, et selle ajajärgu tegevus on põhjanev, sisukas ja õpetlik, kahtlemata õpetlik edaspidiste sammude seadmiseks. Neil asjaoludel arvab Eesti Õpetajate Liidu juhatus, et oleks soovitatav ja tarvilik põhjalikuma ja ülevaatlikuma pildi saamiseks senisest tööst korraldada üleriigilises ulatuses koolinäitus.

Sel näitusel võiksid leida aset kõik kooli- ja kasvatustöö tulemused ja avaldused, nagu õpilaste tööd kõigi õppeainete alalt, õppemeetodite näitlikud demonstratsioonid, õppevahendid (kõige primitiivsematest isetehtud abinõudest kuni kõige moodsemate leiutisteni), koolimajade plaanid ja mudelid, tervishoiu olude valgustamine, statistilised andmed kooli ja haridusolude kohta, noorsooliikumine ja noorsoo isetegevuse avaldused; edasi, näitusega ühteaegu võiksid aset leida noorsoopidud, koolide ekskursioonid näitusele, kasvatusteaduslik nädal õpetajaile, ha-

ridustöö hoogne propaganda ajakirjanduses jne. jne. Muidugi näituse detailne ja lõplik kava avaldatakse hiljem, niipea kui ta koostatud.

Selline näitus annaks läbilõike kümneaastase töö tulemustest. Ta oleks kõige pealt väärtuslik ja tähtis koolitegelastele endile. Ta võimaldaks heita hindava pilgu oma laiale tööpõllule, pakuks suuri õpivõimalusi, avaks välja-vaateid ja jagaks julgustust edaspidiseks tööks.

Kuid ta oleks tähtis ka haridustööd korraldavaile ja üldse kõigile valitsuse asutisile ja tegelasile, eriti rahva esindajatele ja usaldusmeestele nii omavalitsustes kui ka keskvalitsuse juures ja Riigikogus. Samuti oleks ta tähtis lastevanemaile ja kodule. Neile kõigile võiks ta pakkuda meelivaldava ja suurejoonelise pildi sellest suurest ja vaevarikkast tööst, mis teevad päevast päeva tuhanded kasvatajad vaikselt ja anduvalt kõigis kodumaa nurkades.

Kuid kõige muu kõrval ei tohi unustada sellise näituse suurt tähtsust välismaa ja naaberriikide suhtes. Kogu haritud maailmale kõneleks säärane näitus kõige selgemat keelt meie edusammudest haridustöös ja oleks ilmseks tõenduseks, et meie riiklik iseseisvus hariduslikult edeneva ja kultuuriteel edasisammuva rahvana on kõigiti õigustatud ja põhjendatud.

Möödamines olgu tähendatud, et Läti riik korraldas sellise näituse käesoleva aasta septembrikuu lõpul ja äratas suurt tähelepanu. E. O. Liidu ülesandel käis sel puhul Riias 10 koolitegelast tutvumas näitusega ja Läti koolielu saavutistega.

Arusaadavalt on säärase näituse korraldamine seotud rohke tööga ja suurte majanduslikkude kuludega. Kuid silmas pidades näituse suurt rahvuskul-

tuurilist tähtsust, ärgu kardetagu raskusi ja ohvreid, vaid püütagu saada üle neist ühisel jõul ja üksmeeles.

Eesti Õpetajate Liidu juhatus ühes kogu organiseerunud õpetajaskonnaga on valmis heal meelel aitama kaasa selle ettevõtte teostamisele. Kui Hariduse- ja Sotsiaalministeerium, kelle poole E. Õ. Liidu juhatus neil päevil pöördus vormilise ettepanekuga näituse korraldamise asjus, suhtub sellele algatisele vastutulelikult, ja kui oma väärtuslikku kaasabi ei keela ka kohalikud koolivalitsused ja tegelased, siis peab E. Õ. Liidu juhatus näituse korraldamise teostatavaks. Niisugusel puhul tuleks luua suurem näituse komitee Tallinnas, millest võtaksid osa E. Õ. Liidu, riigikoolivalitsuse, Tallinna Linnakoolivalitsuse, Koolinõunikkude Ühingu j. t. esindajad. Peale selle muidugi tuleks ellu kutsuda alatoimkonnad ja esindused kohtadel. Organiseeriva algatuse kuni juhtiva komitee loomiseni on E. Õ. Liidu juhatus võtnud oma peale.

Ühtlasi on E. Õ. Liidu juhatus pöördunud palvega Hariduse- ja Sotsiaalministeeriumi poole, et riigi uude (1930/31. a.) eelarvesse kulude osasse võetaks näituse korraldamiseks vastav summa.

Samuti palus E. Õ. Liidu juhatus kõiki koolivalitsusi sellest kavatsusest koolidele ja õpetajatele teatada, et kohtadel oleks võimalik näituse eeltöid aegsasti alustada. Ühtlasi oleks soovitav omavalitsuste eelarvete kokkuseadmisel silmas pidada toetussummade määramist näituse korraldamiseks.

Õpetajate organisatsioonid omalt poolt võtku näituse küsimus kõigekülgsel kaalumisele ja katsugu võimalust mööda elavalt kaasa aidata näituse sisulise külje kordaminekule.

Ühisel jõul on kõik raskused võidetavad!

Õpetajate IX üldkongress.

Teatavasti oli E. Õ. Liidu juhatusel kavatsus kokku kutsuda õpetajate IX üldkongress Tallinnasse augustikuul. Kahjuks tuli kongressi kokkukutsumine ülepääsmata takis-

tuste pärast edasi lükata. Nüüd on takistustest üle saadud ja kongress peetakse 28.—30. det. k. a. Tallinnas Rautänava koolimajas järgmise kava järele:

Lauapäeval, 28. detsembril.

1. Kongressi tööle rakendamine.
2. Kelle teenija peaks olema õpetaja. Refer. J. Piiskar ja A. Susi.
3. Alg-, kesk-, kutse- ja erikooli õpetaja kutse omandamine. Refer. prof. P. Pöld, J. Kuis, A. Kuks ja J. Grüntal.

Pühapäeval, 29. detsembril.

4. Õpetaja ametisse astumine. Refer. E. Rosenberg, P. Pedisson ja J. Lang.
5. Õpetaja ametialaline tegevus. Refer. A. Veiderman, A. J. Möller ja T. Orgussaar.

Esmaspäeval, 30. detsembril.

6. Õpetaja ainealine tasu. Refer. J. Reintam, P. Kochtitsky ja N. Kann.
7. Õpetaja ametist vabastamine. Refer. O. J. Kiesel, G. Reial ja J. Uustalu.
8. Resolutsioonide hääletamine ja kongressi töö lõpetamine.

Kongressist võtavad osa:

1. *hääleõigusega* — a) õpetajate ühingu- esindajad — iga 10 liikme kohta üks; b) iga maakonna juhatus poolt üks esindaja; d) kõik E. Õ. Liidu asemikkudekogu liikmed ja e) E. Õ. Liidu juhatus liikmed;

2) *nõuõigusega* võivad osa võtta kõik E. Õ. Liitu kuuluvate org-ide liikmed (E. Õ. Liidu kongresside kodukord § 10).

Osavõtteks on 1 kroon inimese pealt. Soovijaile korraldatakse ühiskorter.

Õpetajate päevi ja koosolekuid

on peetud viimasel ajal õige mitmel pool.

Võrumaa Õpetajate Liit pidas oma üldkoosoleku 21. sept. k. a. Koosolekust võttis osa umbes 200 õpetajat. Üldse on liikmeid 350. Organiseerumata ainult 6%. Koosolek kinnitas aruanded ja tegevuskava ning eelarved. Referaatidega esinesid A. Vainola, J. Sultson ja K. Torop.

Tartumaa Õpetajate Liidu aastakoosolek peeti septembri keskel. Esindatud olid pea-aegu kõik maakonna õpetajate ühingud. Liit on eriti tähelepanu pöördunud õpetajate silma-

ringi laiendamisele. Selleks on korraldatud 2 õpetajatepäeva ja 2 pikemat õppereisi, neist üks kodumaa põhjarannikule ja teine Soome. Aruanded ja eelarve võeti vastu ühel häälel.

Saaremaa õpetajate kongress peeti 22. sept. Kuuesaares. Päevakorras olid referaadid: Kuueaastase algkooli teostamine Saaremaal, täienduskoolide küsimus, noorsoo organiseerimine väljaspool kooli j. m. Võeti vastu resolutsioonid, milledes mõistetakse hukka alkoholimürgeldus organisatsioonide ja muil pidustustil, nõutakse vasemaille õpilasile toetuse suurendamist ja uute koolimajade ehitamise kiirendamist. Kongress möödus elavas töömeeleolus.

Kongressiga ühenduses oli ka Liidu asemikkudekogu aastakoosolek aruannete, eelarve ja tegevuskava harutamiseks. Endine juhatus valiti ühel häälel tagasi.

Harjumaa koolitegelastepäev peeti 20. ja 21. sept. Tallinnas. Päevast olid kutsutud osa võtma peale õpetajate veel kooliarstid, lastevanemate ja hoolekogude esindajad. Kavas oli pikk rida referaate, mille hulgast teatud viisil silma paistsid referaadid teemale lastevanemate arvamisest kooli kohta, missugust võimalust üks referent kasutas oma moodi poliitiliseks agitatsiooniks praeguse kooli vastu.

Harjumaa täienduskoolide õpetajate päev peeti 19. sept. Tallinnas. Refereerisid härrad J. Depman, H. Summer, G. Abel, G. Põldman ja J. Kiiwet. Koosolekul käsitleti muu seas ühepäevaste täienduskoolide küsimust. Läbirääkimistest võis järeldada, et õpetajad tunnevad suurt huvi selle küsimuse vastu. Lõppeks valiti täienduskoolide tunnikavade ühtlustamiseks komisjon.

Hiumaa õpetajatepäev korraldati 22. septembril. Koosolek võttis vastu järgmised resolutsioonid:

1. Kuna maaõpetaja ülesandeks on eesjoones maahinge kasvatamine õpilasis, leiab Hiumaa õpetajatepäev, et kõik maaõpetajad, ka need, kel puudub enesel maa harimise võimalus, oleksid varustatud maaga.

2. Hiumaa õpetajatepäev leiab tarviliseks, et Tartu ülikooli juures korraldataks pikemaajalised kahe- või kolmesuvised pedagoogilised edasiharimise kursused kutselistele algkooli-õpetajaile.

Tartu Õpetajate Seltsi aastakoosolek peeti 27. sept. k. a. Aruanne kinnitati. Eelarve ja tegevuskava võeti vastu. Rõhutati tarvet astuda lähemasse kontakti Keskkooli-õpetajate Ühinguga. Uude juhatusse valiti esimeheks E. Nurm, kirjalikmetajaks J. Simtman, laekuriks J. Tauts, peale selle neli liiget — Vellemä, Schönberg, Karma ja Eglon.

Veneaegse kutsega õpetajate

täienduskursuste asjus pöördus E. Õ. Liidu juhatus palvega H. S. M. Koolivalitsuse poole, pidades soovitavaks kursuste pikendamist kolmanda suve peale nende õpetajate jaoks, kes ei suuda kahe suvega kava läbi töötada. Ühtlasi palus Liidu juhatus teatada, missuguses ulatuses on eelseisvad eksamid mõeldud ja kas ei saaks neid hoopis ära jätta. Ning kui neid ära jätta ei saa, kas antakse siis järeleksami võimalus neile õpetajaile, kes mõnes aines ei suuda eksameid õiendada esialgselt määratud tähtajaks.

Oktoobri alul saabus neile küsimustele H. S. M. Koolivalitsuse vastus, milles öeldakse, et „veneaegse kutsega õpetajate kursustest mitteosavõtmine või nende katsete mitteõiendamine ei kitsenda kuidagi viisi veneaegse kutsega õpetajaid, nagu see selgub juba ministeeriumi ringkirjast 6. aug. 1929. a. nr. 21762. Eksamid on mõeldud katseks, kuivõrt arenenud on laiemate õiguste saamiseks kursustest osavõtjad, need sünnivad ettekantud aineis ja mitte laiemas ulatuses, kui ette kantud. Kuna tähtsamaks küljeks on üldise arenemise selgitamine, ei panda katsetel pearõhku mitte ettekantu üksikasjade käsitlemisele. Ära jätta eksameid ei saa. Kolmandaks suveks kursusi pikendada ei ole võimalik. Järeleksami võimalus antakse“.

Kooliaegade korraldamise kava

väljatöötamisele on asunud H. S. M. Koolivalitsuse ülesandel hra J. Port Tartus. Teatavasti tutvus hra J. Port kahe viimase aasta jooksul lähemalt kooliaegade korraldusega Saksamaal, Austrias ja Šveitsis. Käesoleva aasta sügisel jõudis hra J. Port kaheaastase õpingu järele jälle kodumaale ja on nüüd muu seas asunud nimetatud küsimuse alal tööle.

Välismaalt.

Ameerika haridusnädal.

Sel aastal 11. nov. peetakse Ameerikas haridusnädal, millel kõneldakse paljudest tähtsast asjust, nagu kooli tähtsusest lapse-, ühiskonna-, riigi-, rahva- ja maailma-elus. Seega Ameerika haridusnädal tahab tutvustada rahvale koolitööd ja selle ideaale, saavutisi ning vajadusi. Nädala esimene tööpäev algab.

relvaderahu-päevaga,

millel rõhutatakse rahu mõttes kasvatuse tähtsust maailmasõjast saadik. Siinjuures nimetatakse kooli suurt vastutust, sest ta peab edendama maailmas heatahtlust ning arusaamist ja õpetama austama inimõigusi, kohustusi, õiglust, koostööd jne.

Kodu- ja koolipäev tahab näidata kooli mõju kodusele kasvatusele ja viimase tasapinna tõstmist. Kohaseks teemaks on nähtud ette „väärse koduse liikmeskonna kasvatamine“.

Kooliga tutvumis-päeva eeskavas võib mainida seda, kuidas kool tahab kasvatada lapses valitsemist tööriista käsitamisel, kontsentreerumist tehnikas ja õppimises. Sel puhul korraldatakse kooliga tutvumise eesmärgil koolides näitusi, mis lähendab rahvast laste tööle. Õppetöö hoogsamaks arenemiseks soovitakse näha paremaid ehitisi ja õpetajate suuremat haridust.

Koolivõimaluspäev nõuab, et kool ei toimiks ükskõikselt lapse kui tulevase kodaniku õnne suhtes, vaid et ta aitaks leida noortel nende annet ja hariks seda. Nii siis on koolil väga suur ülesanne: ta peab valmistama lapsi neile kohasele kutsele.

Tervishoiupäeva kavas seisab kooli ülesanne lapse füüsilise tervise parandamises, mis avaldab ühtlasi head mõju lapse vaimuelule. Teemaks on: tervise ja julgeoleku kasvatamine.

Ühiskonnapäev paneb suure tähtsuse koolile ühiskondlike ideede istutajana lastesse ja kasvatajana puukeaja kasulikus tarvitamises.

Jumala- ja maapäeval kõneldakse „eetilise karakteri kasvatamisest“.

-er.

Sõja „eetika“.

Ajalehed toovad kaks huvitavat juhtu, mis leidnud aset Nõukogude Vene ja Hiina kooles nende riikide konflikti puhul. Üks Siberi ha-

riduskomissar andnud käsu kooles Hiina praegusest valitsevast olukorrast rääkida võimalikult palju halba. Maadeteaduse tunni jaoks olnud valmis normaalkava, millest iseloomulisem järgmine osa:

„Hiina on maa, kus elavad miljonid meie seltsimehed, kuid need kõik on Lääne-Euroopa kapitalistliku imperialismi raudse rusika all. Kuid Hiina seltsimehed otsivad abi meilt! Meie peame päästma selle suure ja rikka maa proletariaadi. Iga õige kommunist võitlusse! Hiina piir ootab teid!“

Kuid samal ajal pikapatsimeeste noorsoole räägiti järgmist juttu:

„Kas te tunnete venelaste jõhkrust ja barbaarsust? Tunnete te eriti neid inimpilkeid, kelle omaduseks peale venelase-olemise veel kommunistlik meelsus. Need tahavad hävitada meie, taeva-poegade maad, laastata meie riisipõllud, häbistada meie templid ja vägistada meie naised. Ja ise räägivad, et tulevad päästma meid! Surm neile!“

Kool öös ja jääs.

Üks polaarmaade uurija rootslane avaldab omi uurimus-tulemusi, milles jutustab enese sattumist omapärasele eskimosuguharule, kes elab täiesti isoleeritud muust maailmast ja keda tsivilisatsioon peaaegu sugugi pole puudutanud.

„Mind viidi üsna tavalisse jääelamusse. See oli talve hakul: ööd pikenesid üha ja väljas olid kestvad lumetormid, seepärast olin sunnitud jääma sinna kauemaks. Huvitav oli jälgida nende argielu; kuid huvitavam kõigest oli nende kool, kui seda nii võib nimetada. Igal õhtul tuli kokku paarkümmend inimest lähemaist asulaist, töid kaasa „kooliraha“ — põderaliha, hülgerasva jne., viskasid kasukad seljast ja jäid, nagu see pea kõigile polaarmaalasile omane, ihualasti istuma tule ümber. Algas „tund“. „Õpetaja“, kõnesoleva jääelamu omanik, oli mõne aja eest tulnud reisilt: käinud läbi mitmed Põhja-Ameerika suurlinnad, tutvunud seega pisut kultuurieluga ja tõstetud seega „õpetaja ausse“. Võrratult naljakad olid tema seletused asjust, millest ta isegi aru ei saanud ja seega lõi kuulajaile seletamatu müstifikatsiooni. Kõik aga kuulasid tarduvalt ja innuga. Vaatasin nende looduselaste

nägusid, mis pingul põnevusest, ja mõtlesin, kui tänuväärt oleks *nü* huvitatud auditooriumiga teha *tõelist* õppetööd“.

Kõikvõimsa dollari jänus.

Ühe Põhja-Ameerika osariigi koolides korraldati ankeet küsimusega, kelle sarnaseks keegi tahab saada, s. t. missuguse avaliku ja üldtuntud tegelase eeskujuga iga õpilane jälgib? Ankeedi tulemus oli, nagu arvata võis, täiesti ameerikalik. Õige paljude ideaaliks on Rockefeller, samuti hulgaliselt Fordi seisu kohta. Ka ookeanilendurite, sportlaste ja kinotähtede nimed esinevad vägagi arvukalt. Ja otsekui äraeksinult esineb Upton Sinclairi nimi, kelle sarnaseks üks õpilane tahab saada, olles ühtlasi peaaegu ainukesena valinud vaimukangelase oma ideaaliks teiste igasuguste kangelaste hulgas.

Rahvusvaheline võimlemiskursus Stockholmis 1930. a.

Võimlemisliit kutsus kursusele põhjamaa õpetajaid.

Rootsi võimlemine on üle maailma levinud juba sada aastat. Ja kehaliigutuste põhijooned, mida kujutas „võimlemise isa“, P. H. Ling, on praegugi veel maksvad: „Võimlemine olgu kõigile inimestele käsitatav, võimlemi-

Selle ankeediga tõestub veel kord V. Krömovi väide, et „Ameerikas 10.000.000 jälgib pesapalli ja ainult 30.000 loeb raamatuid“.

Meksikos,

kroonilisel segaduste maal, juhtunud järgmine õudne lugu. Teatavasti poodud seal raudteeröövleid teeäärseisse telefonipostidesse hirmutuseks. Mingi kool läinud õpetaja saatel ekskursioonile. Raudteel arvustanud õpetaja halvaks panevalt võimude talitusviisi ülaltähendatud poomiste puhul. Võimu esindaja aga juhtunud kuulma seda, rong peetud kinni ja õpetaja poodud õpilaste silma all kurjategijate kõrvale telefoniposti. Õpilased aetud laiali, ja rong sõitnud edasi.

mitmekesiste elundite vahel — kokkukõla, mille lõpptulemus on *tervis* oma kõige laiemas tähenduses.

Viimastel aastatel võib konstateerida väga tähelepanavat püüdu sellele ideaalile. Väga



Lillsvedis mõis.

ne tähendagu keha harjutamist, karastamist ja värskendamist niihästi noortele kui vanadele, naistele kui meestele, tervele kui haigele, tugevale kui ka nõrgale“. Võimlemine saavutagu kokkukõla vaimu ja keha vahel, samuti keha

paljud mõistavad hukka mitmesuguseid pahe- sid moodses spordis. Ja tahetakse rõhutada vaimset külge, iseloomu kasvatust. Liikumine, mis kõige suurema hooga töötab sel sihil, on võimlemisliit, mille asutajaks ja energiliseks

juhiks on ins. C. E. Carlberg. Selle liikumise lipukirjaks on: tervis, iseloom, ilu. Selle tööprintsipi abil ühendatakse võimlemise lipu all sääraseid eluavaldusi, mis ei tähenda üksi veel mõistlikku kehalist liikumiskultuuri, vaid ka vaimset tervist ja kunsti mõistmist.

Võimlemisliit kavatses tulevase suve jooksul teostada võimlemiskava, mis rajatud senisest paremale alusele. Kavatsetakse nimelt ühteagu 1930. a. Stockholmi näitusega korraldada rahvusvaheline võimlemiskursus, instruktorite kursus põhjamaa õpetajaile. Kursuse kestvus on 14 päeva. Kursus sisaldab nii praktilisi kui teoreetilisi harjutusi. On võimlemist ja mitmekesiseid pallimänge. Võimaldatakse supelusi ühes ujumisõpetusega ja selgitatakse meetodeid uppujate päästmiseks. Korraldatakse teoreetilisi loenguid laste võimlemisest ja käsutusharjutusi. Näidatakse võimlemise filme, demonstreeritakse võimlemise muusikat ja laulu.

Kursus on Lillsvedi mõisas väljaspool Stockholmi.

Nii õpetuse kui korteri tasub võimlemis-

liit, ja osavõtjad tarvitsevad maksta ainult toidu eest, mida valmistatakse sisseostu hinnaga. Käesolevaga kutsutakse kursusele õpetajaid Rootsist, Taanist, Islandist, Soomest, Eestist ja Lätist.

Õpetus sünnib *esperanto* keeles, et sel teel mitmesugustest rahvustest osavõtjaid seada ühesugusele keelelisele alusele, millel nad — üheväärsed, ja võrdsetel tingimustel — võivad üksteist kohata. Neil, kes soovivad kursusest osa võtta ja veel ei räägi *esperanto*t, on küllaldaselt aega keele äraõppimiseks.

Loodetavasti suhtuvad õpetajad sellele kursusele elava huviga, kuna ühest küljest antakse võimalus külastada väärtuslikku võimlemist, instruktorite kursust, ja teisest küljest, võimaldub mitmesugustest põhjamaa rahvustest õpetajate sõbralik kohtamine ühisel eesmärgil.

Täpsamad teated kursusest ilmuvad edaspidi ajalehis. Järelepärimisi kursuse üle vastab härra õp. E. Malmgren, Heleneborgsgatan 6, Stockholm.

Ernfrid Malmgren.

Karskus.

Uuel koolitöö hooajal.

Ühes koolitööga algas ka karskuskasvatustöö õpilaste ridades. Osa sellest tööst tehakse õppekavade järgi kõlblusõpetuse tundides, lisa võetakse ajast väljaspool koolitunde, olude kohaselt.

Praktilisi juhiseid ja materjale selleks tööks sisaldav E. Ö. L. väljaandel ilmuv „*Lootusringi Juht*“ jätkab ilmunist teist kooliaastat. Läänud aastal tutvusid koolid ajakirjaga ja toimetuse sai rohkesti tunnustusi säärase ajakirja vajadusest. Sel aastal peaksid kõik koolid ajakirja ise tellima, sest väljaandjal puudub võimalus seda koolidele tasuta saata. Tellimishind on endiselt 50 senti kooliaastas, mille kestel ilmub kuus numbrit. Esimene number ilmus oktoobri esimestel päevadel. Ka on eelmist aastakäiku piiratud arvul veel saada.

On tähtis, et „*Lootusringi Juht*“ oleks võimalikult vastavam koolielu nõuetele, oleks tihedalt seotud kooliga. See on võimalik, kui tegelikud õpetajad kõlblus- ja karskuskasvatuse aladel saavad toimetusele rohkesti kaastööd, kui ka omi soove ja arvamusi.

Kolm aastat korraldatud *võistluskirjutus koolides* on arenenud hoogsalt, ja tohiksime loota, et sel kooliaastal võistluskirjutusest võtab osa rõhuv enamuse koolide, kus tegutseb rohkem kui kaks nooremat klassi. Teemaks sel aastal on „*Kuidas olla terve ja tubli*“, mis pealkirja all ilmus õpiraamat neil päevil trükist ja mis koolidele kätte saadetakse, kes raamatu hinna 15 senti, kui ka võistlusest osavõtjate arvu teatavad, tellides raamatuid vastavalt osavõtjate arvule. Raamat on koostatud nii, et seda saab nooremais ja vanemais klassides tarvitada. Kõik lähemad andmed ja tingimused võistluskirjutusest leiduvad „*Lootusringi Juhi*“ esimeses numbris, kus avaldatud vastav üleskutse. Koolid, kes läinud aastal esimest korda võtsid võistlustest osa, tunnustasid ühiselt, et see kasvatuslik töövõtte õpilastele väga meeldiv, õpetajaile aga rohkendab materjali kõlblusõpetuse alal kergesti teostataval kujul.

Laste kavakindel kasvatamine iseloomult terveiks, elujaatavaiks ja karskeiks on iga aastaga rohkem ja rohkem laienenud sellekohaste lastekoondiste kaudu, mis nüüd õppekavades ka ametlikult soovitatud lootus-

ringide nime all. Neis lootusringis, iseloomu ja isetegevuse kasvatamiseks, avaneb õpetajail mitmekesisem töövõimalus õpilaste kasvatamiseks elu-uueenduse nõuete alusel. Üle poolte koolidest on säärased ringid moodustanud ja pole kahtlust, et käesolev kooliaasta toob enamiku seni eemale jäänud koolist kaasa selles töös.

Algas koolitöö, alaku kohe ka karskuskasvatustöö kui kõlblusõpetuse lahutamatu osa. Peale esimesi tööd üldise korralduse päevi olgu koolide mure elustada ja korraldada tööd lootusringis, soovitada võtta osa võistluskirjutusest kõigile 3.—6. kl. õpilastele ja selleks kohe vastavad korraldused teha. Juhiseid üheks ja teiseks aga leiduvad „Lootusringi Juhis“, mis tuleks igal koolil kohe tellida.

Kohapealseks tutvumiseks karskuskasvatustööga, selle propageerimiseks ja juhatuseks korraldab E Õ L karskuskasvatustoimkond eelmise aasta eeskujul ringreisi koolidesse oma karskusesekretäri kaudu, kes esimestele kõnereisidele asus oktoobrikuu keskpäevil.

K.

Eesti Karskusliidu juhatusse

valis kesктоimkond esimeheks prof. P. Põllu, abideks V. Ernits'a ja J. Tauts'i sekretärideks E. Kupja ja B. Mäelo', ning laekahoidjaks J. Tõlbi. Otsustati asuda energiliselt ülesseatud töökava teostamisele, eriti Tallinna karskuspüha korraldamisele ja eeltoile karskuskonõukogu kokkukutsumiseks.

Uusi raamatuid.

Sven Hedin. Uue maailma avastuslugu. Eesti keelde H. Vatma. Hulk pilte. Noorusmaa populaarteaduslik kirjastik nr. 1. Eesti Õpetajate Liidu kirjastus, Tallinnas, 1929. a. Hind. 75 s.

Educational Survey. League of Nations. Genève.

La revue européenne 1927. Nro 1—12.

Юбилейна книга на Българския Учителски Съюзъ. (По случай 30-годишнината отъ основаването). 1895—1925. Собствено издание на съюза. София 1925.

Д. Неицковъ. Богби и придобивки на българския [учителски съюзъ] София. Издание на Българския Учителски Съюзъ, 1925.

Д. Неицковъ. Теория и практика на професионално то движение България. София. Издание на Българския Учителски Съюзъ, 1926.

Съзнание. Органъ на Българския Учителски Съюзъ. № 1—4.

A. Kuprin. *Vedel päike.* L. U. B. nr. 93. K.-ü. „Loodus“, Tartus, 1929. a. Hind 25 s.

Oleg Berting. *Jaava jumal.* L. U. B. nr. 94. K.-ü. „Loodus“, Tartus, 1929. a. Hind 25 s.

Zilahy Lajos. Surmav kevad LKR nr. 10.

Ungari kirjanik Zilahy Lajos on eesti lugejale tuttav juba oma romaani „Minu vaarisa armastuse“ kaudu, mis ilmus L. U. B.'is (nr. 84/85).

1922. a. ilmunud romaan „Surmav kevad“ kirjeldab noore, hellitatud mõisnikupoja väär-suhtumist ellu, tema nõrkusi armastuses, mis noore, ausameelse inimese viib hukatusse. Kogu romaani läbib tugev lüüriline joon, see leevendab kõigi tegelaste järsumad omadused ning lepib meid kangelasel isikuga tema vabaturmas.

K. Treffner — J. ja E. Kuulbergid — E. Martinson. *Elavad arvud.* Matemaatika õpperaamat algkoolidele. IV õppeaasta. 216 lhk. K.-ü. „Loodus“, Tartus, 1929. a. Hind 120 senti, köites 145 senti.

Raamat on kokku seatud väga hoolsalt. Järjekindlalt on läbi viidud tee konkreetsest abstraktsema juurde. „Süsteemaatilise“ (aine seisukohalt) käsitluse asemel juhib raamat järjest tähelepanu mõningatele elementaarsele toimingutele, millised õpilastele igapäevast elust vähemalt välimiselt juba tuntud. Süvenemine neisse toimingutesse laiendab järk-järgult lapse matemaatilist silmaringi.

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinna, Rataskaevu tän. 22. Tel. 14-63.

Vastutav toimetaja: *Ernst Martinson.*

Väljaandja: *Eesti Õpetajate Liit.*

Uusi raamatuid

A. Põdrus. Detektoraparaadid.

Käsiraamat raadioamatööridele. 80 lhk., 83 joonisega tekstis. K.-ü. „Loodus“, Tartus, 1929. a. Hind 1 kr. 50 senti.

Kuigi detektorvastuvõtja piirdub peaaugjalikult kohaliku saatejaama vastuvõtuga, ei ole selle tähtsus raadiotehnikas väike. Oma lihtsuse, odavuse ja vastuvõtu puhtuse poolest ületab detektorvastuvõtja kaugelt lampaparaadid.

Raamatu koostaja on detektorvastuvõtja tähtsusest aru saanud ja hinnanud nende väärtust ning koondanud siia valiku detektorvastuvõtjate kirjeldusi, mille järgi ehitatud aparaatidega on saavutatud parimaid resultate.

Peale vastuvõtjate kirjelduste ja lülituskavade on kogusse mahutatud ka antennide, valjuhääldajate ja detektorkõvendajate ise-ehitamise õpetusi, nii et raamatu kasutaja võib endale ise ehitada kogu vastuvõtuseadise.

J. Adamson: Jutustusi kodumaa ajaloo. Algkooli IV õppeaastale. 136 lhk. K.-ü. „Loodus“, Tartus, 1929. a. Hind 1 kroon, köites 1 kr. 25 s.

J. Adamson'i „Jutustusi kodumaa ajaloo“ on kirjutatud vastavalt uutele algkooli õppekavadele ja koostatud autorile omase asjalikkusega. Raamatus leidub rida ajaloolise sisuga huvitavaid novelle. Novellistlikult on käsitletud näit. eelajalooline ja muistne Eesti iseseisvuse aeg, kusjuures igale tähtsamale teemale on autor leidnud vastava pildi, illustratsiooni, mis kujutavad tegevust, näit. „Jahil“, „Võitlus“, „Vaiküla ehitamas“ jne. Rikkalikult on illustreeritud ka õpperaamatu teised osad.

Autor on silmas pidanud ka kodukoha põhimõtet, mis eriti tähtis algkooli IV õppeaasta seisukohalt. Seepärast on töö trükitud kahe kirjaga. Peenkirjaga osad on toodud kodukoha huvides.

J. Adamson'i õpperaamatu lehekülgede arv on 146, kuid illustratsioonid ja peenkirjaga osad, maha arvatud, jääb teksti järele ainult 80 lhk., mis vastav algkooli nõuetele.

Lähemaid seletusi nii ajaloo õpetamise kui ka oma õpperaamatu kasutamise kohta annab autor, „Metoodilistes märkustes“, mis asetsevad raamatu lõpul.

Eesti Õpetajate Liit vajab

bürooametnikku

Nõutav igakülgne bürootöö ja raamatupidamise tundmine ning inglise-prantsuse keele valdamine.
Soovitav pedagoogiline eriharidus või vähemalt koolielu tundmine.
Lähemaid teateid saab E. Õ. Liidu büroos, Tallinna, Rataskaevu 22.

Ülesandmiste vastuvõtmine lõpeb 10. novembril k. a.

Tartu Aiandus-mesinduse Seltsi väljaandel ilmuva

Aianduse ja mesinduse kuukirja

„A E D“

tellimine 1930. aasta peale.

Tellimise hind aastas postiga koju kätte saates 1 kroon 50 senti. Üksik number 15 senti. Ilmub iga kuu vähemalt 16 leheküljel.

„*Aed*“ on käesoleval ajal Eestis ainuke aiandus-mesinduse kuukiri ja ei tohiks ühegi aedniku, mesiniku ega põllumehe lugemislaualt puududa.

„*Aia*“ kaastöolisteks on kõik kodumaa paremad aianduse ja mesinduse tundjad.

Toimetuse ja talituse aadress:

Tartu, Elva tän. nr. 16; telefon nr. 5-32.

Abitalitus: Riia tänav nr. 1.

Peale toimetuse ja talituse võtavad „AIA“ tellimisi ja kuulutusi vastu jaoskondade agronoomid ja kõik aianduse ja põllumajanduse instruktorid, Eesti Seemnevilja Ühisuse osakonnad igas linnas ja kõik postiasutised maal ja linnas.

1925.—1929. aastakäigu kõik numbrid on veel saada. — Aastakäik köidetult 2 krooni. — Aadressi muutmise 10 senti.

Toimetus.